

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการการเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา
ในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ระยะที่ ๓
: การเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผล

โดย

สถาบันวิจัยและพัฒนา

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

คำนำ

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ได้ดำเนินโครงการการเพิ่มใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ระยะที่ ๑ - ๒ ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNICEF) ตั้งแต่ปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๒ เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเล็กน้อยได้รับโอกาสในการหันเหคดีและปรับพฤติกรรมโดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และลดความเสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบจากการถูกดำเนินคดีและสูญเสียอิสรภาพ รวมถึงเพื่อการเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๖ ให้มากขึ้น จากการดำเนินโครงการที่ผ่านมาโดยการสร้างความเข้าใจให้กับผู้ปฏิบัติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำเป็นคู่มือการปฏิบัติงาน การอบรมผู้ประสานการประชุมและลงพื้นที่รับทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมถึงการสร้างความรู้ให้กับสาธารณชน ซึ่งผลการดำเนินโครงการพบว่าผู้ปฏิบัติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานมากขึ้น และมีการเสนอใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเพิ่มขึ้น และเพื่อเป็นการหาปัจจัยการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง จึงได้จัดทำโครงการการเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ระยะที่ ๓ เพื่อประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมต่อไป

รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการ “การเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ระยะที่ ๓ : การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล” เป็นโครงการที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนดำเนินการภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) โดยได้ดำเนินการในช่วงเดือนมีนาคม ๒๕๖๒ - มีนาคม ๒๕๖๓ โดยเนื้อหาในเล่มประกอบด้วย สถานการณ์การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ผลการตรวจการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ผ่านการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง และปัญหาและอุปสรรค รวมถึงข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง

คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตลอดจนบุคลากรและหน่วยงานที่ได้ให้ข้อมูลในการวิจัย และคณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้จะประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนากระบวนการทำงานของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนต่อไป

คณะทำงานโครงการ
พฤษภาคม ๒๕๖๓

สารบัญ

คำนำ	(๑)
สารบัญ	(๒)
สารบัญตาราง	(๓)
บทสรุปผู้บริหาร	๑
บทที่ ๑ บทนำ	
หลักการและเหตุผล	๑๐
บทที่ ๒ ทบทวนวรรณกรรมแนวคิด หลักกฎหมาย และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ หลักการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมตามมาตรฐานและ แนวแนะของสหประชาชาติ	๑๑
๒.๒ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย	๑๔
๒.๓ แนวคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์	๑๖
๒.๔ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน	๑๘
๒.๕ กระบวนการดำเนินงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง	๒๐
บทที่ ๓ วิธีการศึกษา	๒๖
บทที่ ๔ ผลการดำเนินการ	
๔.๑ ผลการสำรวจประสิทธิภาพการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง	๓๐
๔.๒ ผลการศึกษาเปรียบเทียบผลการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษ แทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๘๖	๔๘
๔.๓ ผลประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดการองค์ความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผล การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง	๗๘
๔.๔ ผลการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของพนักงานคุมประพฤติ ด้านการหันเหคดี และงานสัมมนาวิชาการว่าด้วยการหันเหคดีด้วยยุติธรรมสมานฉันท์	๑๑๐
บทที่ ๕ สรุปและอภิปรายผลการดำเนินงาน	๑๑๓
๕.๑ การสำรวจประสิทธิภาพการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง	๑๑๔
๕.๓ ผลการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๘๖	๑๑๗
๕.๔ ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดการองค์ความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผลการใช้ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ในพื้นที่ ๕ พื้นที่	๑๑๗
บทที่ ๖ ข้อเสนอแนะ	
๖.๑ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ	๑๒๑
๖.๒ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๒๑
๖.๓ ข้อท้าทายการเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล	๑๒๒
บรรณานุกรม	๑๒๔

สารบัญตาราง

ตารางที่ ๑	แสดงร้อยละของเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรา ๖๓ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ พ.ศ. ๒๕๓๔ จำแนกรายปี	๕
ตารางที่ ๒	จำนวนและร้อยละของเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรา ๘๖ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ พ.ศ. ๒๕๕๓ จำแนกรายปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๓ – ๒๕๕๙	๖
ตารางที่ ๓	จำนวนและร้อยละของเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรา ๘๖ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ พ.ศ. ๒๕๕๓ จำแนกรายปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ – ๒๕๖๒	๗
ตารางที่ ๔	เปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์	๑๘
ตารางที่ ๕	จำนวนเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามเพศ (แยกปี)	๓๐
ตารางที่ ๖	จำนวนเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามสัญชาติ (ภาพรวม)	๓๑
ตารางที่ ๗	จำนวนเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกอายุที่กระทำผิด (แยกปี)	๓๑
ตารางที่ ๘	จำนวนเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามอัตราโทษ (ภาพรวม)	๓๒
ตารางที่ ๙	จำนวนเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามฐานความผิด (แยกปี)	๓๒
ตารางที่ ๑๐	จำนวนและร้อยละของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา จำแนกตามประเภทของยาเสพติดให้โทษที่ใช้	๓๓
ตารางที่ ๑๑	จำนวนเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามระดับความเสี่ยงและความจำเป็น (ภาพรวม)	๓๓
ตารางที่ ๑๒	ภาพรวมการเสนอใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (แยกปี)	๓๔
ตารางที่ ๑๓	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามผลการจัดทำแผนฯ	๓๕
ตารางที่ ๑๔	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามสาเหตุการจัดทำแผนไม่สำเร็จ	๓๕
ตารางที่ ๑๕	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามระยะเวลาของแผน	๓๖
ตารางที่ ๑๖	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามจุดมุ่งหมายของแผน	๓๖
ตารางที่ ๑๗	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามจำนวนชั่วโมงในการทำบริการสังคม	๓๗
ตารางที่ ๑๘	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามผลการพิจารณาแผนฯ ของพนักงานอัยการ	๓๘
ตารางที่ ๑๙	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามผลการปฏิบัติตามแผนฯ	๓๘
ตารางที่ ๒๐	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามสาเหตุของที่ปฏิบัติตามแผนฯ	๓๙
ตารางที่ ๒๑	ผลการปฏิบัติตามแผนของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามเพศ	๓๙
ตารางที่ ๒๒	ผลการปฏิบัติตามแผนของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามระดับความเสี่ยงและความจำเป็น	๔๐
ตารางที่ ๒๓	ผลการปฏิบัติตามแผนของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามฐานความผิด	๔๐
ตารางที่ ๒๔	ผลการปฏิบัติตามแผนของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามระยะเวลาของแผน	๔๑
ตารางที่ ๒๕	ผลการปฏิบัติตามแผนของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามจุดมุ่งหมายของแผนฯ	๔๑
ตารางที่ ๒๖	ผลการปฏิบัติตามแผนของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ	๔๒

	จำแนกตามชั่วโมงการทำงานบริการสังคม	
ตารางที่ ๒๗	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามผลการพิจารณาของพนักงานอัยการพิจารณาหลังการปฏิบัติตามแผน	๔๒
ตารางที่ ๒๘	สถานการณ์การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา จำแนกแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙- เดือนพ.ค. ๒๕๖๒ (แยกรายปี)	๔๓
ตารางที่ ๒๙	จำนวนเด็กจำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามสถานพินิจและ	
ตารางที่ ๓๐	คุ้มครองเด็กและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ	
	ร้อยละของการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (มาตรา ๘๖) ทั่วประเทศ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ จำแนกรายปีงบประมาณ (แบบแยกปี)	๔๙
ตารางที่ ๓๑	ร้อยละของการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (๘๖ มาตรา) จำแนกรายปีงบประมาณ (แบบสะสม)	๕๐
ตารางที่ ๓๒	ร้อยละของการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (๘๖ มาตรา)จำแนกรายฐานความผิด (แบบแยกปี)	๕๑
ตารางที่ ๓๓	ร้อยละของการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (๘๖ มาตรา)จำแนกรายฐานความผิด (แบบสะสม)	๕๒
ตารางที่ ๓๓	ความสัมพันธ์ระหว่างฐานความผิดหลักของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ	๖๙
ตารางที่ ๕๕	ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทยาเสพติดที่ใช้ของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ	๖๙
ตารางที่ ๕๖	ความสัมพันธ์ระหว่างฐานความผิดเดิมและฐานความผิดที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำ	๗๐
ตารางที่ ๕๗	ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาของแผนของแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ	๗๐
ตารางที่ ๕๘	ความสัมพันธ์ระหว่างชั่วโมงการทำงานบริการสังคมของแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ	๗๑
ตารางที่ ๕๙	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงและความจำเป็นของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ	๗๑
ตารางที่ ๖๐	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงด้านครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ	๗๒
ตารางที่ ๖๑	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงด้านชุมชนและสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ	๗๒
ตารางที่ ๖๒	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงด้านภูมิหลังทางการศึกษาและสังคมของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ	๗๒
ตารางที่ ๖๓	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงด้านเพื่อนและบุคคลใกล้ชิดของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ	๗๓

ตารางที่ ๖๔	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงด้านประวัติเกี่ยวข้องกับยาเสพติดของ เด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ	๗๓
ตารางที่ ๖๕	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงด้านประวัติเกี่ยวข้องกับกระทำผิดของ เด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ	๗๔
ตารางที่ ๖๖	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงด้านปัญหาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ	๗๔
ตารางที่ ๖๗	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความจำเป็นด้านครอบครัวของเด็กและเยาวชน ที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ	๗๔
ตารางที่ ๖๘	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความจำเป็นด้านชุมชนและสภาพแวดล้อม ของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับ การผลการกระทำผิดซ้ำ	๗๕
ตารางที่ ๖๙	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความจำเป็นด้านภูมิหลังทางการศึกษาและ สังคมของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับ การผลการกระทำผิดซ้ำ	๗๕
ตารางที่ ๗๐	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความจำเป็นด้านเพื่อนและบุคคลใกล้ชิด ของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับ การผลการกระทำผิดซ้ำ	๗๖
ตารางที่ ๗๑	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความจำเป็นด้านประวัติการเกี่ยวข้องกับ สารเสพติดของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ กับการผลการกระทำผิดซ้ำ	๗๖
ตารางที่ ๗๒	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความจำเป็นด้านสภาวะกายและจิตของ เด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ	๗๖
ตารางที่ ๗๓	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความจำเป็นด้านปัญหาพฤติกรรมของ เด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ	๗๗

บทสรุปผู้บริหาร

การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม มีกรอบแนวทางปฏิบัติที่สำคัญ ๒ ประการ ได้แก่ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ และข้อกำหนดในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC) โดยข้อกำหนดของอนุสัญญาฯ หนึ่งในวิธีการการคุ้มครองสิทธิคือการให้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน เพื่อเด็กและเยาวชนได้รับโอกาสในการปรับพฤติกรรมโดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งจะเป็นตราบาป (Stigma) และมีความเสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบจากการถูกดำเนินคดีและสูญเสียอิสรภาพ และเพื่อเพิ่มประสิทธิผลด้านการลดการกระทำผิดซ้ำ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมที่มีภารกิจในการพิทักษ์คุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม รวมทั้งมีการส่งเสริมให้เกิดการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกและมาตรการอื่นๆ แทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนร่วมกับองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ได้ดำเนินโครงการ “การเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม” ระยะที่ ๑ และ ๒ ในปี ๒๕๕๙ – ๒๕๖๑ เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้รับการเห็นเหตติเพิ่มมากขึ้น ตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ในมาตรา ๘๖ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ จากการดำเนินโครงการที่ผ่านมาได้ สร้างความเข้าใจให้กับผู้ปฏิบัติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยได้จัดทำเป็นคู่มือการปฏิบัติงาน อบรมผู้ประสานการประชุมและลงพื้นที่รับทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมถึงการสร้างความรู้ให้กับสาธารณชน ซึ่งผลการดำเนินโครงการพบว่า ผู้ปฏิบัติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานมากขึ้น และมีการเสนอใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเพื่อเป็นประเมินผลโครงการว่าสิ่งที่ดำเนินการไปแล้วมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ หรือมีข้อเสนอแนะอื่น เพื่อเป็นการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็กและเยาวชน จึงได้เกิดเป็นโครงการการเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ระยะที่ ๓ : การเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องและเพื่อหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง โดยมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

๑. การสำรวจประสิทธิภาพของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ในชั้นก่อนฟ้องของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๙ – (เดือนพฤษภาคม) ๒๕๖๒

๒. ลประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดการองค์ความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ใน ๕ พื้นที่ ได้แก่ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดชลบุรี สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงราย สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น โดยมีผู้เข้าร่วมจากผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตำรวจ พนักงานอัยการ ศาลเยาวชนและครอบครัว และเครือข่ายชุมชน รวมถึงผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียงจำนวน ๓๐ จังหวัด

๓. การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของพนักงานคุมประพฤติด้านการหันเหคดี และงานสัมมนาวิชาการว่าด้วยการหันเหคดีด้วยยุติธรรมสมานฉันท์โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมทั้งสิ้น ๑๒๙ ราย ประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่มงานคดี และพนักงานคุมประพฤติ จากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ

สรุปผลการศึกษา

จากการสำรวจประสิทธิภาพการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง มาตรา ๘๖ ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ พบว่า จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๘๖ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ พ.ศ. ๒๕๕๓ ตั้งแต่เริ่มโครงการฯ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ – ๒๕๖๒ มีเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ที่มีการใช้เพียง ร้อยละ ๑.๔๗ ของเด็กและเยาวชนที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปีทั้งหมด ต่อมาในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ เพิ่มขึ้นเป็น ๑๓.๐๖ และ ร้อยละ ๓๔.๑๕ ในปีงบประมาณ ๒๕๖๑และยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปีงบประมาณ ๒๕๖๒ (เดือนตุลาคม ๒๕๖๑ – เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒) อยู่ที่ร้อยละ ๓๙.๓๒ ซึ่งเพิ่มจากปีที่เริ่มแรกที่เริ่มโครงการถึง ๒๖.๒๖ ในส่วนกระบวนการจัดทำแผนฯ ประสบผลสำเร็จถึง ร้อยละ ๙๘.๙๖ เมื่อเสนอให้พนักงานอัยการพิจารณา พบว่า พนักงานอัยการพิจารณาเห็นชอบแผนฯ สูงถึง ร้อยละ ๙๘.๕๖ และเด็กและเยาวชนมีผลปฏิบัติตามแผนฯ สำเร็จ อยู่ที่ร้อยละ ๗๗.๘๔

จากการศึกษาผลการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง เพื่อหาประสิทธิผลของการใช้มาตรการพิเศษฯ พบว่า เด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ และกลับมามีการกระทำผิดซ้ำอีกภายใน ๓ ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ – ๒๕๖๑ อยู่ที่ร้อยละ ๙.๕๒ โดยมีผลการกระทำผิดซ้ำในปีแรกหลังจากปฏิบัติตามแผนสำเร็จเฉลี่ย ๓ ปี อยู่ที่ร้อยละ ๕.๖๖

นอกจากนั้นจากการลงพื้นที่เพื่อสอบถามปัญหา อุปสรรค และหาปัจจัยการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง พบว่า ปัจจัยการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีดังนี้

๑. ผู้บริหารหน่วยงานมีความเข้าใจในหลักการของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง และพร้อมที่จะให้โอกาสเด็กและเยาวชน

๒. กระบวนการคัดกรองเด็กและเยาวชนที่มีประสิทธิภาพ โดยการคัดกรองต้องทำงานร่วมกันระหว่างนักวิชาชีพ ได้แก่พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นและความพร้อมในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของเด็กและเยาวชนและการวางแผนการติดตามดูแลให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนสำเร็จ

๓. กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ต้องใช้เด็กเป็นศูนย์กลางในการจัดทำแผนฯ โดยจัดทำแผนบนพื้นฐานของศักยภาพและข้อมูลสภาพปัญหาความเสี่ยงและความจำเป็นของเด็กและเยาวชน มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและชดเชยเยียวยาผู้เสียหายเป็นรายกรณีและสามารถปฏิบัติได้จริง

๔. กระบวนการติดตามการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชน บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการติดตามเป็นปัจจัยสำคัญ เด็กและเยาวชนต้องได้รับการติดตามและประทับประคองในการกลับสู่สังคมและปฏิบัติตามแผนอย่างใกล้ชิด ทั้งจากบุคลากรของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและเครือข่ายชุมชน รวมถึงควรมีแนวทางการติดตามที่ชัดเจน และระยะเวลาที่เหมาะสม

๕. การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้เกิดความเข้าใจในการทำงานและมีการแลกเปลี่ยนปัญหาอุปสรรคในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งหน่วยงานตำรวจ สำนักงานอัยการ และศาลเยาวชนและครอบครัว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.หารือกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อออกหนังสือเวียนแจ้งพนักงานสอบสวนทราบถึงกระบวนการมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง การเข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯ และแนวทางการจัดการสำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้ มาตรา ๘๖ รวมถึงการลบประวัติอาชญากรรมของเด็กและเยาวชนที่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องซึ่งยังมีปัญหาในการตรวจพบประวัติการกระทำผิดเมื่อเด็กหรือเยาวชนชนไปขอตรวจประวัติเพื่อประกอบการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ

๒.หารือกับศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อหาแนวทางการดำเนินงานในการที่ศาลเยาวชนและครอบครัวเรียกผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไปสอบถามตามข้อบังคับประธานศาลฎีกา โดยเบื้องต้นให้มีการทำหนังสือเวียนสอบถามสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในประเด็นข้อขัดข้อง

๓. จัดตั้งกองทุนสำหรับมาตรการพิเศษฯ สำหรับเด็กและเยาวชนที่ผู้ปกครองฐานะยากจน กรณีมีค่าเสียหายที่เด็กและเยาวชนต้องชดเชยค่าเสียหายกับผู้เสียหาย หรือค่าช่วยเหลือสงเคราะห์อื่นของเด็กและเยาวชน ผู้ปกครอง และผู้เสียหายในการบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ค่าประกันตัว และเพื่อลดความเหลื่อมล้ำให้เด็กและเยาวชนสามารถหันเหคดีได้ทุกคนสามารถใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องได้

๔. ประสานกับหน่วยงานด้านสาธารณสุขเพื่อประสานความร่วมมือในการดูแลเด็กและเยาวชนที่ใช้สารเสพติดให้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและลดการเสพยา

๕. พัฒนาประสิทธิภาพการติดตามช่วยเหลือเด็กและเยาวชนระหว่างปฏิบัติตามแผนโดยศึกษาถึงการพัฒนาเครือข่ายครอบครัวชุมชนในการกำกับติดตามดูแล และแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในชุมชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถปฏิบัติตามแผนฯ ได้สำเร็จ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความตระหนักรู้ให้แก่สาธารณชนถึงข้อดีที่เด็กและเยาวชนจะได้รับโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยการหันเหเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรม และลดผลกระทบที่อาจเกิดจากการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

๖. ศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของการคิดเห็นและความพึงพอใจของเด็กและเยาวชน และผู้เสียหายต่อกระบวนการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (มาตรา ๘๖) และศึกษาถึงปัจจัยการปฏิบัติตามแผนสำเร็จและไม่สำเร็จของเด็กและเยาวชนที่ผ่านการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (มาตรา ๘๖)

๗. การศึกษาแนวทางการหันเหคดีเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยใช้มาตรการอื่นแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน เพื่อลดจำนวนเด็กและเยาวชนในสถานควบคุมและนำมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการดำเนินงาน เช่น มาตรการแทนการพิพากษาคดีหลังฟ้อง (มาตรา ๑๓๒)

๘. ศึกษาผลการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ผ่านการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (มาตรา ๘๖) อย่างต่อเนื่องซึ่งผลการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนนับว่าเป็นประสิทธิผลของมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (มาตรา ๘๖) ซึ่งอาจใช้ประกอบการพิจารณาจัดทำเป็นตัวชี้วัดได้

๙. เนื่องจากในแต่ละพื้นที่มีบริบทการทำงานที่แตกต่างกัน ควรมีการจัดประชุมระหว่างสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนแต่ละจังหวัดร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละพื้นที่ เพื่อแลกเปลี่ยนการดำเนินงานปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง รวมถึงจัดทำแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

ข้อท้าทายการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (มาตรา ๘๖)

๑. การลดความเหลื่อมล้ำ ในการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องมาใช้กับเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ผู้ปกครองมีฐานะยากจนหรือไม่มีผู้ปกครอง เนื่องจากเด็กกลุ่มดังกล่าวจะไม่ได้รับการประกันตัว ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาร่วมประชุมจัดทำแผนฯหรือไม่มีเงินชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย

๒. มาตรการลดการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ได้รับโอกาสในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมในการคืนเด็กดีกลับสู่สังคม ให้กับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องทั้งตำรวจ พนักงานอัยการ ศาลเยาวชนและครอบครัว ชุมชน และสังคม

๓. การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับกระบวนการมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในชั้นก่อนฟ้อง เพื่อลดการตีตราเด็กและเยาวชน และสร้างการสื่อสารให้สมาชิกในสังคมเข้าใจถึงวิธีการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กเยาวชนที่กระทำผิดด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ดีกว่าการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน

๔. การลดจำนวนเด็กและเยาวชนที่จะเข้าสู่สถานควบคุม โดยการนำมาตรการทางเลือกอื่นแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้กับเด็กและเยาวชน

บทที่ ๑

บทนำ

หลักการและเหตุผล

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมที่มีภารกิจหลักประการหนึ่ง คือ การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยวิธีการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นมีกรอบแนวทางปฏิบัติที่สำคัญ ๒ ประการ คือ ข้อกำหนดทางกฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ และข้อกำหนดในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก(Convention on the Rights of the Child: CRC) ซึ่งเป็นสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ข้อกำหนดของอนุสัญญาฯ มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้เสนอให้ใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นการให้การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ด้วยการให้โอกาสในการปรับพฤติกรรมโดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งจะเป็นตราบาป (Stigma) และมีความเสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบจากการถูกดำเนินคดีและสูญเสียอิสรภาพ และเพื่อเพิ่มประสิทธิผลด้านการลดการกระทำผิดซ้ำ และแม้ว่าในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ จะกำหนดให้มีการใช้มาตรการอื่นแทนการดำเนินคดี แต่ยังคงมีการใช้กลไกนี้ในการผันเด็กออกจากกระบวนการยุติธรรมอยู่น้อยมาก ซึ่งทางกรมพินิจฯ ได้มีความพยายามในการกำหนดให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนมาอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ ๑ แสดงร้อยละของเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรา ๖๓ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ พ.ศ. ๒๕๓๔ จำแนกรายปี

ปี พ.ศ.	จำนวนที่ใช้	ร้อยละ
๒๕๔๙	๓,๒๕๗	๑๙.๕๔
๒๕๕๐	๓,๗๔๐	๒๒.๔๔
๒๕๕๑	๓,๒๕๑	๑๙.๕๐
๒๕๕๒	๓,๕๖๖	๒๑.๓๙
๒๕๕๓	๒,๔๕๐	๑๔.๗๐
๒๕๕๔	๔๐๔	๒.๔๒
รวม	๑๖,๖๖๘	๑๐๐

จำนวนเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๖๓ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ พ.ศ. ๒๕๓๔ จำนวนทั้งหมด ๑๖,๖๖๘ คน เมื่อแยกเป็นรายปี พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มีจำนวนการใช้มากที่สุดที่จำนวน ๓,๗๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๔๔ ขณะที่ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ มีจำนวน

๒.๔๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๗๐ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของการใช้มาตรา ๖๓ มีจำนวนเพียง ๔๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๔๒^๑

จากสถานการณ์การดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ตามมาตรา ๖๓ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ (พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๙) พบว่า กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเพื่อหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมมากถึง ๑๖,๖๖๘ คน แต่จะพบว่า เมื่อมีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มีอัตราการเสนอใช้ที่น้อยลงอย่างมาก

ตารางที่ ๒ จำนวนและร้อยละของเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรา ๘๖ ตาม พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ จำแนกรายปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๓ - ๒๕๕๙

ปี พ.ศ.	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
๒๕๕๓	๕๖๔	๑๗.๔๘
๒๕๕๔	๑,๐๒๕	๓๑.๗๗
๒๕๕๕	๘๖๗	๒๖.๘๘
๒๕๕๖	๒๙๒	๙.๐๕
๒๕๕๗	๑๓๕	๔.๑๘
๒๕๕๘	๑๖๘	๕.๒๑
๒๕๕๙	๑๗๕	๕.๔๒
รวม	๓,๒๒๖	๑๐๐

จากจำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๘๖ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ พ.ศ. ๒๕๕๓ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๓ - ๒๕๕๙ พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ มีจำนวนการใช้มากที่สุดที่จำนวน ๑,๐๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๗๗ ในปีต่อมาการเสนอลดลงอย่างมีนัยสำคัญ หลังจากปี พ.ศ. ๒๕๕๖ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๙ มีการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเหลือเพียงปีละ ๒๐๐ รายเท่านั้น

จากปัญหาการดำเนินงานตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาระหว่างมาตรา ๖๓ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ พ.ศ.๒๕๓๔ และมาตรา ๘๖ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่มีอัตราการเสนอใช้ที่แตกต่างกันอย่างมากและเริ่มมีการเสนอใช้มาตรการพิเศษฯลดลงอย่างต่อเนื่อง กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดทำโครงการ “การเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม” ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย (UNICEF)

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา ได้ดำเนินการโครงการ “การเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชน” ซึ่งได้ดำเนินการในระยะที่ ๑

^๑ รายงานสถานการณ์การดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในรอบ ๑๐ปี (พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๙),สถาบันวิจัยและพัฒนา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (๒๕๕๙)

(เดือนมิถุนายน ๒๕๕๙ ถึงเดือนธันวาคม ๒๕๕๙) โดยพบว่าสาเหตุที่อัตราการเสนอใช้มาตรการพิเศษลดลง เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมยังไม่เข้าใจกระบวนการการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ในมาตรา ๘๖ และคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานยังไม่มี ความชัดเจน จึงได้จัดทำคู่มือและแนวทางปฏิบัติ ในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง และสร้างความรู้ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อชี้แจงแนวทางปฏิบัติ นอกจากนี้ยังจัดการอบรมให้ความรู้การประชุมกลุ่มครอบครัวชุมชน (FCCG) แก่บุคลากร ผู้ทำหน้าที่ประสานการประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และได้นำแนวทางและการฝึกอบรมไปปฏิบัติ ในหน่วยงาน และเพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องให้เพิ่มมากขึ้น กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกำหนดให้มีตัวชี้วัดการเสนอใช้ มาตรา ๘๖ หรือมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องกับคดีเด็กและเยาวชนที่มีอัตราโทษ ไม่เกิน ๕ ปีขึ้น

จากผลการดำเนินงานในระยะที่ ๑ แต่เมื่อผู้ปฏิบัติเริ่มนำมาตรา ๘๖ มาใช้ก็พบว่ายังมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการที่สำคัญ คือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม เช่น ตำรวจ พนักงานอัยการ ศาลเยาวชนและครอบครัว ยังมีความเข้าใจที่แตกต่างกันในขั้นตอนและกระบวนการการใช้ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เด็ก เยาวชน ผู้ปกครอง ผู้เสียหาย และชุมชน รวมทั้งสาธารณะชนยังไม่มี ความเข้าใจและทราบถึงข้อดีของการใช้มาตรการพิเศษแทน การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จึงได้จัดให้มีโครงการ “การเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการ ดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชน ระยะที่ ๒” (เดือนมกราคม ๒๕๖๐ ถึงเดือนมีนาคม ๒๕๖๒) เพื่อสร้าง ความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีความเข้าใจที่ตรงกันอันจะนำไปสู่การ มีประสิทธิภาพในการดำเนินการเพิ่มมากขึ้น โดยดำเนินการชี้แจงแนวทางปฏิบัติให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างการรับรู้ถึงกระบวนการมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องให้กับสาธารณะชนด้วยการ จัดทำสื่ออินโฟกราฟฟิอธิบายขั้นตอนการดำเนินงานและสารคดีชีวิตเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการ ยุติธรรมเพื่อประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้สาธารณะชนรับรู้ถึงกระบวนการดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ปกครอง เด็กและเยาวชน ผู้เสียหาย และบุคลากรในกระบวนการ และจัดการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประสานการประชุม จากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการหาแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษฯ โดยการทำงานในระยะที่ ๒ พบว่า

ตารางที่ ๓ จำนวนและร้อยละของเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรา ๘๖ ตามพระราชบัญญัติ ศาลเยาวชนฯ พ.ศ. ๒๕๕๓ จำแนกรายปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ – ๒๕๖๒

ปี งบประมาณ	จำนวนเด็กและ เยาวชนทั้งหมด	จำนวนคดีที่มีอัตราโทษ ไม่เกิน ๕ ปี	ร้อยละ	จำนวนคดีที่ เสนอใช้ม.๘๖	ร้อยละ
๒๕๕๙	๓๐,๓๖๑	๑๑,๙๔๐	๓๙.๓๓	๑๗๕	๑.๔๗
๒๕๖๐	๒๖,๑๑๕	๙,๘๓๙	๓๗.๗๗	๑,๒๘๘	๑๓.๐๙
๒๕๖๑	๒๒,๖๑๐	๗,๗๑๐	๓๔.๐๙	๒,๖๓๓	๓๔.๑๕
รวม	๗๙,๐๘๖	๒๙,๔๘๙	๓๗.๒๙	๔,๐๙๖	๑๓.๘๙

จากผลการดำเนินงานการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ภายหลังการดำเนินโครงการ ระยะที่ ๑ และ ๒ พบว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับโอกาสในการการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ (ก่อนเริ่มโครงการ) เด็กและเยาวชนที่ได้ใช้มาตรการพิเศษ^๒ มีจำนวนเพียง ๑๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๔๗ ของเด็กและเยาวชนที่มีคดีอัตราโทษไม่เกิน ๕ ปี แต่ในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ มีการเสนอใช้เพิ่มขึ้นเป็น ๑,๒๘๘ คน คิดเป็น ๑๓.๐๙ และในปีงบประมาณ ๒๕๖๑ เสนอใช้ ๒,๖๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๑๕ ซึ่งเพิ่มขึ้นกว่าช่วงปี ๒๕๕๙ ถึง ร้อยละ ๓๒.๖๘ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีปริมาณตัวเลขของการใช้เพิ่มขึ้น แต่จากการลงนิเทศกำกับติดตามพื้นที่นำร่อง จำนวน ๕ พื้นที่ กว่า ๔๐ จังหวัด ยังพบปัญหาและข้อจำกัดในหลายๆ ประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของกระบวนการ เช่น ผู้เสียหายไม่ยินยอมในการจัดทำแผน ความยุ่งยากในกระบวนการและขั้นตอนการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของศาลเยาวชนและครอบครัว งบประมาณในการดำเนินการจัดทำแผนที่ไม่สอดคล้อง และการติดตามแผน เป็นต้น จึงยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จำเป็นต้องดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการ การใช้มาตรการพิเศษในการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ตั้งแต่กระบวนการที่ผู้อำนวยการสถานพินิจให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู การปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู รวมถึงการดำเนินการเพิ่มประสิทธิผลของกระบวนการตั้งแต่กระบวนการแรกเริ่ม จนถึงการวัดประสิทธิผลของการใช้มาตรการพิเศษ^๓ คือการกระทำผิดซ้ำ เมื่อเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนสำเร็จและอัยการสั่งไม่ฟ้องต่อเนื่องไปอีก ๑ ปี และในโครงการ ระยะที่ ๒ ได้เสนอแนะให้มีการกำกับติดตาม และประเมินผลจากการนำมาตราการพิเศษไปใช้ โดยจัดให้มีการนิเทศติดตามงาน ตามภูมิภาคหรือพื้นที่ที่มีปัญหาอุปสรรค หรือจัดประชุมทบทวนปัญหาอุปสรรคจากการปฏิบัติงาน รวมทั้งการหาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เพื่อเป็นต้นแบบให้หน่วยงานอื่นๆ ได้นำไปปรับใช้กับบริบทพื้นที่ของตน และทำการศึกษาเปรียบเทียบกับเด็กและเยาวชนทุกคนที่เข้าสู่มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง มาตรา ๘๖ และไม่กระทำผิดซ้ำ ภายใน ๑ ปี^๔ เพื่อใช้เป็น เครื่องการันตีว่าการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญานั้นมีผลลัพธ์ที่ดีกว่าการให้เด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและดำเนินคดีตามปกติ

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (Unicef) จึงจัดให้มีโครงการการเพิ่มใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชน ระยะที่ ๓ : การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้การดำเนินการตามมาตรการพิเศษเป็นประโยชน์สูงสุดต่อกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง
๒. เพื่อหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง

^๒ รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการ “การเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม” ระยะที่ ๒, สถาบันวิจัยและพัฒนา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (๒๕๖๒)

กลุ่มเป้าหมาย

๑. บุคลากรกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการจังหวัด ศาลเยาวชนและครอบครัว และเครือข่ายชุมชน

๒. เด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย ชุมชน รวมถึงผู้เสียหายด้วยหากคดีนั้นเป็นคดีที่มีผู้เสียหาย ซึ่งมีเงื่อนไขตรงกับข้อกำหนดในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

ระยะเวลาดำเนินการ

เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒ – มีนาคม ๒๕๖๓

ผลลัพธ์

๑. สถานการณ์การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง
๒. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง
๓. ผลการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องสะสม ๓ ปี (๒๕๕๙-๒๕๖๑)

ผลผลิต

๑. เด็กและเยาวชนได้รับโอกาสในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องเพิ่มมากขึ้น
๒. เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จและมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีกลับตนเป็นคนดีและไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก
๓. หน่วยงานมีแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องไปใช้
๔. ลดความเสี่ยงที่เด็กและเยาวชนจะได้รับความรุนแรงจากการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

นิยามศัพท์

๑. ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องได้บรรลุผลสำเร็จ
๒. ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสำเร็จของการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู การปฏิบัติตามแผน และอัยการสั่งไม่ฟ้องเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ตลอดจนไม่กระทำผิดซ้ำภายใน ๑ ปี
๓. มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง หมายถึง มาตรการที่นำมาใช้แทนการดำเนินคดีอาญา โดยคดีต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดและผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง และได้มีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติอันเป็นการแก้ไขได้สำเร็จซึ่งพนักงานอัยการเห็นชอบและมีคำสั่งไม่ฟ้อง
๔. แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู(แผนฯ) หมายถึง แผนที่จัดทำตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดเพื่อให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และอาจกำหนดให้บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือองค์การที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่

ปฏิบัติด้วยก็ได้ โดยมีเป้าหมายเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม

๕. ความเสี่ยง หมายถึง ความเป็นไปได้ถึงโอกาสของการเกิดปัญหา ซึ่งปัญหาในที่นี้หมายถึง ปัญหาพฤติกรรมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ความเสี่ยงมีปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องหลายประการ การประเมินความเสี่ยงในแบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินความเสี่ยงและความจำเป็น แบ่งได้เป็น ๓ ระดับคือ ระดับต่ำ ปานกลาง และสูง ซึ่งแต่ละระดับจะมีค่าคะแนนความเสี่ยงที่แตกต่างกันไป ปัจจัยที่เป็นปัจจัยเสี่ยงบางประการเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น ประวัติการกระทำผิด และบางประการสามารถแก้ไขได้ เช่น การใช้สารเสพติดเป็นต้นระดับความเสี่ยงจะใช้เป็นข้อบ่งชี้ถึงระดับความเข้มงวดของการควบคุมดูแลและการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูซึ่งมีเป้าหมายคือการลดระดับความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำให้หมดไปหรือน้อยที่สุด

๖. ความจำเป็น หมายถึงสิ่งที่มีความสำคัญที่ต้องการได้รับการตอบสนอง ในที่นี้หมายถึง ความจำเป็นที่เด็กหรือเยาวชนครอบครัวต้องได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อให้ลดการกระทำผิดซ้ำอีกคือความจำเป็นที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับพฤติกรรมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำอีก

บทที่ ๒

ทบทวนวรรณกรรมแนวคิด หลักกฎหมาย และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนแนวคิด หลักกฎหมาย และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับโครงการการเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ระยะที่ ๓ : การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถอธิบายถึงแนวคิด หลักกฎหมาย และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องได้ ดังนี้

๖.๑ หลักการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมตามมาตรฐานและแนวแนะของสหประชาชาติ

๖.๒ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

๖.๓ แนวคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

๖.๔ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน

๖.๕ กระบวนการดำเนินงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง

๒.๑ หลักการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมตามมาตรฐานและแนวแนะของสหประชาชาติ

๒.๑.๑ มาตรฐานและแนวแนะของสหประชาชาติ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Right of the Child) หลักการคุ้มครองเด็กที่มีปัญหา ความประพฤติหรือกระทำความผิดอาญา ในการมุ่งคุ้มครองให้เด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ทางอาญา ได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ โดยให้ได้รับผลกระทบจากการต้องถูกดำเนินคดีและควบคุมตัว น้อยที่สุด สำหรับเด็กที่มีปัญหาความประพฤติหรือกระทำความผิดทางอาญาคู่มือคุ้มครองให้ได้รับโอกาสแก้ไขเยี่ยงยาให้ สามารถเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม โดยมีสมมติฐานว่าเด็กกระทำการใดๆ เพราะขาดวุฒิภาวะและสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลผลักดันต่อความประพฤติของเด็ก นอกจากนี้ยังมีหลักประกันมิให้เด็กต้องรับโทษจำคุกตลอดชีวิต มีสาระสำคัญอยู่ในข้อ ๓๗ และ ๔๐ ดังนี้

ข้อ ๓๗ รัฐประกันว่า

(ก) จะไม่มีเด็กคนใดได้รับการทรมาน หรือถูกปฏิบัติ หรือถูกลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้า จะไม่มีการลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตที่ไม่มีโอกาสได้รับการปล่อยตัว สำหรับความผิดที่กระทำ โดยบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

(ข) จะไม่มีเด็กคนใดถูกกีดรอนเสรีภาพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยพลการ การจับกุมกักขัง หรือจำคุกเด็กจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย และจำใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้น และให้มีระยะเวลาที่สั้นที่สุด อย่างเหมาะสม

(ค) เด็กทุกคนที่ถูกกีดรอนเสรีภาพจะได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรมและด้วยความเคารพ ในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์ และในลักษณะที่คำนึงถึงความต้องการของบุคคลในวัยนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กทุกคนที่ถูกกีดรอนเสรีภาพจะต้องถูกแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ เว้นแต่จะพิจารณาเห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์ สูงสุดต่อเด็ก (The child's best interest) ที่ไม่แยกเช่นนั้น และเด็กจะมีสิทธิที่จะคงการติดต่อกับครอบครัว ทางหนังสือโต้ตอบและการเยี่ยมเยียน เว้นแต่ในสภาพการพิเศษ

(ง) เด็กทุกคนที่ถูกกีดรอนเสรีภาพมีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่น ที่เหมาะสมโดยพลัน ตลอดจนสิทธิที่จะคัดค้านความชอบด้วยกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสมโดยพลัน ตลอดจนสิทธิ

ที่จะคำนึงความชอบด้วยกฎหมายของการลิดรอนเสรีภาพของเขาต่อศาล หรือหน่วยงานที่มีอำนาจอื่นที่เป็นอิสระ เป็นกลาง และที่จะได้รับความวินิจฉัยโดยพลันต่อการดำเนินการเช่นว่า

ข้อที่ ๔๐

๑. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา ที่จะได้รับการปฏิบัติต่อในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก ซึ่งจะเสริมความเคารพของเด็กต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้อื่น และในลักษณะที่ต้องคำนึงถึงอายุของเด็กและความปรารถนาที่จะส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม และการมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ของเด็กในสังคม

๒. เพื่อการนี้ และโดยคำนึงถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับตราสารระหว่างประเทศ รัฐภาคีประกันว่า

ก) จะไม่มีเด็กคนใดถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาโดยเหตุแห่งการกระทำหรืองดเว้นการกระทำ ซึ่งไม่ต้องห้ามตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่การกระทำหรืองดเว้นการกระทำนั้นเกิดขึ้น

ข) เด็กทุกคนถูกกล่าวหา หรือตั้งข้อหาว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาอย่างน้อยที่สุดจะได้รับหลักประกันดังต่อไปนี้

(๑) ได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย

(๒) ได้รับการแจ้งข้อหาทันทีและโดยตรง และในกรณีที่เหมาะสมโดยบิดามารดาหรือผู้ปกครองตามกฎหมาย และจะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือทางอื่นที่เหมาะสม เพื่อการเตรียมและการสู้คดีของเด็ก

(๓) ได้รับการตัดสินใจโดยไม่ชักช้า โดยหน่วยงานหรือองค์กรทางตุลาการที่มีอำนาจเป็นอิสระและเป็นกลาง ในการพิจารณาความอย่างยุติธรรมตามกฎหมาย ทั้งนี้ ให้มีความช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือทางอื่นที่เหมาะสม เว้นเสียแต่เมื่อพิจารณาเห็นว่าจะไม่เป็นประโยชน์สูงสุดกับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคำนึงถึงอายุของเด็ก หรือสถานการณ์ บิดามารดาหรือผู้ปกครองตามกฎหมาย

(๔) จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความหรือสารภาพผิด สามารถซักถามหรือซักค้านพยาน และให้พยานของตนเข้ามามีส่วนร่วม และให้มีการซักถามพยานแทนตนภายใต้เงื่อนไขแห่งความเท่าเทียมกัน

(๕) หากพิจารณาว่าได้มีการฝ่าฝืนกฎหมายอาญา ก็ให้การวินิจฉัยหรือมาตรการใดที่กำหนดโดยผลของการวินิจฉัยนั้น ได้รับการทบทวนโดยหน่วยงานหรือองค์กรตุลาการที่มีอำนาจเป็นอิสระและเป็นกลางในระดับสูงขึ้น

(๖) ให้มีความช่วยเหลือของล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากเด็กไม่สามารถเข้าใจ หรือพูดภาษาที่ใช้อยู่

(๗) ในทุกขั้นตอนของกระบวนการพิจารณา ให้เคารพต่อเรื่องส่วนตัวของเด็กอย่างเต็มที่

๓. รัฐภาคีจะหาทางส่งเสริมให้มีการตรากฎหมาย กำหนดกระบวนการพิจารณา จัดตั้งหน่วยงานและสถาบัน ซึ่งจะใช้เป็นกรณีเฉพาะกับเด็กที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ก) การกำหนดอายุขั้นต่ำ ซึ่งเด็กที่มีอายุน้อยกว่านั้นจะถูกถือว่าไม่มีความสามารถที่จะฝ่าฝืนกฎหมายอาญาได้

ข) เมื่อเห็นว่าเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับปรารถนา ให้กำหนดมาตรการที่จะใช้กับเด็กเหล่านั้น โดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการ ทั้งนี้โดยมีเงื่อนไขว่าสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองตามกฎหมาย จะได้รับการเคารพอย่างเต็มที่อยู่

๔. การดำเนินงานต่างๆ เช่นคำสั่งให้มีการดูแล แนะแนว และควบคุม การให้คำปรึกษา การภาคทัณฑ์ การอุปการะดูแล แผนงานการศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ และทางอื่น นอกเหนือจากการให้สถาบันเป็นผู้ดูแล จะต้องมิใช่เพื่อประกันว่าเด็กจะได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่เหมาะสมแก่ความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและได้สัดส่วนกับทั้งสภาพการณ์ และความผิดของเด็ก

๒.๑.๒ กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) (The Beijing Rules United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice) ถือเป็นแบบอย่างการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนแก่ประเทศสมาชิกของสหประชาชาติ เป็นการวางหลักขั้นมูลฐาน เพื่อพัฒนาการบริหารยุติธรรมแก่คดีเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นการปกป้องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาในทางกฎหมาย กฎฉบับนี้ได้รับการแก้ไขและยอมรับจากที่ประชุมเตรียมการระดับภูมิภาค ณ กรุงปักกิ่ง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ระหว่างวันที่ ๑๔ - ๑๘ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๘๔ โดยกฎนี้มีจุดมุ่งหมายและเจตนารมณ์เพื่อพัฒนาระบบคดีเด็กและเยาวชนทุกส่วนของโลก ซึ่งมีความหลากหลายกันตามสภาพแวดล้อมและโครงสร้างของกฎหมาย ซึ่งกฎนี้ถือว่าเงื่อนไขขั้นต่ำที่สหประชาชาติยอมรับว่าไม่ว่าจะภายใต้ระบบใด ก็สามารถใช้ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดได้ ซึ่งมีรายละเอียดโดยสรุปเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม ดังนี้

๑) แนวคิดพื้นฐานของกฎ คือ การมุ่งเน้นสวัสดิการแก่เด็กและเยาวชนให้ได้มากที่สุด เพื่อลดโอกาสความจำเป็นที่เด็กจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและได้รับความเสียหายเนื่องจากการใช้กระบวนการยุติธรรม ถือเป็นมาตรการป้องกันก่อก่ออาชญากรรม โดยการเอาใจใส่และดูแลเด็กและเยาวชนก่อนที่จะกระทำความผิด

๒) จุดมุ่งหมายของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน คือ ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชนและทำให้เกิดความมั่นใจว่าผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนจะได้รับปฏิบัติอย่างสัดส่วนกับสภาพแวดล้อม อีกทั้งเรื่องหลักการได้สัดส่วน เป็นเครื่องมือกำหนดจำกัดบทลงโทษ ในการโทษเด็กและเยาวชนที่ได้กระทำความผิดไม่ใช่จะคำนึงถึงความรุนแรงของความผิดเท่านั้น ต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมรอบตัวผู้กระทำความผิดและรายละเอียดส่วนบุคคล ทั้ง ครอบครัว สังคม และพฤติกรรม ควรจะนำมาคำนวณสัดส่วนของการลงโทษและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด และดูถึงความพยายามในการชดเชย ชดใช้แก่ผู้เสียหายและความตั้งใจจริงของผู้กระทำความผิดในการกลับตนเป็นคนดีและใช้ชีวิตต่อไปให้มีประโยชน์

๓) ขอบข่ายการใช้ดุลพินิจ (Scope of discretion) สำหรับการใช้ดุลพินิจในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม สำหรับเด็กและเยาวชน ได้แก่ การสอบสวน การฟ้องร้อง การพิจารณาคดี และการติดตามผล เพื่อให้ผู้ตัดสินใจใช้ดุลพินิจสามารถกระทำสิ่งที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุด และจำเป็นอย่างยิ่งในการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในทางที่ผิด ความเชื่อและความรู้ในวิชาชีพเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่สุดในการยับยั้งการใช้ดุลพินิจที่เกิดขอบเขต ดังนั้นคุณวุฒิของอาชีพและการฝึกฝนให้เชี่ยวชาญเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้มั่นใจได้ถึงการใช้ดุลพินิจ

๔) การพ้นจากระบบกระบวนการยุติธรรม ที่มีทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เมื่อเห็นว่าเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดมีความเหมาะสมที่จะไม่ต้องใช้วิธีดำเนินคดีอย่างปกติ ตำรวจ พนักงานอัยการ หรือหน่วยงานที่ดำเนินคดีของเด็กและเยาวชนควรมีอำนาจในการจัดการคดี โดยใช้ดุลพินิจ ซึ่งไม่ต้องกลับไปใช้วิธีพิจารณาคดีอย่างเป็นทางการ และมุ่งเน้นการส่งคืนชุมชนที่เหมาะสม และควรได้รับความยินยอมจากเด็กและเยาวชน บิดามารดา หรือผู้ปกครอง อีกทั้งควรจัดให้มีการสอดส่องดูแลเด็กและเยาวชนเพื่อให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว และจัดให้มีการเยี่ยมเยียนแก่ผู้เสียหาย การปฏิบัติเช่นนี้จะป้องกันผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการที่เด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เช่น การตีตรา ถูกพิพากษา และถูกลงโทษ การพ้นจากระบบตั้งแต่ต้นในคดีที่ไม่ร้ายแรง และมีการแก้ไขการกระทำความผิดแล้วน่าจะเป็นวิธีที่สร้างสรรค์กว่า

๕) การควบคุมตัวในการพิจารณาคดี การควบคุมตัวไว้พิจารณาคดีควรเป็นมาตรการสุดท้ายที่จะใช้และใช้ในระยะเวลาที่สั้นที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ หากเป็นไปได้ควรใช้มาตรการอื่นแทนการควบคุมตัวไว้พิจารณาคดี เช่น การสอดส่องอย่างใกล้ชิด การดูแลเพิ่มขึ้น หรือให้อยู่กับบ้าน สถานศึกษาหรืออยู่กับครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง เด็กหรือเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวเพื่อพิจารณาคดี ควรถูกแยกออกจากผู้ใหญ่ และควรถูกควบคุมตัวไว้ในสถานที่อื่นหรือไว้ในส่วนที่แยกออกมาจากสถานที่กักขังผู้ใหญ่ ขณะถูกควบคุมตัว เด็กและเยาวชนควรได้รับความเอาใจใส่ ได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นด้านสังคม การศึกษา การงาน จิตใจ ร่างกายและยารักษาโรค ซึ่งเด็กและเยาวชนอาจต้องการตามสภาพของอายุ เพศ และบุคลิกภาพ

๒.๒ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

ประเทศไทยได้ลงนามเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๓๕ และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๓๕ ส่งผลให้ประเทศไทย ต้องดำเนินการออกกฎหมายหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กเพื่อนำมาใช้เป็นไป ตามอนุสัญญาดังกล่าวเพื่อให้รับรองและคุ้มครองสิทธิของเด็กส่วนปัญหาการก่ออาชญากรรม ของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ซึ่งปัจจุบันใช้วิธีดำเนินคดีต่อผู้เสียหายที่เป็นเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓

เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นจะถูกแยกการดำเนินคดีออกจากกรณีสำหรับผู้ใหญ่ โดยต้องถูกดำเนินคดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งจัดตั้งขึ้น และในทุกจังหวัดมีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นสถานที่สำหรับตัวในการสอบสวนและพิจารณาคดี ส่วนเด็กและเยาวชนรายที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับการฝึกอบรมจะถูกนำไปฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

๒.๒.๑ อายุและความรับผิดชอบทางอาญา

ประมวลกฎหมายอาญาถือว่าบุคคลจะมีความรับผิดชอบทางอาญา เมื่ออายุเกิน ๑๐ ปี ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดที่อายุไม่เกิน ๑๐ ปี เป็นบุคคลที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ซึ่งเด็กและเยาวชนที่มีอายุและความรับผิดชอบทางอาญา “เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน ๑๐ ปี แต่ยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ และ “เยาวชน” หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนนั้นกฎหมายมุ่งจะอบรมสั่งสอนและสงเคราะห์ให้กลับตนเป็นคนดีมากกว่าการลงโทษ จะเห็นได้ว่าหากผู้เยาว์กระทำความผิดตามกฎหมายอาญา การพิจารณาคดีของศาลจะต้องคำนึงถึงช่วงอายุในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ เพราะหากต้องฟ้องผู้กระทำความผิดที่มีอายุตามช่วงอายุดังกล่าว อายุจะเป็นเงื่อนไขหลักที่กำหนดเขตอำนาจศาล และเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาโทษของศาลเองด้วย ซึ่งศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน ก็คือ ศาลเยาวชนและครอบครัว

๒.๒.๒ รูปแบบการดำเนินคดีเด็กและเยาวชน

๑) การดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดที่มีอายุก่อนความรับผิดชอบทางอาญา หรืออายุไม่เกิน ๑๐ ปี เมื่อมีผู้พบเห็นการกระทำความผิดและแจ้งตำรวจ ตำรวจจะแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายคุ้มครองเด็กให้รับเด็กนั้นไปดำเนินการ พนักงานเจ้าหน้าที่จะค้นหาและรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและจะจัดให้มีการคุ้มครองด้วยวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งบางครั้งจะต้องขอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้พิจารณาสั่งการ วิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพจะมีได้หลายรูปแบบ เช่น การว่ากล่าวตักเตือนแก่เด็กที่กระทำความผิดหรือแก่บิดามารดาผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่

การเรียกบิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ หรือนำตัวไปคุ้มครองคุ้มครองที่สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ

๒) การดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนที่มีอายุเกินกว่า ๑๐ ปี มีรูปแบบดังนี้

- การดำเนินคดีแบบปกติ

เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นและเด็กหรือเยาวชนถูกจับกุมตัว พนักงานสอบสวนจะถามปากคำเด็กหรือเยาวชนนั้น โดยต้องมีผู้ร่วมสอบสวน ได้แก่ บุคคลที่เด็กร้องขอให้มาฟังการสอบสวนด้วย นักสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา อัยการ ทนายความ การสอบปากคำ ต้องกระทำในห้องเฉพาะ ต้องถามปากคำให้เสร็จภายในเวลา ๒๔ ชั่วโมง นับแต่จับกุมมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน และถามปากคำเสร็จต้องนำตัวส่งยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หลังจากนั้นสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จะทำการสืบเสาะข้อเท็จจริงและสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชน จัดทำรายงานการสืบเสาะดังกล่าว ส่วนพนักงานสอบสวนก็จะทำการสอบสวนต่อไปและส่งสำนวนการสอบสวนเพื่อให้พนักงานอัยการฟ้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัวระยะเวลาโดยประมาณในการฟ้องคดีแต่ละเรื่องแตกต่างกัน ตามอัตราโทษของความผิดนั้น ดังนี้

- ความผิดอัตราโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน ต้องฟ้องภายในเวลา ๓๐ วัน

- ความผิดอัตราโทษจำคุกเกินหกเดือน แต่ไม่เกินห้าปี ต้องฟ้องภายในเวลา ๖๐ วัน

- ความผิดอัตราโทษจำคุกเกินห้าปี ต้องฟ้องภายในเวลา ๙๐ วัน

เมื่อพนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาลแล้วผู้อำนวยการสถานพินิจก็จะส่งรายงานการสืบเสาะ พร้อมทั้งความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำผิด และความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษหรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน

ในการพิจารณาศาลก็จะรับฟังพยานหลักฐานการกระทำผิดตามที่พนักงานอัยการนำสืบ และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนตามรายงานของผู้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ พร้อมทั้งรับฟังการถามเด็กหรือเยาวชนโดยตรง และพุดคุยสอบถามจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนนั้น

การลงโทษหรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนนั้นอาจใช้วิธีหนึ่งวิธีใดหรือหลายวิธี ดังนี้

๑) การว่ากล่าวตักเตือนแก่เด็กที่กระทำความผิด หรือแก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่

๒) การเรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่มาทำทัณฑ์บนว่าจะระวังไม่ให้เด็กก่อเหตุร้ายขึ้นอีก

๓) การใช้วิธีการคุมประพฤติสำหรับเด็ก โดยมีพนักงานคุมประพฤติคอยควบคุมสอดส่อง

๔) ส่งตัวไปอยู่กับบุคคลหรือองค์กรการที่ยอมรับเด็กเพื่อส่งสอนอบรม

๕) ส่งตัวไปโรงเรียนหรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานที่ตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก (แต่ไม่ให้อยู่นานอายุเกิน ๑๘ ปี)

๒) การหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมปกติ

สำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเล็กน้อยอันมีอัตราโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และอยู่ในหลักเกณฑ์ที่กำหนด ก็จะได้รับพิจารณาดำเนินการเพื่อวิเคราะห์ว่าสมควรจะเสนอความเห็นให้โอกาสเด็กหรือเยาวชนกลับตนเป็นคนดีโดยไม่ต้องฟ้องหรือไม่ หลักเกณฑ์ในข้อสำคัญได้แก่

- เด็กหรือเยาวชนให้การรับสารภาพ

- ความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนยังไม่เสียหายมากนักหรือยังพอแก้ไขได้

- ยังมีผู้ที่คอยดูแลเอาใจใส่ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดังกล่าว

- ถ้ามีผู้เสียหายต้องปรากฏว่าผู้เสียหายได้รับการเยียวยาและไม่ตั้งใจให้เยาวชนถูกดำเนินคดีต่อไป

เมื่อเข้าหลักเกณฑ์ที่จะจัดให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน โดยบุคคลที่จะเข้าร่วมประชุม ได้แก่ สหวิชาชีพ (ผู้อำนวยการสถานศึกษา, พนักงานอัยการ, พนักงานสอบสวน, พนักงานคุมประพฤติ, นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา) และผู้เกี่ยวข้อง เด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ของเด็กหรือเยาวชน ผู้เสียหายบิดา มารดาผู้เสียหาย (กรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์) ผู้นำชุมชน ครู หรือนายจ้าง และผู้เกี่ยวข้องอื่นที่สมควรเชิญเข้าร่วมประชุม

ในการดำเนินการประชุมหรือผู้ประสานการประชุมอาจได้แก่ พนักงานคุมประพฤติ หรือนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา ตามความเหมาะสม ผู้ประสานสมควรได้รับการอบรมให้รู้จักวิธีการประชุม เพื่อให้สามารถดำเนินการประชุมได้อย่างราบรื่น โดยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

๑. กล่าวทักที่ประชุม และจุดมุ่งหมายการประชุม

๒. แจ้งกติกาการประชุม

๓. เชิญผู้ร่วมประชุมให้มีการพูดคุยตามลำดับอาจเริ่มจากพนักงานสอบสวนเล่าเรื่องในคดีก่อน แล้วให้เด็กหรือเยาวชนมีโอกาสพูดถึงสิ่งที่ตนทำลง หลังจากนั้นให้โอกาสผู้เสียหายกล่าวถึงความเสียหายตลอดจนผลกระทบที่ได้รับ เมื่อได้เล่าเรื่องและความเสียหายแล้วให้บิดามารดา ได้กล่าวถึงความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในการเล่าเรื่องจะยังไม่มีคำถามหรือว่ากล่าวกัน ในขั้นตอนนี้ เมื่อเด็กหรือเยาวชนได้เข้าใจรับรู้ถึงความเสียหาย และผลกระทบที่ผู้เสียหายได้รับและความรู้สึกของบิดามารดาตน ก็จะเริ่มสำนึกในสิ่งที่ตนได้กระทำลง อาจมีการขอโทษ มีการเสนอขอใช้หรือชดเชยความเสียหายนั้น หลังจากนั้น ที่ประชุมร่วมกันคิดว่าการให้เด็กหรือเยาวชนกระทำความดีเพื่อเป็นการแก้ไขหรือชดเชยต่อสังคม เช่น ทำงานบริการสังคมประเภทใด ที่ไหน เป็นระยะเวลาเท่าใด เช่น ในความผิดฐานขโมยทรัพย์สินโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ ก็อาจให้ไปทำหน้าที่ช่วยงานในตึกอุบัติเหตุของโรงพยาบาล เป็นต้น

๔. กรณีประชุมตกลงกันได้ก็จะจัดให้มีการบันทึกผลการประชุมให้ทุกฝ่ายอ่านและลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน แต่ถ้ากรณีตกลงกันไม่ได้ก็ต้องเลิกประชุมไปก่อนและถ้ามีโอกาสจะตกลงกันใหม่ได้ก็อาจจัดให้มีการประชุมอีกครั้งได้

๕. หากตกลงกันได้ต้องจัดให้มีการแก้ไขตามผลการประชุมแล้วทำรายงานและความเห็นเสนอไปยังพนักงานอัยการ เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องก็จะจัดให้มีการติดตามความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อไปอีกระยะหนึ่ง

การที่เด็กหรือเยาวชนได้รับการสั่งไม่ฟ้องจะทำให้เขายังคงความภาคภูมิใจในตนเอง ยังไม่มีตราประทับเป็นการตอกย้ำว่าเป็นผู้กระทำความผิดมาแล้ว และช่วยให้เขาจะใช้ความระมัดระวังไม่ไปกระทำความผิดขึ้นอีกซึ่งพบว่าเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้กระทำความผิดซ้ำกลับมาน้อยมาก

๒.๓ แนวคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice)

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของชาวตะวันตกมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมานานกว่าร้อยปี ซึ่งมีหน้าที่สำคัญในการรักษาภาวะเสียทางสังคมของชุมชนกฎหมายเป็นตัวกำหนดขอบเขตของพฤติกรรมอันจะเป็นที่ยอมรับของสังคม และบทลงโทษที่เหมาะสมในการแสดงออกถึงความไม่เห็นด้วยจากชุมชนในแต่ละคดีที่เกิดขึ้น

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ให้คำจำกัดความแก่คำว่า ความผิด (Crime) ว่าเป็นการละเมิดกฎหมายของรัฐ ซึ่งตามความหมายนี้ทำให้รัฐกลายเป็นผู้รับผิดชอบในการตัดสินบทลงโทษ

แก่ผู้กระทำความผิดและผู้ถูกกล่าวหาจึงได้รับการคุ้มกันจากการแก้แค้นส่วนตัวโดยผู้เสียหาย และครอบครัวของผู้เสียหาย ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีหน้าที่ในการตัดสินความผิด และกำหนด บทลงโทษซึ่งกลไกนี้จะกระทำผ่านกระบวนการทางศาล

ทั้งนี้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในรูปแบบเดิมให้ความสำคัญแก่กระบวนการทาง ศาล และให้การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ทำให้ผู้เสียหายรู้สึกว่าคุณตนถูกทอดทิ้ง และระบบให้ความ สนใจในการคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดมากกว่าการให้ความสนใจต่อความต้องการของพวกเขาและเมื่อ มีการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายได้เข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการทางศาล โดยการเป็นพยานและโดยการไต่สวน ในชั้นศาล ก็กลับทำให้ผู้เสียหายรู้สึกว่าตนถูกทำร้ายซ้ำสอง

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ได้มีการวางตัวผู้เสียหายและผู้กระทำผิดไว้เป็นศูนย์กลาง ของกระบวนการ และมีการให้ความหมายของคำว่า การกระทำผิดมาเป็นการล่วงละเมิดสิทธิของบุคคล โดยบุคคลอื่น จากเดิมที่เป็นการล่วงละเมิดกฎหมายของรัฐ ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ จึงมีลักษณะ พิเศษอยู่ที่การพบปะกันของเสียหาย และผู้กระทำผิด ยกตัวอย่างเช่น การประชุมกลุ่มครอบครัว (Community Conference) หรือ การไกล่เกลี่ยระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหาย (Victim – offender Mediation)

ประเด็นสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้นมีใช้อยู่ที่การตัดสินความผิดและกำหนด บทลงโทษ หากแต่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้รับผิดชอบและตระหนักถึงสิ่งที่พวกเขาจำเป็นต้อง ทำเพื่อแก้ไขความผิด

ผลประโยชน์ที่จะได้รับการประชมระหว่างผู้เสียหาย และผู้กระทำผิดมีดังนี้

- ผู้เสียหายได้มีโอกาสพูดถึงความรู้สึกของตนโดยตรงต่อผู้ที่สร้างความเจ็บปวดให้กับตน
- ผู้เสียหายมีโอกาสค้นหาคำตอบเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและทำไมพวกเขาจึงตกเป็นเหยื่อ
- ผู้เสียหายจะได้รับการยืนยันว่าจะไม่ถูกต่อว่าจากความผิดที่เกิดขึ้น
- ผู้เสียหายมีโอกาสที่จะเข้ามีส่วนร่วมในขั้นตอนการหาวิธีแก้ไขความเสียหายที่ผู้กระทำผิดได้

สร้างขึ้น

- ผู้เสียหายมีโอกาสในการยอมรับความผิดที่ตนทำลงไปและทำความเข้าใจถึงผลที่ตามมาจาก พฤติกรรมของตนที่มีต่อคนอื่น รวมถึงช่วยในการตัดสินใจว่าอย่างไรจะเป็นการแก้ไขความผิดให้ถูกต้องได้

จุดมุ่งหมายของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Goals of restorative justice)

แนวความคิดของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้อยู่ที่การพยายามทำความเข้าใจถึง ความยุติธรรมในเชิงของความรับผิดชอบและการเยียวยาแก้ไขจากมุมมองของกระบวนการยุติธรรม เชิงสมานฉันท์ ความยุติธรรมนั้นมีได้อยู่ที่การตัดสินความผิดหรือการลงโทษผู้กระทำผิด หากแต่ความยุติธรรม จะบรรลุต่อเมื่อผู้กระทำผิดนั้นได้บรรลุจุดมุ่งหมายของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งก็คือผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และชุมชนได้รับการฟื้นฟูกลับสู่ความเป็นอยู่ที่ดีภายหลังจากรับความเจ็บปวดและความเสียหาย จากความผิดที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ มีบางโอกาสที่ผู้กระทำความผิดไม่ยอมรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ในการนี้ กระบวนการทางศาลจะยังเป็นกลไกยุติธรรมที่สำคัญอันทำหน้าที่ในการพิสูจน์หลักฐาน และตัดสินใจในผลที่ ตามมาตามที่จำเป็น

“ผลลัพธ์ของการสมานฉันท์” ได้แก่ การฟื้นฟู การเยียวยา การทำงานบริการสังคม โดยมุ่งหมาย ให้ตรงกับความต้องการและความรับผิดชอบร่วมกันของบุคคลและชุมชน และเพื่อบรรลุผลในการทำให้ ผู้เสียหายและผู้กระทำผิดได้กลับคืนมาด้วยความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผลของกระบวนการควรมีสถานะอย่างเดียวกับ คำตัดสินทางกฎหมายหรือคำพิพากษาของศาล และควรทำให้สิทธิในการฟ้องคดีในเรื่องเดียวกันเป็นอันระงับไป

ตารางที่ ๔ เปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก	กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
๑. การกระทำผิดอาญาถือเป็นการกระทำละเมิดต่อรัฐ	๑. การกระทำผิดอาญาเป็นการทำลายสัมพันธ์ภาพที่ ดีระหว่างบุคคลและความสมานฉันท์ในสังคม
๒. การกระทำผิดอาญาเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย เป็นการละเมิดอำนาจรัฐ จึงต้องนำผู้กระทำผิดมา ลงโทษ	๒. การกระทำผิดอาญาก่อให้เกิดผลกระทบหรือความ เสียหายจึงจำเป็นต้องมีการเยียวยาฟื้นฟู
๓. วัตถุประสงค์หลัก ต้องการนำ “ผู้กระทำผิด” มา ลงโทษ โดยมุ่งผลในการแก้แค้นทดแทน สร้างความ ชุ่มชื่น ยับยั้ง และตัดโอกาสไม่ให้กระทำความผิดอีก	๓. วัตถุประสงค์หลักต้องการฟื้นฟูความเสียหายหรือ ผลกระทบจากการกระทำผิด ให้ทุกฝ่ายที่ได้รับผลร้าย ซึ่งรวมทั้ง ผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และชุมชน เพื่อให้มี การชดใช้ การแก้ไขฟื้นฟูและการกลับเข้าสู่สังคม
๔. คำถามพื้นฐาน ๓ ข้อ ๑) การกระทำเป็นความผิดกฎหมายเรื่องใด? ๒) ใครเป็นผู้กระทำ? ๓) จะนำผู้กระทำผิดมาลงโทษได้อย่างไร?	๔. คำถามพื้นฐาน ๓ ข้อ ๑) ความเสียหาย หรือ ผลกระทบ ที่เกิดขึ้นคืออะไร? ๒) จะแก้ไข เยียวยาได้อย่างไร? ๓) ใครจะเป็นผู้แก้ไข เยียวยา และด้วยวิธีอะไร?

๒.๔ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน

ปัจจุบันตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้กำหนดหลักการใหม่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน โดยมุ่งถึงการคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพ และวิธีปฏิบัติต่อเด็กเพื่อให้เด็กกลับตนเป็นพลเมืองที่ดีมากกว่ามุ่งการลงโทษ ซึ่งได้กำหนดเป็น มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาและมาตรการแทนคำพิพากษา ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ ๓ มาตรการ ดังนี้

๒.๔.๑ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง มาตรา ๘๖ บัญญัติว่า “มาตรา ๘๖ ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมาย กำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษ จำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุ โทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดีเมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะและเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการ สถานพินิจฯ พิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติและหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนอาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อแก้ไข ปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงาน อัยการ เพื่อพิจารณา โดยการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ดังกล่าวต้องได้รับความยินยอมจากเด็กหรือเยาวชน และผู้เสียหายด้วยหากคดีนั้นเป็นคดีที่มีผู้เสียหาย” (มาตรา ๘๖ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติศาลเยาวชน และครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๙ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๓/ ตอนที่ ๑๐๙ ก/หน้า ๒๗-๒๘/๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๙)

กล่าวคือ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง คือ มาตรการที่นำมาใช้แทนการดำเนินคดีอาญา โดยคดีต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดและผู้อำนวยการสถานพินิจฯ พิจารณาข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง และได้มีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติอันเป็นการแก้ไขได้สำเร็จซึ่งพนักงานอัยการเห็นชอบและมีคำสั่งไม่ฟ้อง

๒.๔.๒ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นพิจารณา (ชั้นศาล) มาตรา ๙๐ บัญญัติว่า “มาตรา ๙๐ เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินยี่สิบปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิด ลหุโทษ ก่อนมีคำพิพากษา หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำและผู้เสียหายยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้าน เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร และศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้ และผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร หากนำวิธีจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งเป็นประโยชน์ต่ออนาคตของเด็กหรือเยาวชนและต่อผู้เสียหายมากกว่าการพิจารณาพิพากษา ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจัดให้มีการดำเนินการเพื่อจัดทำแผนดังกล่าว โดยมีเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชน บิดา มารดาผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติ แล้วเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่ที่ศาลมีคำสั่ง หากศาลเห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ดำเนินการตามนั้นและให้มีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว หากศาลไม่เห็นชอบให้ดำเนินการกระบวนพิจารณาต่อไป”

กล่าวคือ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นพิจารณา (ชั้นศาล) คือ มาตรการที่เปิดโอกาสให้เด็กหรือเยาวชนที่มีคุณสมบัติตามกฎหมาย ก่อนมีคำพิพากษา หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ โจทก์ไม่คัดค้านและศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้ ก็จะมีคำสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้เด็กหรือเยาวชนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องปฏิบัติเพื่อเสนอต่อศาล และหากปฏิบัติตามแผนครบถ้วนศาลก็จะสั่งจำหน่ายคดี

๒.๔.๓ มาตรการแทนการพิพากษาคดีหลังฟ้อง มาตรา ๑๓๒ บัญญัติว่า “มาตรา ๑๓๒ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรจะมีคำพิพากษา หรือบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วยร้องขอ เมื่อศาลสอบถามผู้เสียหายแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราวแล้วมอบตัวจำเลยให้บุคคลดังกล่าวโดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้ โดยกำหนดเงื่อนไข เช่น ให้จำเลยรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติหรือเจ้าพนักงานอื่นหรือบุคคลใดหรือองค์กรด้านเด็ก เข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู รับคำปรึกษาแนะนำเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดหรือกิจกรรมทางเลือก หรือให้ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย ภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินกว่าจำเลยนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ ในการนี้ศาลมีอำนาจสั่งให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วยเข้าร่วมกิจกรรม หรือรับคำปรึกษาแนะนำด้วยก็ได้

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าจำเลยไม่สมควรใช้วิธีการตามวรรคหนึ่ง ศาลจะส่งตัวจำเลยไปยังสถานพินิจฯ หรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควรที่ยินยอมรับตัวจำเลยไว้ดูแลชั่วคราวหรือจะให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนไปพลางก่อนก็ได้แต่ต้องไม่เกินกว่าจำเลยนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการสั่งตามวรรคหนึ่ง ตลอดจนวิธีการประเมินสภาพปัญหา การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู การเตรียมความพร้อมเพื่อมอบตัวจำเลยให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย ให้เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา”

กล่าวคือมาตรการแทนการพิพากษา คือ มาตรการในการแก้ไข บำบัด พื้นฟูเด็กหรือเยาวชนก่อนมีคำพิพากษา หากศาลเห็นว่าเด็กและเยาวชนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ ซึ่งศาลอาจจะให้ปล่อยตัวชั่วคราวเพื่อให้เด็กหรือเยาวชนกลับสู่สังคมและใช้ชีวิตและกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติตาม หรือมีคำสั่งให้ส่งเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมตัวยังสถานพินิจชั่วคราวโดยให้มีการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน หากเด็กหรือเยาวชนสามารถปฏิบัติตามคำสั่งศาลในมาตรการนี้ได้สำเร็จ ศาลจะมีคำสั่งยุติคดีโดยไม่ต้องมีคำพิพากษา

๒.๕ กระบวนการดำเนินงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง

“มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๘๖” ให้อำนาจผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในชั้นก่อนฟ้องคดีเพื่อเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการเห็นชอบกับแผน หากพนักงานอัยการเห็นชอบก็ให้ปฏิบัติตามแผน และเมื่อแผนประสบความสำเร็จ พนักงานอัยการจะมีคำสั่งไม่ฟ้องและทำให้สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องระงับไป

๒.๕.๑ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง มาตรา ๘๖ มีเงื่อนไข ดังนี้

๑. เป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน ๕ ปี เว้นแต่โทษจำคุกนั้นเป็นความผิดจากการกระทำโดยประมาทหรือเป็นความผิดลหุโทษ

๒. เด็กหรือเยาวชนไม่เคยต้องโทษจำคุกมาก่อน เว้นแต่โทษจำคุกนั้นเป็นความผิดจากการกระทำโดยประมาทหรือเป็นความผิดลหุโทษ

๓. เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี

๔. เมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง

๕. ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นอาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ปฏิบัติด้วยก็ได้

๖. แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู นั้น กำหนดเพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหาย หรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม

๗. แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย และเด็กหรือเยาวชนด้วย หากกรณีนั้นมีผู้เสียหาย (มาตรา ๘๖ ฉบับแก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๙)

๒.๕.๑ การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญานั้น อย่างน้อยต้องมีบุคลากร ๗ ตำแหน่งร่วมดำเนินด้วย โดยแต่ละตำแหน่งมีความรับผิดชอบ ดังนี้

๑. ผู้อำนวยการในฐานะหัวหน้าหน่วยงาน ต้องบังคับบัญชาการปฏิบัติทุกอย่างในหน่วยงาน และเรื่องการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญานี้ต้องใช้ดุลยพินิจของผู้อำนวยการโดยตรง ซึ่งขั้นตอนที่จะต้องใช้ดุลยพินิจ ได้แก่

- การพิจารณาคดีอยู่ในหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดครบถ้วนหรือไม่
- การใช้ดุลยพินิจสั่งให้มีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู
- รับผิดชอบในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู
- พิจารณาลงนามในหนังสือถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒. หัวหน้าคดีในฐานะเป็นผู้กลั่นกรองงาน เพื่อเสนอผู้อำนวยการและเป็นผู้กำกับการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติ รวมทั้งให้คำปรึกษา โดยเฉพาะต้องรับผิดชอบ

- พิจารณาหลักเกณฑ์เบื้องต้นที่จะให้มีการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา เรื่องอำนาจดำเนินการ (อายุอยู่ในเกณฑ์ที่จะดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว) อัตราโทษในความผิดที่ต้องหาและโทษที่เด็กหรือเยาวชนเคยได้รับ

- พิจารณาข้อมูลที่พนักงานคุมประพฤติเสนอให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญานั้นครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด เพื่อเสนอผู้อำนวยการมีคำสั่งให้นำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้

- พิจารณาว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจัดทำในเวลาที่เหมาะสมหรือไม่ และความในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่มีลักษณะต้องห้าม ระยะเวลาปฏิบัติตามแผนฯ ไม่เกิน ๑ ปี ก่อนเสนอผู้อำนวยการ

- ตรวจสอบความถูกต้องของหนังสือที่จะเสนอผู้อำนวยการพิจารณาลงนาม

๓. พนักงานคุมประพฤติ เป็นผู้สืบเสาะข้อเท็จจริง ต้องรับผิดชอบ

- รวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน โดยการสอบปากคำเด็กหรือเยาวชน บิดามารดา หรือผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนรวบรวมเอกสารหลักฐาน และจัดทำรายงานข้อเท็จจริง

- พิจารณาว่าเข้าหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดหรือไม่แล้วนำเสนอผู้อำนวยการโดยผ่านหัวหน้าคดี

- จัดทำรายงานสิ่งแวดล้อมในกรณีใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาไม่สำเร็จแล้วกลับมาดำเนินคดีปกติ

๔. นักจิตวิทยา รับผิดชอบตรวจทางจิตวิทยา โดยใช้แบบประเมินทางจิตวิทยา เพื่อประเมินสติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ การทำนายพฤติกรรม ฯลฯ เป็นต้น

๕. นักสังคมสงเคราะห์ รับผิดชอบประเมินสภาพครอบครัวหรือหน่วยงานที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่เกี่ยวกับความพร้อมที่จะให้การสนับสนุนในการกลับตนเป็นคนดีของเด็กหรือเยาวชน

๖. ผู้ประสานการประชุม คือ ผู้ที่ผ่านการอบรมเป็นผู้ประสานการประชุมซึ่งต้องทำหน้าที่ในการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู การกำกับติดตามให้มีการปฏิบัติตามแผน และดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในระหว่างการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา เช่น การจัดทำรายงาน การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู การจัดทำหนังสือแจ้งพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือรายงานศาล

๗. ชุกรการคดี ลงทะเบียนรับเรื่องในระบบงาน ตั้งสำนวน และเสนอหัวหน้าคดี ออกเลขรับและส่งหนังสือ นำหนังสือที่ลงรับแล้วมอบแก่ผู้เกี่ยวข้อง

๒.๕.๓ ระเบียบปฏิบัติ

๑. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๕๙ หมวด ๗ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

๒. ข้อกำหนดประธานศาลฎีกา ว่าด้วยแนวทางการพิจารณาการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูก่อนฟ้องคดี ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๗ และฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๑

๓. ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู พ.ศ. ๒๕๕๔

๔. ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๔

๕. ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พักและค่าตอบแทนอย่างอื่นของผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เด็กหรือเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๕

๒.๕.๔ วิธีดำเนินการตามผังขั้นตอนและวิธีการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

กระบวนการคัดกรองและเสนอใช้ มีขั้นตอนดังนี้

๑. เมื่อรับหนังสือแจ้งดำเนินคดี (แจ้งการจับกุม,แจ้งข้อกล่าวหา/แจ้งการดำเนินคดี, มอบตัว) อัยการคดีรับผิดชอบเลขคดีและลงทะเบียนรับตัวเด็กและเยาวชนนั้น พร้อมทั้งลงระบบสารสนเทศให้ถูกต้อง ครบถ้วน แล้วจัดทำปกสำนวนส่งให้หัวหน้ากลุ่มงานคดีหรือหัวหน้าฝ่ายคดี

๒. หัวหน้าฝ่ายคดี พิจารณาอัตราโทษไม่เกิน ๕ ปี และไม่เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด และแจ้งพนักงานคุมประพฤติเจ้าของสำนวนตรวจสอบหลักเกณฑ์เงื่อนไขอื่น ๆ เพื่อพิจารณาเด็กและเยาวชนที่สามารถเข้ากระบวนการได้

๓. พนักงานคุมประพฤติ สอบถามปากคำตามแบบข้อมูลการรับตัวเด็กหรือเยาวชน และแบบสัมภาษณ์ประเมินความเสี่ยงและความจำเป็น R/N (๒ ชั่วโมง) และมีผลการประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นอยู่ในเกณฑ์ต่ำหรือปานกลางที่ไม่มีปัญหาพิเศษ

๔. ส่งต่อนักจิตวิทยาประเมินทางจิต และนักสังคมสงเคราะห์ประเมินครอบครัวและสภาพแวดล้อมเพื่อให้ความเห็น และส่งต่อผู้ประสานการประชุมฯ ติดต่อผู้เสียหาย กรณีคดีที่มีผู้เสียหาย หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบ

๕. ประชุมปรึกษาโดยกรรมการนักวิชาชีพเพื่อร่วมกันพิจารณาหลักเกณฑ์การเข้ามาตรการพิเศษฯ

๖. พนักงานคุมพรเดตินำเสนอผู้อำนวยการพิจารณาให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

๗. ผู้อำนวยการพิจารณาในการเสนอให้มีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หากพนักงานอัยการไม่เห็นชอบ ผู้อำนวยการมีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินคดีตามปกติต่อไป แต่หากเห็นชอบให้ผู้อำนวยการมีคำสั่งให้กลุ่มงานประสานกิจกรรมชุมชนดำเนินการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

๑. กลุ่มประสานกิจกรรมชุมชนลงทะเบียนรับสำนวน และมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยนับระยะเวลาในการจัดทำแผนตั้งแต่ผู้อำนวยการเห็นชอบให้ดำเนินการมาตรการพิเศษ

๒. ทำหนังสือแจ้งพนักงานสอบสวนว่าเด็กหรือเยาวชนอยู่ระหว่างจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อให้ดำเนินการตามมาตรา ๘๙ และรายงานศาล

๓. ศึกษา ทบทวนขั้นตอนการจัดประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และกำหนดผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

๔. ประสานงานในการกำหนดประชุมให้จัดในวัน เวลา และสถานที่ ซึ่งเห็นว่าสะดวกและเหมาะสม อาจจัดในเวลาราชการหรือนอกเวลาราชการ จัดในสถานที่ราชการ หรือนอกสถานที่ราชการ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความสะดวกและเหมาะสมของผู้เข้าร่วมประชุมทุกฝ่าย การเลือกสถานที่นั้น ต้องไม่เป็นสถานที่ที่อาจก่อให้เกิดความกดดันหรือความหวาดกลัวแก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ต้องเป็นสัดส่วน ไม่พลุกพล่าน อันอาจทำให้บรรยากาศการประชุมเสียไปหรือเบนความสนใจของผู้เข้าร่วมประชุม และให้ฝ่ายบริหารงานทั่วไปดำเนินการในเรื่องการจัดเตรียมสถานที่อาหารว่าง เครื่องดื่ม ค่าตอบแทน และค่าพาหนะเดินทางของผู้เข้าร่วมประชุม

๕. การเตรียมการประชุม ให้ผู้ประสานการประชุมส่งชื่อพร้อมที่อยู่ของผู้ที่จะเข้าร่วมการประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้กับฝ่ายบริหารงานทั่วไปดำเนินการจัดทำหนังสือเชิญผู้เข้าร่วมการประชุม ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

- ฝ่ายเด็กหรือเยาวชน ได้แก่ เด็กหรือเยาวชน บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์กรที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนร้องขอที่มีหนังสือเชิญให้เข้าร่วมประชุม

- ฝ่ายผู้เสียหาย ได้แก่ ผู้เสียหาย บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครองของผู้เสียหายกรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ และบุคคลซึ่งผู้เสียหายร้องขอที่มีหนังสือเชิญให้เข้าร่วมประชุม

- พนักงานคุมประพฤติ

- นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์

- พนักงานอัยการ

- ผู้อำนวยการ

- บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง และสมควรเข้าร่วมประชุมตามที่ผู้อำนวยการเห็นสมควร เช่น ผู้นำชุมชน ครู นายจ้าง บุคคลที่เด็กหรือเยาวชนให้ความเคารพนับถือ

๖. ผู้ประสานการประชุมดำเนินการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และสรุปและบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

๗. ผู้ประสานการประชุมนำเสนอผลการประชุม และแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเสนอต่อผู้อำนวยการ

- ผลการประชุมไม่สำเร็จ (กรณีแผนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชน (มาตรา ๘๖วรรค ๕)) ให้ผู้ประสานการประชุมรายงานผลการประชุมต่อผู้อำนวยการเพื่อส่งสำนวนกลับไปยังพนักงานคุมประพฤติเจ้าของสำนวนเพื่อดำเนินคดีตามปกติทั้งนี้ให้พนักงานคุมประเวติรายงานผู้อำนวยการเพื่อแจ้งให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีตามปกติโดยเร็ว

- ผลการประชุมสำเร็จกรณีแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้รับการยินยอมจากจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนให้ผู้ประสานการประชุมจัดทำรายงานผลการประชุมต่อผู้อำนวยการเพื่อทำความเข้าใจประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการภายในเวลา ๓๐ วัน นับตั้งแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ (มาตรา ๘๗ วรรค ๑) โดยให้นับตั้งแต่วันที่ผู้อำนวยการเห็นชอบให้ดำเนินการมาตรการพิเศษเป็นวันที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้อง

ทั้งนี้ แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจะต้องไม่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนเว้นแต่เป็นการกำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนนั้นหรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ และไม่มีลักษณะเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กหรือเยาวชน แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอาจกำหนดให้ว่ากล่าวตักเตือน กำหนดเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้กำหนดให้ชดเชยเยียวยาความเสียหาย กำหนดให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ไม่เกินสามสิบชั่วโมง หรือกำหนดให้นามาตรการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมาใช้เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน ทั้งนี้ ระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่เกินหนึ่งปี

๘. ผู้ประสานการประชุมฯ ทำหนังสือรายงานผู้อำนวยการสถานพินิจฯ พิจารณาลงนามและเสนอต่อพนักงานอัยการ

กระบวนการพิจารณาแผนฯของพนักงานอัยการ

๑. พนักงานอัยการพิจารณาแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

กรณีไม่เห็นชอบตามแผน พนักงานอัยการสั่งให้ดำเนินคดีตามปกติ ให้พนักงานคุมประพฤติแจ้งคำสั่งของพนักงานอัยการให้พนักงานสอบสวน ศาล และผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ โดยให้ถือว่าวันที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่เห็นชอบตามแผนเป็นวันเริ่มนับต่อจากวันที่สะดวกหยุดลง

๒. พนักงานอัยการสั่งให้แก้ไขแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้ประสานการประชุมดำเนินการจัดประชุมใหม่ เพื่อทบทวนแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยเร็ว

๓. กรณีเห็นชอบตามแผน ให้ผู้ประสานการประชุมฯ จัดทำรายงานให้ศาลทราบ

กระบวนการพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัว

ศาลพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ภายใต้หลักเกณฑ์ในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูชั้นก่อนฟ้องคดี พ.ศ.๒๕๕๗ และฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยศาลจะเรียกเข้าร่วมประชุมมาสอบถามยังศาล เมื่อศาลพิจารณา หากเห็นชอบด้วยกฎหมาย ศาลแจ้งผู้อำนวยการ ให้ผู้ประสานฯ ดำเนินการแจ้งผู้เกี่ยวข้องดำเนินการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าว และกำกับติดตามตามแผนให้แล้วเสร็จ หากไม่เห็นชอบด้วยกฎหมาย ศาลแจ้งคำสั่งต่อผู้อำนวยการเพื่อส่งคดีเข้าสู่การดำเนินคดีปกติต่อไป

กระบวนการปฏิบัติตามแผนฯและการติดตาม

๑. เมื่อพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้ ทำหนังสือขอความร่วมมือหน่วยงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้มีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หรือบุคคลที่ถูกระบุในข้อตกลงว่าให้เป็นผู้กำกับติดตามเฝ้าดูผลการปฏิบัติตามแผนจะต้องติดตามสอดส่องให้ประจักษ์ว่าเด็กและเยาวชนนั้นได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ตกลงกันไว้และจะต้องแจ้งให้กับเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการให้กำกับติดตามการปฏิบัติตามแผน เมื่อได้มีการปฏิบัติตามข้อตกลงครบถ้วนแล้วหรือไม่ก็ตาม

๒. กำกับติดตามให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้กำกับติดตามการปฏิบัติตามแผน จะต้องทำการกำกับติดตาม เด็กหรือเยาวชน ตามที่ที่ประชุมฯ กำหนด ทั้งนี้ จะต้องไม่เกินระยะเวลา ๑ ปี โดยมีวิธีการกำกับติดตาม ได้แก่ การกำกับติดตามให้ปฏิบัติตามแผนฯ การติดตามโดยการออกเยี่ยมบ้าน/สถานที่ทำงาน/สถานที่ที่เด็กหรือเยาวชนไปบำเพ็ญประโยชน์ตามแผนที่กำหนด หรืออื่นๆตามความเหมาะสม ให้มารายงานตัวที่สถานพินิจฯ เพื่อรับคำแนะนำ หรือการติดตามทางโทรศัพท์

๓. เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้กำกับติดตามการปฏิบัติตามแผนจะต้องจัดทำรายงานเสนอผลการปฏิบัติของเด็กหรือเยาวชนหรือผู้มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู มีรายละเอียดดังนี้

- ไม่เป็นไปตามแผน หากพบว่าเด็กหรือเยาวชนฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้ยุติการดำเนินการและให้เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้กำกับติดตามการปฏิบัติตามแผนรายงานหัวหน้ากลุ่มประสานฯและจัดทำรายงานแจ้งให้พนักงานอัยการทราบ และพนักงานคุมประพฤติทราบเพื่อทำหนังสือแจ้งต่อพนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป

- เป็นไปตามแผน เด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคล หรือองค์กร ซึ่งกำหนดไว้ในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ปฏิบัติตามแผนครบถ้วน ให้ผู้ประสานฯ จัดทำหนังสือรายงานผลการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้พนักงานอัยการทราบ

๔. เมื่อดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จครบถ้วนแล้ว ผู้ประสานการประชุมฯ รายงานพนักงานอัยการพิจารณา

กระบวนการมีคำสั่งของพนักงานอัยการ

๑. หากไม่เห็นชอบกับกระบวนการดำเนินการตามแผน และสั่งให้ดำเนินคดีตามปกติ ให้ผู้ประสานการประชุมฯ จัดทำหนังสือแจ้งพนักงานสอบสวน รายงานศาล และให้พนักงานคุมประพฤติเสนอ รายงานประกอบการพิจารณาคดีตามขั้นตอนปกติ

๒. หากเห็นชอบ และสั่งไม่ฟ้อง ให้ผู้ประสานการประชุมฯ จัดทำหนังสือเพื่อเสนอ ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ รายงานคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ เสนอศาลเพื่อทราบ และสำเนาแจ้งเด็กหรือเยาวชนและผู้เกี่ยวข้อง (พนักงานสืบสวน ฯลฯ) ทราบ ให้พนักงานคุมประพฤติบันทึกข้อมูลลงในระบบสารสนเทศ และแจ้งธุรการคดีดำเนินการทำเรื่องลบประวัติการกระทำผิด และปิดสำนวน

บทที่ ๓

วิธีการศึกษา

โครงการ “การเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม” ระยะที่ ๓ : การเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผล โครงการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการวิจัยการแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือ ข้อสรุปที่ต้องการ จากนั้นจึงนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนากระบวนการทำงาน ในการวิจัยมีรูปแบบผสมผสานทั้งการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

๑ การสำรวจประสิทธิภาพการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง
เพื่อศึกษาประสิทธิภาพแต่ละกระบวนการ ประกอบด้วย กระบวนการเสนอใช้ กระบวนการจัดทำแผน กระบวนการพิจารณาเห็นชอบกับแผนของพนักงานอัยการ กระบวนการติดตามการปฏิบัติตามแผน กระบวนการพิจารณามีคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ โดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้

๑.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เด็กและเยาวชนที่ผ่านการเสนอใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง มาตรา ๘๖ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ถึง เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒

๑.๒ วิธีการสร้างเครื่องมือ

จัดประชุมออกแบบแบบสำรวจประสิทธิภาพการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒ โดยมีที่ปรึกษา และคณะทำงานเข้าร่วมในการออกแบบ

๑.๓ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ประเมินความสอดคล้องข้อคำถาม เนื้อหาและวัตถุประสงค์ของเครื่องมือวิจัย โดยวิธีการจัดส่งแบบสำรวจฯ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญการดำเนินงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง จำนวน ๑๐ ท่าน ตรวจสอบแบบสำรวจฯ ให้ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

๑.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลใช้วิธีการออกหนังสือเวียน ที่ ยธ ๐๖๑๐๙/ว๑๔๘๙ ลงวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๒ เรียน หัวหน้าหน่วยงานในสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ เรื่อง การปฏิบัติงานนอกเวลาราชการเพื่อกรอกข้อมูลแบบสำรวจประสิทธิภาพและประสิทธิผลการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (มาตรา ๘๖) โดยให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบกรอกแบบสำรวจฯ มาในแบบฟอร์ม และส่งกลับมายังไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ถึงสถาบันวิจัยและพัฒนา ภายในวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๒ ซึ่งรวมมีระยะเวลาในการสำรวจทั้งสิ้น ๒๗ วัน

๑.๕ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลแบบสำรวจประสิทธิภาพการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องที่หน่วยงานในสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนส่งกลับมารวบรวมในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ และความสัมพันธ์ของข้อมูล

๒. การศึกษาผลการกระทำผิดซ้ำการศึกษาเปรียบเทียบผลการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๘๖ ภายใน ๓ ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙-๒๕๖๑ เพื่อศึกษาประสิทธิผลของกระบวนการมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง โดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้

๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (มาตรา ๘๖) และปฏิบัติตามแผนสำเร็จ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ จำนวน ๓,๕๑๘ ราย

๒.๒ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒.๒.๑ นำข้อมูลประชากรและกลุ่มตัวอย่างจากฐานข้อมูลในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และกลุ่มพัฒนาระบบงานคดี ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ - ปีงบประมาณ ๒๕๖๑

๒.๒.๒ นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและจัดเรียงตามแบบฟอร์มการตรวจทะเบียนประวัติอาชญากร ในโปรแกรม Excel

๒.๒.๓ นำข้อมูลที่สมบูรณ์ส่งต่อให้กลุ่มเรียนรู้ศาสตร์พระราชาและการพัฒนานวัตกรรม เพื่อส่งข้อมูลไปตรวจประวัติการกระทำผิดซ้ำ ที่กองประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๒.๒.๔ กองประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตรวจสอบผลการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนตามรายชื่อ

๒.๒.๕ นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจประวัติการกระทำผิด มาลงข้อมูลในแบบฟอร์มในโปรแกรม Excel

๒.๓ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลผลการกระทำผิดซ้ำระหว่างเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๘๖ ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ และความสัมพันธ์ของข้อมูล

๓. การสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง โดยวิธีการศึกษาประกอบด้วย

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ กลุ่มประสานกิจกรรมชุมชน พนักงานคุมประพฤติ ในพื้นที่ ๕ ภาคทั่วประเทศ ประกอบด้วย ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๒) บุคลากรจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้แทนจากศาลเยาวชนและครอบครัว และเครือข่ายชุมชน ในพื้นที่ ๕ ภาคทั่วประเทศ ประกอบด้วย ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๓.๒ วิธีการสร้างเครื่องมือ

นำผลที่ได้จากการสำรวจเชิงสถิติประสิทธิภาพการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มาตั้งสมมติฐานและจัดทำ

ชุดคำถามโดยแบ่งชุดคำถาม ตามกระบวนการทำงานของการใช้มาตรการพิเศษฯ โดยกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง สอบถามเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงาน ข้อขัดข้อง ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการแต่ละขั้นตอนและปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนสำเร็จหรือไม่สำเร็จ ส่วนกลุ่มบุคลากรจากหน่วยงานภายนอก สอบถามเกี่ยวกับข้อขัดข้อง ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องร่วมกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน รวมถึงบทบาทของแต่ละหน่วยงานและแนวทางการทำงานร่วมกันในพื้นที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓.๓ การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ประเมินความสอดคล้องข้อคำถาม เนื้อหาและวัตถุประสงค์ของเครื่องมือวิจัย โดย ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญได้แก่ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หัวหน้ากลุ่มพัฒนาระบบงานคดี กองพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตรวจสอบแบบเครื่องมือ ให้ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

๓.๔ วิธีการเก็บข้อมูล

๓.๔.๑ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดการองค์ความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องในพื้นที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ๕ พื้นที่ โดยมีบุคลากรผู้ปฏิบัติงานจากสถานพินิจและพื้นที่แต่ละพื้นที่เข้าร่วมประมาณ ๗-๘ หน่วยงาน ดังนี้ กรุงเทพมหานคร จังหวัดชลบุรี จังหวัดเชียงราย จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดขอนแก่น

๓.๔.๒ กิจกรรม ประกอบด้วย

กิจกรรมที่ ๑ ศึกษาแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและแนวทางการติดตามการปฏิบัติตามแผนของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนสำเร็จและกระทำผิดซ้ำ และสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการดำเนินงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย พนักงานคุมประพฤติ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้ประสานการประชุม

กิจกรรมที่ ๒ เสนวนำปัญหา อุปสรรค และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหการดำเนินงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ที่ผ่านมาและในปัจจุบัน ร่วมกับบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และบุคลากรจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พนักงานสอบสวนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ อัยการจากสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว และเครือข่ายความร่วมมือในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

กิจกรรมที่ ๓ นำเสนอกรณีศึกษาเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ที่ประทับใจหรือทำทนายสำหรับผู้ปฏิบัติงาน จำนวน ๒ กรณี ประกอบด้วยกรณีที่ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ และกรณีที่ไม่สำเร็จ เพื่อหาปัจจัยการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง

๓.๕ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

บันทึกข้อมูลการประชุมในแต่ละกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การพรรณนาความ (Descriptive) ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ที่มาจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ได้แก่ ผู้อำนวยการ

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ กลุ่มประสานกิจกรรมชุมชน พนักงานคุมประพฤติ และบุคลากรจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้แทนจากศาลเยาวชนและครอบครัว และเครือข่ายชุมชน ด้วยกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้มาจากการรวบรวมข้อมูล ปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม แล้วนำมาแจกตามประเด็นของวัตถุประสงค์

บทที่ ๔

ผลการดำเนินงาน

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โครงการ การเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ระยะที่ ๓ : การเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผล ได้ดำเนินการศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง เพื่อติดตามผลการดำเนินงานการใช้มาตรการพิเศษในชั้นก่อนฟ้องของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ และประเมินผลการดำเนินงานของกระบวนการแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่กระบวนการเสนอใช้ กระบวนการจัดทำแผน กระบวนการพิจารณาเห็นชอบกับแผนของพนักงานอัยการ กระบวนการติดตามการปฏิบัติตามแผน กระบวนการพิจารณามีคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ โดยการจัดทำแบบสำรวจผลการดำเนินงานการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง เพื่อรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน แต่ละขั้นตอน และศึกษาประสิทธิผล (Outcome) ของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง โดยศึกษาจากกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ผ่านกระบวนการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบการกระทำผิดซ้ำกับเด็กและเยาวชนที่ใช้วิธีการดำเนินคดีแบบปกติ ภายใต้โครงการประกอบด้วย กิจกรรมดังนี้

๔.๑ ผลการสำรวจประสิทธิภาพการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง

ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ – ๒๕๖๒ (ต.ค. ๖๑ – พ.ค. ๖๒) ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ดังนี้

ส่วนที่ ๑

ข้อมูลทั่วไปของเด็กและเยาวชนเสนอใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง

ตารางที่ ๕ จำนวนเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามเพศ (แยกปี)

เพศ		ปีงบประมาณ				รวม
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	
ชาย	จำนวน	๑๔๖	๑,๑๘๐	๒,๔๘๘	๑,๗๙๑	๕,๖๐๕
	ร้อยละ	๘๓.๔๓	๙๑.๖๑	๙๔.๔๙	๙๔.๒๑	๙๓.๔๖
หญิง	จำนวน	๒๙	๑๐๘	๑๔๕	๑๑๐	๓๙๒
	ร้อยละ	๑๖.๕๗	๘.๓๙	๕.๕๑	๕.๗๙	๖.๕๔
รวม		๑๗๕	๑,๒๘๘	๒,๖๓๓	๑,๙๐๑	๕,๙๙๗

จากตาราง พบว่าเด็กและเยาวชนเสนอใช้มาตรการพิเศษฯ เป็นเพศชาย ร้อยละ ๙๓.๔๖ และเป็นเพศหญิง ร้อยละ ๖.๕๔

ตารางที่ ๖ จำนวนเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามสัญชาติ (ภาพรวม)

สัญชาติ	จำนวน/คน	ร้อยละ
ไทย	๕,๙๔๘	๙๙.๑๘
จีน	๔	๐.๐๗
กัมพูชา	๔	๐.๐๗
พม่า	๑๖	๐.๒๗
ลาว	๒	๐.๐๓
ไม่ได้แจ้งเกิด	๑๒	๐.๒๐
อื่นๆ	๑๑	๐.๑๘
รวม	๕,๙๙๗	๑๐๐

จากตาราง พบว่าเด็กและเยาวชนเสนอใช้มาตรการพิเศษฯ เป็นสัญชาติไทย ร้อยละ ๙๙.๑๘ รองลงมา เป็นสัญชาติพม่า ร้อยละ ๐.๒๗ และน้อยที่สุดเป็นสัญชาติ ลาว ร้อยละ ๐.๐๓

ตารางที่ ๗ จำนวนเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกอายุที่กระทำผิด (แยกปี)

อายุขณะกระทำผิด	ปีงบประมาณ				รวม	
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	รวม	ร้อยละ
๑๐	-	๑	-	๑	๒	๐.๐๓
๑๑	๑	๑	๒	๑	๕	๐.๐๘
๑๒	๕	๘	๘	๘	๒๙	๐.๔๘
๑๓	๑๐	๒๘	๔๖	๒๗	๑๑๑	๑.๘๕
๑๔	๒๕	๖๐	๑๓๑	๑๒๓	๓๓๙	๕.๖๕
๑๕	๒๔	๒๐๗	๓๖๔	๒๗๘	๘๗๓	๑๔.๕๖
๑๖	๓๑	๓๙๑	๗๗๑	๕๔๓	๑,๗๓๖	๒๘.๙๕
๑๗	๗๕	๕๘๐	๑,๓๐๗	๘๙๙	๒,๘๖๑	๔๗.๗๑
๑๘	-	๑	-	-	๑	๐.๐๒
ไม่มีข้อมูล	๔	๑๑	๔	๒๑	๔๐	๐.๖๗
รวม	๑๗๕	๑,๒๘๘	๒,๖๓๓	๑,๙๐๑	๕,๙๙๗	๑๐๐.๐๐

จากตาราง อายุขณะกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรการพิเศษฯ ส่วนใหญ่อายุ ๑๗ ปี ร้อยละ ๔๗.๗๑ อายุ ๑๖ ปี ๒๘.๙๕ และอายุ ๑๕ ปี ร้อยละ ๑๔.๕๖ ตามลำดับ

ตารางที่ ๘ จำนวนเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามอัตราโทษ (ภาพรวม)

อัตราโทษ	จำนวน/คน	ร้อยละ
จำคุกไม่เกิน ๑ ปี	๑,๐๒๐	๑๗.๐๑
จำคุกไม่เกิน ๒ ปี	๓๖๑	๖.๐๒
จำคุกไม่เกิน ๓ ปี	๑,๒๑๘	๒๐.๓๑
จำคุกไม่เกิน ๔ ปี	๑๐๗	๑.๗๘
จำคุกไม่เกิน ๕ ปี	๒,๙๔๙	๔๙.๑๗
จำคุกไม่เกิน ๖ เดือน	๓๒๒	๕.๓๗
รวม	๕,๙๙๗	๑๐๐

จากตาราง พบว่าจำนวนเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรการพิเศษฯ มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี ร้อยละ ๔๙.๑๗ รองลงมามีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี ร้อยละ ๒๐.๓๑ และ ไม่เกิน ๑ ปี ร้อยละ ๑๗.๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๙ จำนวนเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามฐานความผิด (แยกปี)

ฐานความผิด	ปีงบประมาณ				รวม	
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	จำนวน	ร้อยละ
เกี่ยวกับยาเสพติด	๔๑	๕๘๒	๑,๓๕๔	๗๘๓	๒,๗๖๐	๔๖.๐๒
ความผิดอื่น ๆ (พรบ. จราจร,พนัน,หลบหนีเข้าเมือง,พรบ.ป่าไม้)	๓๖	๕๓๘	๑,๐๒๗	๙๑๖	๒,๕๑๗	๔๑.๙๗
เกี่ยวกับทรัพย์สิน	๒๗	๓๖	๗๕	๓๘	๑๗๖	๒.๙๓
เกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	๕๙	๗๒	๑๓๑	๑๓๘	๔๐๐	๖.๖๗
เกี่ยวกับอาวุธ	๑	๓๖	๑๘	๖	๖๑	๑.๐๒
เกี่ยวกับความสงบสุข	๑๐	๑๕	๒๖	๑๕	๖๖	๑.๑๐
เกี่ยวกับเพศ	๐	๔	๒	๐	๖	๐.๑๐
ไม่ระบุฐานความผิด	๑	๕	๐	๕	๑๑	๐.๑๘
รวม	๑๗๕	๑,๒๘๘	๒,๖๓๓	๑๙๐๑	๕,๙๙๗	๑๐๐

จากตาราง พบว่าฐานความผิดที่เสนอใช้มาตรการพิเศษฯ มากที่สุดคือ ฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๐๒ รองลงมาคือฐานความผิดอื่นๆ (พรบ.จราจร,พนัน,หลบหนีเข้าเมือง,พรบ.ป่าไม้) ร้อยละ ๔๑.๙๗ และฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ร้อยละ ๖.๖๗ ตามลำดับ

ตารางที่ ๑๐ จำนวนและร้อยละของเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา จำแนกตามประเภทของยาเสพติดให้โทษที่ใช้

ประเภทของยาเสพติด	จำนวน	ร้อยละ
พืชกระท่อม	๙๖๓	๓๔.๘๙
กัญชา	๖๗๔	๒๔.๔๒
สารระเหย	๑๔	๐.๕๑
ยาบ้า	๙๙๔	๓๖.๐๑
ยาไอซ์	๕๘	๒.๑๐
ยาเค	๑๒	๐.๔๓
ยาเสพติดอื่น	๔๕	๑.๖๓
รวม	๒,๗๖๐	๑๐๐

จากตาราง ประเภทของยาเสพติดให้โทษที่เด็กและเยาวชนใช้ที่ มากที่สุด คือ ยาบ้า จำนวน ๙๙๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๐๑ ลำดับ ๒ พืชกระท่อม จำนวน ๙๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๘๙ ลำดับที่ ๓ คือ ความผิดตามประเภทกัญชา จำนวน ๖๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๔๒

ตารางที่ ๑๑ จำนวนเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามระดับความเสี่ยงและความจำเป็น (ภาพรวม)

ระดับความเสี่ยงและ ความจำเป็น	ปีงบประมาณ				รวม	
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	๑๓๙	๘๕๙	๑,๖๗๘	๑,๒๒๑	๓,๘๙๗	๖๔.๙๘
กลาง	๒๗	๓๙๗	๙๒๒	๖๓๔	๑,๙๘๐	๓๓.๐๒
สูง	-	๔	๒	๖	๑๒	๐.๒๐
ไม่มีข้อมูล	๙	๒๘	๓๑	๔๐	๑๐๘	๑.๘๐
รวม	๑๗๕	๑,๒๘๘	๒,๖๓๓	๑,๙๐๑	๕,๙๙๗	๑๐๐

จากตารางพบว่า ระดับความเสี่ยงและความจำเป็นของเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรการพิเศษฯ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๙๘ ระดับกลาง คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๐๒ และระดับสูง คิดเป็นร้อยละ ๐.๒๐ ตามลำดับ

ส่วนที่ ๒

ผลการดำเนินงานของกระบวนการแต่ละขั้นตอน ของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง

กระบวนการเสนอใช้มาตรการพิเศษฯ

ตารางที่ ๑๒ ภาพรวมการเสนอใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (แยกปี)

ปีงบประมาณ	จำนวนเด็กและ เยาวชนทั้งหมด	จำนวนเด็กและเยาวชนที่มี อัตราโทษไม่เกิน ๕ ปี	ร้อยละ	จำนวนเด็กและ เยาวชนที่เสนอใช้ม.๘๖	ร้อยละ
๒๕๕๙	๓๐,๓๖๑	๑๑,๙๔๐	๓๙.๓๓	๑๗๕	๑.๔๗
๒๕๖๐	๒๖,๑๑๕	๙,๘๓๙	๓๗.๖๘	๑,๒๘๘	๑๓.๐๙
๒๕๖๑	๒๒,๖๑๐	๗,๗๑๐	๓๔.๑	๒,๖๓๓	๓๔.๑๕
๒๕๖๒ (ต.ค. - พ.ค. ๖๒)	๑๓,๘๔๕	๔,๘๓๕	๓๔.๙๒	๑,๙๐๑	๓๙.๓๒
รวมทั้งสิ้น	๙๘,๔๒๐	๓๔,๓๒๔	๓๔.๘๘	๕,๙๙๗	๑๗.๔๗

จากตารางพบว่า ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ มีจำนวนเด็กและเยาวชนเข้าสู่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั้งหมด ๓๐,๓๖๑ คน มีอัตราโทษไม่เกิน ๕ ปี ๑๑,๙๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๓๓ และเสนอใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ๑๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๔๗

ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ มีจำนวนเด็กและเยาวชนเข้าสู่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั้งหมด ๒๖,๑๑๕ คน มีอัตราโทษไม่เกิน ๕ ปี ๙,๘๓๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๖๘ และเสนอใช้มาตรการพิเศษฯ ๑,๒๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐๙

ปีงบประมาณ ๒๕๖๑ มีจำนวนเด็กและเยาวชนเข้าสู่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั้งหมด ๒๒,๖๑๐ คน มีอัตราโทษไม่เกิน ๕ ปี ๗,๗๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๑ และเสนอใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ๒,๖๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๑๕

ปีงบประมาณ ๒๕๖๒ (ต.ค. - พ.ค. ๖๒) มีจำนวนเด็กและเยาวชนเข้าสู่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั้งหมด ๑๓,๘๔๕ คน มีอัตราโทษไม่เกิน ๕ ปี ๔,๘๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๙๒ และเสนอใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ๑,๙๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๓๒

ในภาพรวมมีการเสนอใช้เสนอใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง เพิ่มขึ้นในทุกปี จากเดิมปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ร้อยละ ๑.๔๗ และเพิ่มขึ้นมากที่สุดในปีงบประมาณ ๒๕๖๒ ร้อยละ ๓๙.๓๒ เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๓๗.๘๗

กระบวนการจัดทำแผน

ตารางที่ ๑๓ จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามผลการจัดทำแผนฯ

ผลการจัดทำแผนฯ	ปีงบประมาณ				รวม	
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	จำนวน	ร้อยละ
จัดทำแผนสำเร็จ	๑๗๕	๑,๒๗๖	๒,๖๐๓	๑,๘๗๙	๕,๙๓๓	๙๘.๙๓
จัดทำแผนไม่สำเร็จ	-	๑๒	๒๙	๒๒	๖๔	๑.๐๗
รวม	๑๗๕	๑,๒๘๘	๒,๖๓๒	๑,๙๐๑	๕,๙๙๖	๑๐๐

จากตาราง พบว่า ผลการจัดทำแผนของเด็กและเยาวชนที่เสนอใช้มาตรการพิเศษฯ จัดทำแผนสำเร็จ คิดเป็นร้อยละ ๙๘.๙๓ จัดทำแผนไม่สำเร็จ คิดเป็นร้อยละ ๑.๐๗

ตารางที่ ๑๔ จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามสาเหตุการจัดทำแผนไม่สำเร็จ

สาเหตุการจัดทำแผนไม่สำเร็จ	ปีงบประมาณ				รวม	
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒ (ต.ค.๖๑ - พ.ค.๖๒)	จำนวน	ร้อยละ
กลับไปใช้สารเสพติด	-	๑	-	๒	๓	๔.๖๙
ผู้เสียหายไม่ยินยอมในประเด็น ค่าเสียหาย	-	-	๓	-	๓	๔.๖๙
พนักงานสอบสวนแจ้ง ข้อกล่าวหาเพิ่ม	-	๒	๑	-	๓	๔.๖๙
พนักงานสอบสวนไม่ได้ส่งตัวผู้ต้องหา (ยกเลิกสำนวน)	-	-	-	๓	๓	๔.๖๙
เยาวชนและผู้ปกครองไม่มา เข้าร่วมประชุม	-	๑	๒	๓	๖	๙.๓๘
ไม่มีข้อมูล	-	๘	๒๔	๑๔	๔๖	๗๑.๘๘
รวม	-	๑๒	๓๐	๒๒	๖๔	๑๐๐

จากตาราง พบว่า สาเหตุที่จัดทำแผนไม่สำเร็จ มาจากกลับไปใช้สารเสพติด พนักงานสอบสวนแจ้งข้อกล่าวหาเพิ่ม เยาวชนและผู้ปกครองไม่มาเข้าร่วมประชุม และพนักงานสอบสวนไม่ได้ส่งตัวผู้ต้องหา (ยกเลิกสำนวน)

ตารางที่ ๑๕ จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามระยะเวลาของแผน

ระยะเวลาของแผน	ปีงบประมาณ				รวม	
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒ (ต.ค.๖๑ - พ.ค.๖๒)	จำนวน	ร้อยละ
๑-๓ เดือน	๔๖	๑๙๔	๔๔๙	๕๒๙	๑,๒๑๘	๒๐.๕
๔-๖ เดือน	๗๓	๘๐๑	๑,๖๘๑	๑,๑๒๒	๓,๖๗๗	๖๒
๗-๙ เดือน	๒	๒๕	๙๒	๖๐	๑๗๙	๓.๐๒
๑๐-๑๒ เดือน	๕๔	๒๕๒	๓๗๘	๑๖๑	๘๔๕	๑๔.๒
ไม่มีข้อมูล	-	๔	๓	๗	๑๔	๐.๒๔
รวม	๑๗๕	๑,๒๗๖	๒,๖๐๓	๑,๘๗๙	๕,๙๓๓	๑๐๐

จากตารางพบว่า ระยะเวลาของแผนฯ ของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๔-๖ เดือน คิดเป็นร้อยละ ๖๒ รองลงมา ๑-๓ เดือน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๕ และ ๑๐ -๑๒ เดือน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๒ ตามลำดับ

ตารางที่ ๑๖ จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามจุดมุ่งหมายของแผน

จุดมุ่งหมายของแผน ^๓	ปีงบประมาณ				รวม	
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒ (ต.ค.๖๑ - พ.ค.๖๒)	จำนวน	ร้อยละ
มีจุดมุ่งหมาย ๑ ข้อ						
ข้อ ๑	๖	๔๖	๖๔	๓๒	๑๔๘	๒.๔๙
ข้อ ๒	๑๑	๒๙	๒๐	๕	๖๕	๑.๑
ข้อ ๓	๑	๒	๘	๘	๑๙	๐.๓๒
ข้อ ๔	-	๖	๑๑	๗	๒๔	๐.๔
มีจุดมุ่งหมาย ๒ ข้อ						
ข้อ ๑ และข้อ ๒	๗	๔๒	๘๖	๑๒๑	๒๕๖	๔.๓๑
ข้อ ๑ และข้อ ๓		๖	๔	๑๓	๒๓	๐.๓๙
ข้อ ๑ และข้อ ๔	๒๔	๓๐๒	๑,๑๒๒	๔๗๙	๑,๙๒๗	๓๒.๕
ข้อ ๒ และข้อ ๓	-	๑	๑	-	๒	๐.๐๓
ข้อ ๓ และข้อ ๔	-	๑	๓	-	๔	๐.๐๗
มีจุดมุ่งหมาย ๓ ข้อ						
ข้อ ๑ ข้อ ๒ และข้อ ๓	๑	๕	๑๑	๑๒	๒๙	๐.๔๙
ข้อ ๑ ข้อ ๒ และข้อ ๔	๑๓	๒๓	๒๕	๒๖	๘๗	๑.๔๗

^๓ จุดมุ่งหมายของแผน ประกอบด้วย

ข้อ ๑ เป็นแผนที่มีจุดมุ่งหมายในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น ห้ามเด็กสูบบุหรี่ ,ให้เข้าบ้านในเวลาไม่เกิน....

ข้อ ๒ เป็นแผนที่มีจุดมุ่งหมายในการบรรเทาหรือลดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย เช่น ให้ชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย

ข้อ ๓ การสร้างความปลอดภัยให้กับชุมชนสังคม เช่น การไม่ขับซิ่งจนกว่าจะมีใบอนุญาต

ข้อ ๔ การพัฒนาตนให้แน่ใจว่าจะไม่กระทำความผิดอีก เช่น การเข้าร่วมโครงการฯ,การบำบัดยาเสพติด,ศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ

จุดมุ่งหมายของแผน ^ก	ปีงบประมาณ				รวม	
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒ (ต.ค.๖๑ - พ.ค.๖๒)	จำนวน	ร้อยละ
ข้อ ๑ ข้อ ๓ และข้อ ๔	๕๑	๕๒๖	๗๙๖	๗๐๓	๒,๐๗๖	๓๕
มีจุดมุ่งหมายครบทั้ง ๔ ข้อ	๖๑	๒๘๓	๔๕๑	๔๖๖	๑,๒๖๑	๒๑.๓
ไม่มีข้อมูล	-	๔	๑	๗	๑๒	๐.๒
รวม	๑๗๕	๑,๒๗๖	๒,๖๐๓	๑,๘๗๙	๕,๙๓๓	๑๐๐

จากตารางพบว่า จุดมุ่งหมายของแผนฯ ส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายด้วยกัน ๓ ข้อ คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การสร้างความปลอดภัยให้กับชุมชนสังคม และการพัฒนาตนให้น่าเชื่อถือว่าจะไม่ กระทำผิดอีก คิดเป็นร้อยละ ๓๕ รองลงมาแผนฯมีจุดมุ่งหมายด้วยกัน ๒ ข้อ คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการพัฒนาตนให้น่าเชื่อถือว่าจะไม่ กระทำผิดอีก คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๕ ส่วนแผนฯที่มีจุดมุ่งหมายของแผนฯครบทั้ง ๔ ข้อ เป็นอันดับสาม คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๓

ตารางที่ ๑๗ จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามจำนวนชั่วโมงในการทำบริการสังคม

จำนวนชั่วโมงในการทำ บริการสังคม	ปีงบประมาณ				รวม	
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒ (ต.ค.๖๑ - พ.ค.๖๒)	จำนวน	ร้อยละ
๑-๑๐ ชั่วโมง	๒๑	๙๖	๒๙๕	๒๐๗	๖๑๙	๑๐.๔๓
๑๑-๒๐ ชั่วโมง	๖๖	๕๑๙	๑,๑๓๑	๙๔๖	๒,๖๖๒	๔๔.๘๗
๒๑-๓๐ ชั่วโมง	๗๖	๕๘๑	๑,๐๔๕	๖๑๔	๒,๓๑๖	๓๙.๐๔
ไม่มีบริการสังคม	๑๒	๘๐	๑๓๒	๑๑๒	๓๓๖	๕.๖๖
รวม	๑๗๕	๑,๒๗๖	๒,๖๐๓	๑,๘๗๙	๕,๙๓๓	๑๐๐

จากตารางพบว่า จำนวนชั่วโมงในการทำบริการสังคม ของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๑๑ -๒๐ ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๘๗ รองลงมา ๒๑ - ๓๐ ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๐๔ และ ๑-๑๐ ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๔๓ ตามลำดับ

กระบวนการพิจารณาแผนฯของพนักงานอัยการ

ตารางที่ ๑๘ จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามผลการพิจารณาแผนฯของพนักงานอัยการ

ผลการพิจารณา	ปีงบประมาณ				รวม	
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒ (ต.ค.๖๑ - พ.ค.๖๒)	จำนวน	ร้อยละ
เห็นชอบ	๑๗๕	๑,๒๗๔	๒,๕๙๙	๑,๘๕๙	๕,๙๐๗	๙๙.๕๖
ไม่เห็นชอบ	-	๒	๔	๓	๙	๐.๑๕
อยู่ระหว่างพิจารณา	-	-	-	๑๗	๑๗	๐.๒๙
รวม	๑๗๕	๑๒๗๖	๒๖๐๓	๑๘๗๙	๕,๙๓๓	๑๐๐

จากตารางพบว่า พนักงานอัยการพิจารณาเห็นชอบกับแผนฯ ร้อยละ ๙๙.๕๖ และไม่เห็นชอบ ร้อยละ ๐.๑๕ สาเหตุที่พนักงานอัยการไม่เห็นชอบ เนื่องจากคดีสามารถเปรียบเทียบปรับได้ (มาตรา ๖๙/๑ พรบ.ศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. ๒๕๕๓) จึงส่งคืนพนักงานสอบสวน ทำผิดซ้ำระหว่างพิจารณาแผนเยาวชนไม่สำนึก ไม่มีหนังสือยินยอมจากทางหุ้นส่วนซึ่งเป็นผู้เสียหายโดยตรง เด็กหรือเยาวชนถูกแจ้งข้อกล่าวหาเพิ่มเยาวชนเพิ่งออกจากศูนย์ฝึกและมากระทำผิดซ้ำ

กระบวนการปฏิบัติตามแผนฯ

ตารางที่ ๑๙ จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามผลการปฏิบัติตามแผนฯ

ผลการปฏิบัติตามแผนฯ	ปีงบประมาณ				รวม	
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒ (ต.ค.๖๑ - พ.ค.๖๒)	จำนวน	ร้อยละ
ปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ	๗	๑๔๓	๒๖๓	๘๖	๔๙๙	๘.๔๓
ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	๑๖๘	๑,๑๑๓	๒,๒๓๖	๑,๐๘๑	๔,๕๙๘	๗๗.๘๔
อยู่ระหว่างปฏิบัติตามแผน	๑	๑๘	๑๐๐	๖๙๒	๘๑๑	๑๓.๗๓
รวม	๑๗๕	๑,๒๗๔	๒,๕๙๙	๑,๘๕๙	๕,๙๐๗	๑๐๐.๐๐

จากตารางพบว่า ผลการปฏิบัติตามแผนของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ ๗๗.๘๔ และปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ ๘.๔๓

ตารางที่ ๒๐ จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามสาเหตุที่ไม่ปฏิบัติตามแผนฯ

สาเหตุที่เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ	จำนวน	ร้อยละ
เยาวชนขาดความรับผิดชอบไม่ตั้งใจ	๑๑๔	๒๒.๘๙
เยาวชนขาดความรับผิดชอบไม่ตั้งใจและผู้ปกครองไม่พร้อมดูแล	๒๕๑	๕๐.๔๐
กระทำผิดซ้ำระหว่างปฏิบัติตามแผน	๖๕	๑๓.๐๕
ผู้ปกครองไม่พร้อมดูแล	๑๕	๓.๐๑
ติดตามไม่ได้ ย้ายที่อยู่	๑๒	๒.๔๑
แผนทำได้ยาก(กรณีบำบัดยาเสพติดที่โรงพยาบาลระยะเวลานาน)/เด็กไม่มีส่วนร่วมกำหนดแผน	๘	๑.๖๑
ขาดแคลนบุคลากรและเครือข่ายในการติดตาม	๕	๑.๐๐
อื่นๆ	๑๕	๓.๐๑
ไม่ระบุ	๑๓	๒.๖๑
รวม	๔๙๘	๑๐๐

จากตารางพบว่า สาเหตุที่เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนฯไม่สำเร็จ ส่วนใหญ่เกิดจากเยาวชนขาดความรับผิดชอบไม่ตั้งใจและผู้ปกครองไม่พร้อมดูแล คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๔๐ รองลงมา คือเยาวชนขาดความรับผิดชอบและไม่ตั้งใจ ๒๒.๘๙ และเยาวชนกระทำผิดซ้ำขณะปฏิบัติตามแผนฯ ร้อยละ ๑๓.๐๕

ในส่วนความสัมพันธ์ของข้อมูลทั่วไปกับผลการปฏิบัติตามแผนฯ โดยนำเสนอเฉพาะข้อมูลของเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนสำเร็จและไม่สำเร็จ ส่วนข้อมูลของเด็กและเยาวชนอยู่ระหว่างปฏิบัติตามแผนฯ ไม่ได้นำมาเสนอ จำนวน ๘๑๑ ราย มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๒๑ ผลการปฏิบัติตามแผนของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวนทั้งหมด	ผลการปฏิบัติตามแผนฯ			
		ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	ร้อยละ	ปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ	ร้อยละ
หญิง	๓๔๓	๓๓๒	๙๖.๗๙	๑๑	๓.๒๑
ชาย	๔,๗๕๓	๔,๒๖๖	๘๙.๗๕	๔๘๗	๑๐.๒๕
รวม	๕,๐๙๖	๔,๕๙๘	๙๐.๗๗	๔๙๘	๙.๒๓

จากตารางพบว่า เด็กและเยาวชนเพศหญิงมีผลการปฏิบัติตามแผนสำเร็จ ร้อยละ ๙๖.๗๙ เพศชายร้อยละ ๘๙.๗๕ และที่ปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จเพศหญิง ๓.๒๑ และเพศชาย ๑๐.๒๕

ตารางที่ ๒๒ ผลการปฏิบัติตามแผนของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามระดับความเสี่ยงและความจำเป็น

ระดับความเสี่ยงและความจำเป็น	จำนวนทั้งหมด	ผลการปฏิบัติตามแผนฯ			
		ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	ร้อยละ	ปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ	ร้อยละ
ต่ำ	๓,๓๑๓	๓,๐๘๓	๙๓.๐๖	๒๓๐	๖.๙๔
กลาง	๑,๗๐๓	๑,๔๔๓	๘๔.๗๓	๒๖๐	๑๕.๒๗
สูง	๑๐	๙	๙๐.๐๐	๑	๑๐.๐๐
ไม่ใส่ข้อมูล	๗๐	๖๓	๙๐.๐๐	๗	๑๐.๐๐
รวม	๕,๐๙๖	๔,๕๙๘	๙๐.๒๓	๕๙๘	๙.๗๗

จากตาราง พบว่า ระดับความเสี่ยงและความจำเป็น ระดับต่ำมีผลการปฏิบัติตามแผนสำเร็จมากที่สุด ร้อยละ ๙๓.๐๖ รองลงมาคือระดับสูง และระดับกลาง ร้อยละ ๙๐ และ ๘๔.๗๓ ตามลำดับ ส่วนผลการปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จระดับต่ำ น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๖.๙๔

ตารางที่ ๒๓ ผลการปฏิบัติตามแผนของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามฐานความผิด

ฐานความผิด	จำนวนทั้งหมด	ผลการปฏิบัติตามแผนฯ			
		ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	ร้อยละ	ปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ	ร้อยละ
เกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียง และการปกครอง	๕๙	๕๒	๘๘.๑๔	๗	๑๑.๘๖
เกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	๓๔๓	๓๒๘	๙๕.๖๓	๑๕	๔.๓๗
เกี่ยวกับทรัพย์สิน	๑๕๔	๑๓๗	๘๘.๙๖	๑๗	๑๑.๐๔
เกี่ยวกับเพศ	๖	๔	๖๖.๖๗	๒	๓๓.๓๓
เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ	๒,๓๗๒	๒,๐๒๓	๘๕.๒๙	๓๔๙	๑๔.๗๑
เกี่ยวกับอาวุธและวัตถุระเบิด	๕๕	๕๒	๙๔.๕๕	๓	๕.๔๕
ความผิดอื่น ๆ	๒,๐๙๘	๑,๙๙๔	๙๕.๐๔	๑๐๔	๔.๙๖
ไม่ระบุ	๙	๘	๘๘.๘๙	๑	๑๑.๑๑
รวม	๕,๐๙๖	๔,๕๙๘	๙๐.๒๓	๕๙๘	๙.๗๗

จากตารางพบว่า เด็กและเยาวชนที่มีฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายปฏิบัติตามแผนฯสำเร็จมากที่สุด ร้อยละ ๙๕.๖๓ รองลงมาคือฐานความผิดอื่น ๆ และฐานความผิดเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุระเบิด ร้อยละ ๙๔.๕๕ และร้อยละ ๙๔.๕๕ ตามลำดับ ส่วนฐานความผิดที่เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนฯไม่สำเร็จมากที่สุดคือ ฐานความผิดเพศ ร้อยละ ๓๓.๓๓ รองลงมาคือฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ร้อยละ ๑๔.๗๑

ตารางที่ ๒๔ ผลการปฏิบัติตามแผนของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามระยะเวลา

ของแผน

ระยะเวลาของแผน	จำนวนทั้งหมด	ผลการปฏิบัติตามแผน			
		ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	ร้อยละ	ปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ	ร้อยละ
๑-๓ เดือน	๑,๐๙๖	๑,๐๖๕	๙๗.๑๗	๓๑	๒.๘๓
๔-๖ เดือน	๓,๑๕๙	๒,๘๐๙	๘๘.๙๒	๓๕๐	๑๑.๐๘
๗-๙ เดือน	๑๑๖	๑๐๒	๘๗.๙๓	๑๔	๑๒.๐๗
๑๐-๑๒ เดือน	๗๑๔	๖๒๐	๘๖.๘๓	๙๔	๑๓.๑๗
ไม่มีข้อมูล	๑๑	๒	๑๘.๑๘	๙	๘๑.๘๒
รวม	๕,๐๙๖	๔,๕๙๘	๙๐.๒๓	๔๙๘	๙.๗๗

จากตารางพบว่า ระยะเวลาของแผนที่ได้เด็กและเยาวชนจะปฏิบัติตามแผนฯสำเร็จมากที่สุด คือ ๑-๓ เดือน คิดเป็นร้อยละ ๙๗.๑๗ รองลงมาคือ ระยะเวลา ๔-๖ เดือน และ ๗-๙ เดือน คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๙๒ และ ๘๗.๙๓ ตามลำดับ ในส่วนระยะเวลาของแผนฯที่ได้เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จมากที่สุด คือระยะเวลา ๑๐-๑๒ เดือน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๑๗ รองลงมาคือ ๗-๙ เดือน ร้อยละ ๑๒.๐๗ (ไม่นำเสนอที่ไม่มีข้อมูล)

ตารางที่ ๒๕ ผลการปฏิบัติตามแผนของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามจุดมุ่งหมายของแผนฯ

จุดมุ่งหมายของแผน	จำนวนทั้งหมด	ผลการปฏิบัติตามแผนฯ			
		ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	ร้อยละ	ปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ	ร้อยละ
๑	๑๒๙	๑๒๔	๙๖.๑๒	๕	๓.๘๘
๒	๖๕	๖๕	๑๐๐.๐๐	๐	๐.๐๐
๓	๑๘	๑๗	๙๔.๔๔	๑	๕.๕๖
๔	๑๙	๑๘	๙๔.๗๔	๑	๕.๒๖
๑+๒	๑๕๔	๑๑๒	๗๒.๗๓	๔๒	๒๗.๒๗
๑+๒+๓	๒๑	๑๗	๘๐.๙๕	๔	๑๙.๐๕
๑+๒+๔	๗๑	๕๒	๗๓.๒๔	๑๙	๒๖.๗๖
๑+๓	๒๑	๒๐	๙๕.๒๔	๑	๔.๗๖
๑+๓+๔	๑,๗๙๐	๑,๖๓๒	๙๑.๑๗	๑๕๘	๘.๘๓
๑+๔	๑,๗๑๕	๑,๕๓๔	๘๙.๔๕	๑๘๑	๑๐.๕๕
๑-๔	๑,๐๗๖	๙๙๙	๙๒.๘๔	๗๗	๗.๑๖
๒+๓	๒	๒	๑๐๐.๐๐	๐	๐.๐๐
๓+๔	๔	๔	๑๐๐.๐๐	๐	๐.๐๐
ไม่มีข้อมูล	๑๑	๒	๑๘.๑๘	๙	๘๑.๘๒

จุดมุ่งหมายของแผน	จำนวนทั้งหมด	ผลการปฏิบัติตามแผน			
		ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	ร้อยละ	ปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ	ร้อยละ
รวม	๕,๐๙๖	๔,๕๙๘	๙๐.๒๓	๔๙๘	๙.๗๗

จุดมุ่งหมายของแผน ประกอบด้วย

- ข้อ ๑ เป็นแผนที่มีจุดมุ่งหมายในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเช่นห้ามเด็กสูบบุหรี่,ให้เข้าบ้านในเวลาไม่เกิน....
 ข้อ ๒ เป็นแผนที่มีจุดมุ่งหมายในการบรรเทาหรือลดความเสียหายแก่ผู้เสียหายเช่นให้ชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย
 ข้อ ๓ การสร้างความปลอดภัยให้กับชุมชนสังคมเช่นการไม่ขับขีรถจนกว่าจะมีใบอนุญาต
 ข้อ ๔ การพัฒนาตนให้น่าเชื่อถือว่าจะไม่กระทำความผิดอีกเช่นการเข้าร่วมโครงการฯ,การบำบัดยาเสพติด,ศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ

จากตารางพบว่า จุดมุ่งหมายของแผนของเด็กและเยาวชนมีผลการปฏิบัติตามแผนสำเร็จ มากที่สุด คือมีจุดมุ่งหมายของแผนข้อ ๒,ข้อ ๒+๓ และข้อ ๓+๔ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ รองลงมาคือ ข้อ ๑ ร้อยละ ๙๖.๑๒

ตารางที่ ๒๖ ผลการปฏิบัติตามแผนของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามชั่วโมงการทำงานบริการสังคม

ชั่วโมงการทำงานบริการสังคม	จำนวนทั้งหมด	ผลการปฏิบัติตามแผน			
		ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	ร้อยละ	ปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ	ร้อยละ
๑-๑๐ ชั่วโมง	๕๗๑	๕๓๔	๙๓.๕๒	๓๗	๖.๔๘
๑๑-๒๐ ชั่วโมง	๒,๒๖๔	๒,๐๘๖	๙๒.๑๔	๑๗๘	๗.๘๖
๒๑-๓๐ ชั่วโมง	๑,๙๔๕	๑,๖๘๙	๘๖.๘๔	๒๕๖	๑๓.๑๖
ไม่มีบริการสังคม	๓๑๖	๒๘๙	๙๑.๔๖	๒๗	๘.๕๔
รวม	๕,๐๙๖	๔,๕๙๘	๙๐.๒๓	๔๙๘	๙.๗๗

จากตาราง พบว่า ชั่วโมงการทำงานบริการสังคมที่เด็กและเยาวชนมีผลปฏิบัติตามแผนสำเร็จมากที่สุด คือ ๑-๑๐ ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๕๒ รองลงมาคือ ๑๑-๒๐ ชั่วโมง ร้อยละ ๙๒.๑๔ ส่วนชั่วโมงการทำงานบริการสังคมที่เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จมากที่สุด คือ ๒๑-๓๐ ชั่วโมง

กระบวนการพิจารณาของพนักงานอัยการพิจารณาหลังการปฏิบัติตามแผน

ตารางที่ ๒๗ จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ จำแนกตามผลการพิจารณาของพนักงานอัยการพิจารณาหลังการปฏิบัติตามแผน

ผลการพิจารณา	ปีงบประมาณ				รวม	
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒ (ต.ค.๖๑ - พ.ค.๖๒)	จำนวน	ร้อยละ
สั่งไม่ฟ้อง	๑๖๘	๑,๐๕๕	๑,๘๘๖	๖๔๕	๓,๗๕๔	๘๑.๖๔
อยู่ระหว่างพิจารณาสั่งไม่ฟ้อง		๕๘	๓๕๐	๔๓๖	๘๔๔	๑๘.๓๖
รวม	๑๖๘	๑,๑๑๓	๒,๒๓๖	๑,๐๘๑	๔,๕๙๘	๑๐๐
ดำเนินคดีปกติ	๖	๑๑๐	๒๐๘	๕๑	๓๗๕	๗.๙๓
อยู่ระหว่างพิจารณาดำเนินคดี		๓๓	๕๕	๓๕	๑๒๓	๒.๗๐
รวม	๖	๑๔๓	๒๖๓	๘๖	๔๙๘	๑๐๐

จากตาราง พบว่าผลการพิจารณาของพนักงานอัยการพิจารณาหลังการปฏิบัติตามแผนของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษฯ กรณีที่ปฏิบัติตามแผนฯ สำเร็จมีคำสั่งไม่ฟ้อง ร้อยละ ๘๑.๖๔ อยู่ระหว่างพิจารณา คำสั่งไม่ฟ้อง ๑๘.๓๖ และกรณีปฏิบัติตามแผนฯ ไม่สำเร็จ มีคำสั่งให้ดำเนินคดีตามกฎหมาย ร้อยละ ๗๕.๓๐ และอยู่ระหว่างมีคำสั่ง ร้อยละ ๒๔.๗๐

ส่วนที่ ๓

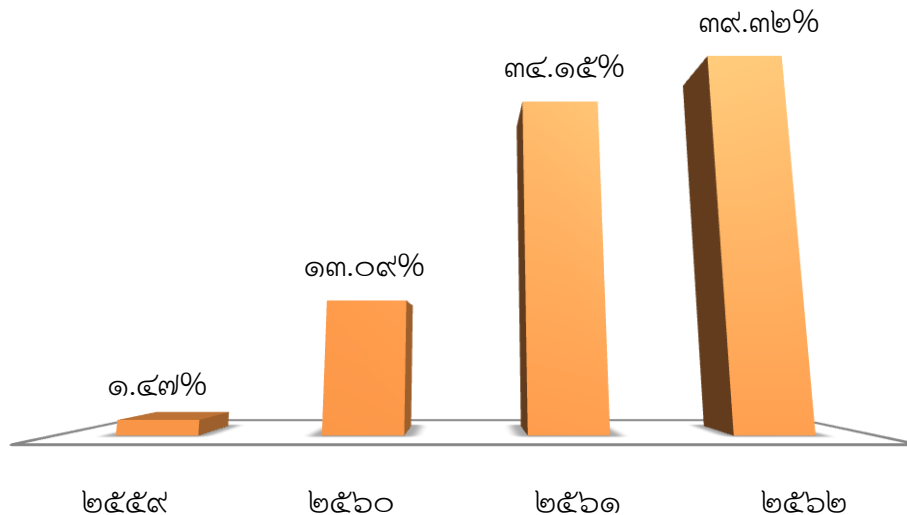
สถานการณ์การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ

ตารางที่ ๒๘ สถานการณ์การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา จำแนกแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙- เดือนพ.ค. ๒๕๖๒ (แยกรายปี)

ปีงบประมาณ	คดีทั้งหมด	คดีที่อัตราโทษไม่เกิน ๕ ปี	เสนอใช้ ม.๘๖	จัดทำแผนสำเร็จ	อัยการเห็นชอบแผน	ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	อัยการสั่งไม่ฟ้อง
๒๕๕๙	๓๐,๓๖๑	๑๑,๙๔๐	๑๗๕	๑๗๕	๑๗๕	๑๖๘	๑๖๘
		๓๙.๓๓%	๑.๔๗	๑๐๐	๑๐๐	๙๖	๑๐๐
๒๕๖๐	๒๖,๑๑๕	๙,๘๓๙	๑,๒๘๘	๑,๒๗๖	๑,๒๗๔	๑,๑๑๓	๑,๐๕๔
		๓๗.๗๗%	๑๓.๐๙	๙๙.๐๗	๙๙.๘๔	๘๗.๓๖	๘๔.๗
๒๕๖๑	๒๒,๖๑๐	๗,๗๑๐	๒,๖๓๓	๒,๖๐๓	๒,๕๙๙	๒,๒๓๖	๑,๘๘๖
		๓๔.๐๙%	๓๔.๑๕	๙๘.๘๖	๙๙.๘๔	๘๖.๐๓	๘๔.๓๕
๒๕๖๒ (ต.ค. - พ.ค.)	๑๓,๘๔๕	๔,๘๓๕	๑,๙๐๑	๑,๘๗๙	๑,๘๕๙	๑,๐๘๑	๖๔๕
ร้อยละ		๓๔.๙๒%	๓๙.๓๒	๙๘.๘๔	๙๘.๙๔	๕๘.๑๔	๕๙.๖๗
รวมทั้งสิ้น	๙๒,๙๓๑	๓๔,๓๒๔	๕,๙๙๗	๕,๙๓๓	๕,๙๐๗	๔,๕๙๘	๓,๗๕๓
ร้อยละ		๓๖.๙๓	๑๗.๔๗	๙๘.๙๓	๙๙.๕๖	๗๗.๘๔	๘๑.๖๒

จากการศึกษาประสิทธิภาพในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง พบว่า จำนวนเด็กและเยาวชนที่ได้เสนอใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๘๖ ตามพระราชบัญญัติ ศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. ๒๕๕๓ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ - เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒ ทั้งหมด ๕,๙๙๗ ราย เมื่อนำมาจำแนกตามขั้นตอนของการดำเนินการแล้วพบว่า มีเด็กและเยาวชน ที่สามารถจัดทำแผนบำบัดแก้ไขฟื้นฟูได้สำเร็จ จำนวน ๕,๙๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๘.๙๓ และเมื่อนำแผนฯ ของเด็กและเยาวชนดังกล่าว เสนอต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา พบว่า พนักงานอัยการเห็นชอบกับแผนฯ ของเด็กและเยาวชน ทั้งหมด ๕,๙๐๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๘.๕๖ ขั้นตอนต่อมาคือเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนครบถ้วน จำนวนทั้งสิ้น ๔,๕๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๘๔ ซึ่งอัยการเห็นชอบให้มีคำสั่งไม่ฟ้องเด็กและเยาวชนเหล่านั้น จำนวน ๓,๗๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๖๒

แผนภูมิ สถานการณ์การเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙- เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒

จากผลการศึกษา การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องกับเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมีเพิ่มมากขึ้นทุกปีตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ที่มีการใช้เพียง ร้อยละ ๑.๔๗ ของเด็กและเยาวชนที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปีทั้งหมด ต่อมาในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ เพิ่มขึ้นเป็น ๑๓.๐๙ และ ร้อยละ ๓๔.๑๕ ในปีงบประมาณ ๒๕๖๑ และยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในปีงบประมาณ ๒๕๖๒ (เดือนพฤษภาคม) อยู่ที่ร้อยละ ๓๙.๓๒ ซึ่งเพิ่มจากปีที่เริ่มแรกที่เริ่มโครงการถึง ๒๖.๒๖ ในส่วนกระบวนการจัดทำแผนฯ ประสบผลสำเร็จถึง ร้อยละ ๙๘.๙๓ เมื่อเสนอให้พนักงานอัยการพิจารณา พบว่า พนักงานอัยการพิจารณาเห็นชอบแผนฯ สูงถึง ร้อยละ ๙๘.๕๖ ภายหลังที่เยาวชนปฏิบัติตามแผนฯ มีผลการปฏิบัติตามแผนสำเร็จ อยู่ที่ร้อยละ ๗๗.๘๔

๔.๒ ผลการศึกษาผลการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๘๖ ภายใน ๓ ปี (ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ – ปีงบประมาณ ๒๕๖๑) ได้ดังนี้

ผลการตรวจการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ศาลเยาวชนและครอบครัวให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓ มาตรา ๘๖ โดยให้เกณฑ์การถูกจับซ้ำในฐานะข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ภายหลังวันที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ – ๒๕๖๑

ตาราง ๒๙ จำนวนเด็กและเยาวชนจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (มาตรา ๘๖) ในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ – ๒๕๖๑

ปีงบประมาณ	จำนวน(ราย)
ปีงบประมาณ ๒๕๕๙	๑๖๘
ปีงบประมาณ ๒๕๖๐	๑,๑๑๓

ปีงบประมาณ ๒๕๖๑	๒,๒๓๖
รวม	๓,๕๑๗

จากตารางพบว่า ในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ ระยะเวลา ๓ ปี มีจำนวนเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (มาตรา ๘๖) ทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น ๓,๕๑๗ ราย โดยในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ มีเด็กและเยาวชนจำนวน ๑๖๘ ราย ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ มีเด็กและเยาวชนจำนวน ๑,๑๑๓ ราย และในปีงบประมาณ ๒๕๖๑ มีเด็กและเยาวชนจำนวน ๒,๒๓๖ ราย

ผลการวิเคราะห์การตรวจการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (มาตรา ๘๖) ทั่วประเทศ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ โดยนำเสนอผลการจำแนกเป็นรายปี จำแนกตามฐานความผิด และจำแนกตามพื้นที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยวิเคราะห์หาค่าร้อยละและอธิบายแบบแยกปีและแบบสะสมตามรายละเอียดในแต่ละตาราง ดังนี้

ตาราง ๓๐ ร้อยละของการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (มาตรา ๘๖) ทั่วประเทศ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ จำแนกรายปีงบประมาณ (แบบแยกปี)

ปีงบประมาณ	จำนวนเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	การกระทำผิด (ถูกจับซ้ำ)					
		ปีที่ ๑	ร้อยละ	ปีที่ ๒	ร้อยละ	ปีที่ ๓	ร้อยละ
๒๕๕๙	๑๖๘	๖	๓.๕๗	๒	๑.๑๙	๘	๔.๗๖
๒๕๖๐	๑,๑๑๓	๖๕	๕.๘๔	๓๕	๓.๑๔		
๒๕๖๑	๒,๒๓๖	๑๑๔	๕.๑๐				

จากตารางพบว่า ในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ เด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (มาตรา ๘๖) ทั่วประเทศ มีร้อยละการกระทำผิดซ้ำ ของการตรวจสอบในปีที่ ๑, ๒ และ ๓ คือ ๓.๕๗, ๑.๑๙ และ ๔.๗๖ ตามลำดับ ในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ มีร้อยละการกระทำผิดซ้ำ ของการตรวจสอบในปีที่ ๑ และ ๒ คือ ๕.๘๔ และ ๓.๑๔ ตามลำดับ และในปีงบประมาณ ๒๕๖๑ มีร้อยละการกระทำผิดซ้ำ ของการตรวจสอบในปีที่ ๑ คือ ๕.๑๐

นอกจากนี้ยังพบว่า การกระทำผิดซ้ำภายใน ๑ ปี ของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (มาตรา ๘๖) ทั่วประเทศ ทั้ง ๓ ปีงบประมาณ พบว่า ร้อยละของการตรวจสอบกระทำผิดซ้ำภายใน ๑ ปี ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ สูงที่สุด เมื่อเทียบกับปีงบประมาณอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ ๕.๘๔ รองลงมาคือ ปีงบประมาณ ๒๕๖๑ และปีงบประมาณ ๒๕๖๐ โดยมีร้อยละของการกระทำผิดซ้ำ เท่ากับ ๕.๑๐ และ ๓.๕๗ ตามลำดับ สำหรับภายใน ๒ ปี ร้อยละของการตรวจสอบกระทำผิดซ้ำ ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ยังคงสูงกว่าปีงบประมาณ ๒๕๕๙ คือ ๓.๑๔ และ ๑.๑๙ ตามลำดับ

ตารางที่ ๓๑ ร้อยละของการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (มาตรา ๘๖) จำแนกรายปีงบประมาณ (แบบสะสม)

ปีงบประมาณ	จำนวนคดีปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	จำนวนเด็กและเยาวชนกระทำผิด (ถูกจับซ้ำ)					
		ภายใน ๑ ปี	ร้อยละ	ภายใน ๒ ปี	ร้อยละ	ภายใน ๓ ปี	ร้อยละ
๒๕๕๙	๑๖๘	๖	๓.๕๗	๘	๔.๗๖	๑๖	๙.๕๒
๒๕๖๐	๑,๑๑๓	๖๕	๕.๘๔	๑๐๐	๘.๙๘		
๒๕๖๑	๒,๒๓๖	๑๑๔	๕.๑๐				
รวม	๓,๕๑๗	๑๘๕	๕.๒๖				

จากตารางพบว่า ในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ เด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในชั้นก่อนฟ้องมาตรา ๘๖ ทั่วประเทศ มีร้อยละการกระทำผิดซ้ำของการตรวจสอบภายใน ๑ ปี, ๒ ปี และ ๓ ปี คือ ๓.๕๗, ๔.๗๖ และ ๙.๕๒ ตามลำดับ ในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ เด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในชั้นก่อนฟ้องมาตรา ๘๖ ทั่วประเทศ มีร้อยละการกระทำผิดซ้ำของการตรวจสอบภายใน ๑ ปี และ ๒ ปี คือ ๕.๘๔ และ ๘.๙๘ ตามลำดับ และในปีงบประมาณ ๒๕๖๑ เด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในชั้นก่อนฟ้องมาตรา ๘๖ ทั่วประเทศ มีร้อยละการกระทำผิดซ้ำของการตรวจสอบภายใน ๑ ปี คือ ๕.๑ โดยสรุปคือ เด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนสำเร็จกระทำผิดซ้ำภายใน ๓ ปี ร้อยละ ๙.๕๒

ตารางที่ ๓๒ ร้อยละของการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (มาตรา ๘๖) จำแนกรายฐานความผิด (แบบแยกปี)

ฐานความผิด	เด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำ (คน)					
	ปีที่ ๑	ร้อยละ	ปีที่ ๒	ร้อยละ	ปีที่ ๓	ร้อยละ
ปีงบประมาณ ๒๕๕๙						
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	๐	๐	๑	๕๐	๒	๒๕
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย	๒	๓๓.๓๓	๐	๐	๓	๓๗.๕
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	๐	๐.๐๐	๐	๐	๐	๐
ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียงและการปกครอง	๑	๑๖.๖๗	๐	๐	๑	๑๒.๕
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ	๑	๑๖.๖๗	๐	๐	๐	๐
ความผิดเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุ ระเบิด	๐	๐.๐๐	๐	๐	๐	๐
ความผิดอื่นๆ	๒	๓๓.๓๓	๑	๕๐	๒	๒๕
รวม	๖	๑๐๐.๐๐	๒	๑๐๐	๘	๑๐๐
ปีงบประมาณ ๒๕๖๐						
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	๓	๔.๖๒	๑	๒.๘๖		
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย	๕	๗.๖๙	๒	๕.๗๑		
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	๑	๑.๕๔		๐.๐๐		
ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียงและการปกครอง	๑	๑.๕๔		๐.๐๐		
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ	๓๖	๕๕.๓๘	๑๙	๕๔.๒๙		
ความผิดเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุ ระเบิด	๓	๔.๖๒	๓	๘.๕๗		
ความผิดอื่นๆ	๑๖	๒๔.๖๒	๑๐	๒๘.๕๗		
รวม	๖๕	๑๐๐.๐๐	๓๕	๑๐๐.๐๐		
ปีงบประมาณ ๒๕๖๑						
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	๔	๓.๕๑				
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย	๖	๕.๒๖				
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	๑	๐.๘๘				
ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียงและการปกครอง	๒	๑.๗๕				

ฐานความผิด	เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ (คน)					
	ปีที่ ๑	ร้อยละ	ปีที่ ๒	ร้อยละ	ปีที่ ๓	ร้อยละ
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ	๕๗	๕๐.๐๐				
ความผิดเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุระเบิด	๕	๔.๓๘				
ความผิดอื่นๆ	๓๙	๓๔.๖๑				
รวม	๑๐๑	๑๐๐.๐๐				

จากตาราง พบว่าในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ผลการตรวจสอบการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง มาตรา ๘๖ ทั่วประเทศ มีร้อยละการกระทำผิดซ้ำ ปีที่ ๑ สูงสุดเป็นฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายและฐานความผิดอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๓ ตามลำดับ และในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ มีร้อยละการกระทำผิดซ้ำ ปีที่ ๑ และ ๒ สูงสุดเป็นฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๓๘ และ ๕๔.๖๙ ตามลำดับ เช่นเดียวกับในปี ๒๕๖๑ มีร้อยละการกระทำผิดซ้ำ ปีที่ ๑ สูงสุด เป็นฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ คิดเป็นร้อยละ ๕๐

ตารางที่ ๓๓ ร้อยละของการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง (มาตรา ๘๖) จำแนกรายฐานความผิด (แบบสะสม)

ฐานความผิด	เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ (คน)					
	ภายใน ๑ ปี	ร้อยละ	ภายใน ๒ ปี	ร้อยละ	ภายใน ๓ ปี	ร้อยละ
ปีงบประมาณ ๒๕๕๙						
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	๐	๐.๐๐	๑	๑๒.๕	๓	๓๘.๔๖
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย	๒	๓๓.๓๓	๒	๒๕	๕	๓๑.๒๕
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	๐	๐.๐๐	๐	๐	๐	๐
ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียงและการปกครอง	๑	๑๖.๖๗	๑	๑๒.๕	๒	๒๕
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ	๑	๑๖.๖๗	๑	๑๒.๕	๑	๑๒.๕
ความผิดเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุระเบิด	๐	๐.๐๐	๐	๐	๐	๐
ความผิดอื่นๆ	๒	๓๓.๓๓	๓	๓๗.๕	๕	๓๑.๒๕
รวม	๖	๑๐๐.๐๐	๘	๑๐๐	๑๖	๑๐๐
ปีงบประมาณ ๒๕๖๐						
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	๓	๔.๖๒	๔	๔		
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย	๕	๗.๖๙	๗	๗		

ฐานความผิด	เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ (คน)					
	ภายใน ๑ ปี	ร้อยละ	ภายใน ๒ ปี	ร้อยละ	ภายใน ๓ ปี	ร้อยละ
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	๑	๑.๕๔	๑	๑		
ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียงและการปกครอง	๑	๑.๕๔	๑	๑		
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ	๓๖	๕๕.๓๘	๕๕	๕๕		
ความผิดเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุ ระเบิด	๓	๔.๖๒	๖	๖		
ความผิดอื่นๆ	๑๖	๒๔.๖๒	๒๖	๒๖		
รวม	๖๕	๑๐๐.๐๐	๑๐๐	๑๐๐		
ปีงบประมาณ ๒๕๖๑						
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	๔	๓.๕๑				
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย	๖	๕.๒๖				
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	๑	๐.๘๘				
ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียงและการปกครอง	๒	๑.๗๕				
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ	๕๗	๕๐.๐๐				
ความผิดเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุ ระเบิด	๕	๔.๓๔				
ความผิดอื่นๆ	๓๔	๓๔.๒๑				
รวม	๑๑๔	๑๐๐.๐๐				

จากตาราง พบว่าในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ผลการตรวจสอบการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง มาตรา ๘๖ ทั่วประเทศ มีร้อยละการกระทำความผิดซ้ำ ภายใน ๑ ปี ๒ ปี และ ๓ ปี สูงสุดเป็นฐานความผิดอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๓ ,๓๗.๕ และ ๓๑.๒๕ ตามลำดับ และในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ มีร้อยละการกระทำความผิดซ้ำ ปีที่ ๑ และ ๒ สูงสุดเป็นฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๓๘ เช่นเดียวกับในปี ๒๕๖๑ มีร้อยละการกระทำความผิดซ้ำ ปีที่ ๑ สูงสุด เป็นฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ คิดเป็นร้อยละ ๕๐

๔.๓ ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงและความจำเป็น ข้อมูลทั่วไปของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนฯสำเร็จตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องและผลการกระทำผิดซ้ำของเด็ก โดยสามารถหาความสัมพันธ์ได้ ดังนี้

ตารางที่ ๓๔ ความสัมพันธ์ระหว่างฐานความผิดหลักของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ

ฐานความผิดหลัก	จำนวน	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมซ้ำ			รวม	
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	จำนวน	ร้อยละ
เกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียง และการปกครอง	๔๔	๒	๑	๒	๕	๑๑.๓๖
เกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	๒๓๙	๕	๗	๖	๑๘	๗.๕๓
เกี่ยวกับทรัพย์สิน	๑๑๖	๓	๔	๔	๑๑	๙.๔๘
เกี่ยวกับเพศ	๔		๑	๑	๒	๕๐.๐๐
เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ	๑,๕๘๐	๑	๕๕	๕๗	๑๑๓	๗.๑๕
เกี่ยวกับอาวุธและวัตถุระเบิด	๔๙	-	๖	๕	๑๑	๒๒.๔๕
ความผิดอื่น ๆ	๑,๔๘๐	๕	๒๖	๓๙	๗๐	๔.๗๓
ไม่ระบุ	๕	-	-	-	-	๐.๐๐
รวม	๓,๕๑๗	๑๖	๑๐๐	๑๑๔	๒๓๐	๖.๕๔

จากตารางพบว่า ฐานความผิดหลักเกี่ยวกับเพศ มีอัตราการกระทำผิดซ้ำมากที่สุด ร้อยละ ๕๐ รองลงมา คือฐานความผิดเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุระเบิด ร้อยละ ๒๒.๔๕ และเกี่ยวกับยาเสพติด ร้อยละ ๗.๑๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๓๕ ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทยาเสพติดที่ใช้ของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ

ประเภทยาที่ใช้	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมซ้ำ			รวม	
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	จำนวน	ร้อยละ
พืชกระท่อม	๕๙๙	๑	๑๖	๑๔	๓๑	๕.๑๘
กัญชา	๓๘๗	-	๑๔	๑๔	๒๘	๗.๒๔
ยาเค	๑๓	-	-	๑	๑	๗.๖๙
ยาบ้า	๕๓๕	-	๒๓	๒๖	๔๙	๙.๑๖
ยาไอซ์	๒๑	-	๒	๒	๔	๑๙.๐๕
รวม	๑,๕๕๕	๑๖	๑๐๐	๑๑๔	๒๓๐	๑๔.๗๙

จากตารางพบว่า เด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จฐานความผิดยาเสพติดที่ใช้ยาเสพติดประเภทยาไอซ์ มีอัตราการกระทำผิดซ้ำมากที่สุด ร้อยละ ๑๙.๐๕ รองลงมา คือยาบ้า ร้อยละ ๙.๑๖ และยาเค ร้อยละ ๗.๖๙ ตามลำดับ

ตารางที่ ๓๖ ความสัมพันธ์ระหว่างฐานความผิดเดิมและฐานความผิดที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ

ฐานความผิดหลัก	จำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ	กระทำความผิดซ้ำคดีเดิม		กระทำความผิดคดีใหม่			
		จำนวน	ร้อยละ	คดีทั่วไป	ร้อยละ	คดีเกี่ยวกับยาเสพติด	ร้อยละ
เกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียงและการปกครอง	๕	๐	๐	๓	๖๐.๐๐	๒	๔๐
เกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	๑๘	๕	๒๗.๗๗	๖	๓๓.๓๓	๗	๓๘.๘๘
เกี่ยวกับทรัพย์สิน	๑๑	๐	๐	๔	๓๖.๓๖	๗	๖๓.๖๓
เกี่ยวกับเพศ	๒	๐	๐	๒	๑๐๐.๐๐	๐	๐
เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ	๑๑๓	๙๓	๘๒.๓๐	๒๐	๑๗.๗๐	-	-
เกี่ยวกับอาวุธและวัตถุระเบิด	๑๑	๔	๓๖.๓๖	๒	๑๘.๑๘	๕	๔๕.๔๕
ความผิดอื่น ๆ	๗๐	๙	๑๒.๘๕	๘	๑๑.๔๓	๕๓	๗๕.๗๑
ไม่ระบุ	๐	๐	๐	๐	๐.๐๐	๐	๐
รวม	๒๓๐	๑๑๑	๔๘.๒๖	๔๕	๑๙.๕๗	๗๔	๓๒.๑๗

จากตาราง พบว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ กลับมากระทำความผิดซ้ำในคดีเดิมมากที่สุด ร้อยละ ๘๒.๓๐ รองลงมาคือฐานความผิดอาวุธและวัตถุระเบิด ร้อยละ ๓๖.๓๖

และยังพบอีกว่าเด็กและเยาวชนที่มีความผิดฐานความผิดอื่น ๆ กลับมากระทำความผิดซ้ำในคดีใหม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดสูงถึง ร้อยละ ๗๕.๗๑ และในทุกฐานความผิดกลับมากระทำความผิดซ้ำในคดีใหม่ และเกี่ยวข้องกับคดียาเสพติด ยกเว้นเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดฐานที่เกี่ยวกับเพศ

ตารางที่ ๓๗ ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาของแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำความผิดซ้ำ

ระยะเวลาของแผน	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมซ้ำ			รวม	
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	จำนวน	ร้อยละ
๑-๓ เดือน	๖๖๑	๖	๑๒	๑๔	๓๒	๔.๘๔
๔-๖ เดือน	๒,๒๐๘	๔	๗๓	๘๙	๑๖๖	๗.๕๒
๗-๙ เดือน	๙๕	-	-	๒	๒	๒.๑๑
๑๐-๑๒ เดือน	๕๕๒	๖	๑๕	๙	๓๐	๕.๔๓
ไม่มีข้อมูล	๑	-	-	-	-	๐.๐๐
รวม	๓,๕๑๗	๑๖	๑๐๐	๑๑๔	๒๓๐	๖.๕๔

จากตารางพบว่า ระยะเวลาของแผนแก้ไขฟื้นฟูของแผนแก้ไขฟื้นฟูของแผนแก้ไขฟื้นฟูที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จและกลับไปกระทำความผิดซ้ำ มากที่สุด คือระยะเวลา ๔-๖ เดือน คิดเป็นร้อยละ ๗.๕๒ รองลงมา คือ ๑๐ - ๑๒ เดือน คิดเป็นร้อยละ ๕.๔๓ โดยระยะเวลาของแผน ๗-๙ เดือนกระทำความผิดซ้ำน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๒.๑๑

ตารางที่ ๓๘ ความสัมพันธ์ระหว่างชั่วโมงการทำงานบริการสังคมของแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ

ชั่วโมงทำงาน บริการสังคม	จำนวนเด็กและ เยาวชนที่ปฏิบัติตาม แผนสำเร็จ	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมซ้ำ			รวม	
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	จำนวน	ร้อยละ
๑-๑๐ ชั่วโมง	๓๘๔	๒	๘	๑๔	๒๔	๖.๒๕
๑๑-๒๐ ชั่วโมง	๑,๕๒๓	๕	๔๘	๓๖	๘๙	๕.๘๔
๒๑-๓๐ ชั่วโมง	๑,๔๑๖	๘	๔๑	๕๕	๑๐๔	๗.๓๔
ไม่มีบริการสังคม	๑๙๔	๑	๓	๙	๑๓	๖.๗๐
รวม	๓,๕๑๗	๑๖	๑๐๐	๑๑๔	๒๓๐	๖.๕๔

จากตารางพบว่า ชั่วโมงการทำงานบริการสังคมของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จและกลับไปกระทำผิดซ้ำ มากที่สุด คือ ๒๑-๓๐ ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ ๗.๓๔ รองลงมา คือ ไม่มีบริการสังคม คิดเป็นร้อยละ ๖.๗๐ โดยชั่วโมงการทำงานบริการสังคม ๑๑ - ๒๐ ชั่วโมง มีผลกระทำผิดซ้ำน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๕.๘๔

ตารางที่ ๓๙ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงและความจำเป็นของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ

ระดับความเสี่ยง และความจำเป็น	จำนวนเด็กและ เยาวชนที่ปฏิบัติตาม แผนสำเร็จ	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมซ้ำ			รวม	
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	๒,๓๘๕	๑๒	๖๑	๖๔	๑๓๗	๕.๗๔
กลาง	๑,๐๘๓	๔	๓๘	๔๘	๙๐	๘.๓๑
สูง	๕	-	๑	-	๑	๒๐.๐๐
ไม่ใส่ข้อมูล	๔๔	-	-	๒	๒	๔.๕๕
รวม	๓,๕๑๗	๑๖	๑๐๐	๑๑๔	๒๓๐	๖.๕๔

จากตารางพบว่า ระดับความเสี่ยงและความจำเป็นของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จและกลับมาก่อทำผิดซ้ำ มากที่สุดอยู่ในระดับความเสี่ยงและความจำเป็นสูง คิดเป็นร้อยละ ๒๐

โดยเมื่อนำแบบประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด แยกออกเป็นรายด้านเพื่อหาความสัมพันธ์กับการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จและกลับมาก่อทำผิดซ้ำเป็นรายด้านได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ของระดับความเสี่ยงของเด็กและเยาวชนกับผลการกระทำผิดซ้ำ

ตารางที่ ๔๐ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงด้านครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ

ระดับความเสี่ยง	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมซ้ำ			รวม	
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	๒,๐๖๙	๑๑	๕๔	๖๒	๑๒๗	๖.๑๔
ปานกลาง	๑,๓๑๒	๕	๔๔	๔๗	๙๖	๗.๓๒
สูง	๗๕	-	๒	๓	๕	๖.๖๗
ไม่ใส่ข้อมูล	๖๑	-	-	๒	๒	๓.๒๘
รวม	๓,๕๑๗	๑๖	๑๐๐	๑๑๔	๒๓๐	๖.๕๔

จากตารางพบว่า เด็กและเยาวชนที่มีผลประเมินความเสี่ยงด้านครอบครัวอยู่ในระดับปานกลางกลับไปกระทำผิดซ้ำมากที่สุดภายหลังปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ อยู่ที่ร้อยละ ๗.๓๒

ตารางที่ ๔๑ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงด้านชุมชนและสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ

ระดับความเสี่ยง	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมซ้ำ			รวม	
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	๑,๖๘๖	๙	๕๒	๕๕	๑๑๖	๖.๘๘
ไม่ใส่ข้อมูล	๖๑	-	-	๒	๒	๓.๒๘
สูง	๑,๗๗๐	๗	๔๘	๕๗	๑๑๒	๖.๓๓
รวม	๓,๕๑๗	๑๖	๑๐๐	๑๑๔	๒๓๐	๖.๕๔

จากตารางพบว่า เด็กและเยาวชนที่มีผลประเมินความเสี่ยงด้านชุมชนและสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับต่ำกลับไปกระทำผิดซ้ำมากที่สุดภายหลังปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ ร้อยละ ๖.๘๘

ตารางที่ ๔๒ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงด้านภูมิหลังทางการศึกษาและสังคมของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ

ระดับความเสี่ยง	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมซ้ำ			รวม	
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	๑,๐๒๘	๕	๒๔	๓๒	๖๑	๕.๙๓
ปานกลาง	๒,๒๘๗	๑๑	๖๗	๗๒	๑๕๐	๖.๕๖
สูง	๑๔๑	-	๙	๘	๑๗	๑๒.๐๖
ไม่ใส่ข้อมูล	๖๑	-	-	๒	๒	๓.๒๘
รวม	๓,๕๑๗	๑๖	๑๐๐	๑๑๔	๒๓๐	๖.๕๔

จากตารางพบว่า เด็กและเยาวชนที่มีผลประเมินความเสี่ยงด้านภูมิหลังทางการศึกษาและสังคมอยู่ในระดับสูง กลับไปกระทำผิดซ้ำมากที่สุด ภายหลังปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ ร้อยละ ๑๒.๐๖

ตารางที่ ๔๓ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงด้านเพื่อนและบุคคลใกล้ชิดของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ

ระดับความเสี่ยง	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมซ้ำ			รวม	
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	๑,๖๖๖	๑๒	๓๒	๔๙	๙๓	๕.๕๘
ปานกลาง	๑,๖๙๒	๔	๖๕	๖๐	๑๒๙	๗.๖๒
สูง	๙๘	-	๓	๓	๖	๖.๑๒
ไม่ใส่ข้อมูล	๖๑	-	-	๒	๒	๓.๒๘
รวม	๓,๕๑๗	๑๖	๑๐๐	๑๑๔	๒๓๐	๖.๕๔

จากตารางพบว่า เด็กและเยาวชนที่มีผลประเมินความเสี่ยงด้านเพื่อนและบุคคลใกล้ชิดอยู่ในระดับปานกลางกลับไปกระทำผิดซ้ำมากที่สุด ภายหลังปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ ร้อยละ ๗.๖๒

ตารางที่ ๔๔ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงด้านประวัติเกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ

ระดับความเสี่ยง	จำนวน	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมซ้ำ			รวม	
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	๑,๘๘๔	๙	๔๘	๔๖	๑๐๓	๕.๔๗
ปานกลาง	๑,๕๔๙	๗	๕๐	๖๔	๑๒๑	๗.๘๑
สูง	๒๓	-	๒	๒	๔	๑๗.๓๙
ไม่ใส่ข้อมูล	๖๑	-	-	๒	๒	๓.๒๘
รวม	๓,๕๑๗	๑๖	๑๐๐	๑๑๔	๒๓๐	๖.๕๔

จากตารางพบว่า เด็กและเยาวชนที่มีผลประเมินความเสี่ยงด้านประวัติเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอยู่ในระดับสูง กลับไปกระทำผิดซ้ำมากที่สุด ภายหลังปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ ร้อยละ ๑๗.๓๙

ตารางที่ ๔๕ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงด้านประวัติเกี่ยวข้องกับกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ

ระดับความเสี่ยง	จำนวน	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมซ้ำ			รวม	
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	๓,๑๘๖	๗	๙๑	๑๐๕	๒๐๓	๖.๓๗
ปานกลาง	๒๖๘	๘	๙	๖	๒๓	๘.๕๘
สูง	๒	๑	-	๑	๒	๑๐๐
ไม่ใส่ข้อมูล	๖๑	-	-	๒	๒	๓.๒๘
รวม	๓,๕๑๗	๑๖	๑๐๐	๑๑๔	๒๓๐	๖.๕๔

จากตารางพบว่า เด็กและเยาวชนที่มีผลประเมินความเสี่ยงด้านประวัติเกี่ยวข้องกับกระทำผิดอยู่ในระดับสูง กลับไปกระทำผิดซ้ำมากที่สุด ภายหลังปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

ตารางที่ ๔๖ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงด้านปัญหาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ

ระดับความเสี่ยง	จำนวน	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมซ้ำ			รวม	
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	๓,๒๓๔	๑๕	๙๐	๑๐๑	๒๐๖	๖.๓๗
ปานกลาง	๒๒๒	๑	๑๐	๑๑	๒๒	๙.๙๑
ไม่ใส่ข้อมูล	๖๑	-	-	๒	๒	๓.๒๘
รวม	๓,๕๑๗	๑๖	๑๐๐	๑๑๔	๒๓๐	๖.๕๔

จากตารางพบว่า เด็กและเยาวชนที่มีผลประเมินความด้านปัญหาพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง กลับไปกระทำผิดซ้ำ ภายหลังปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๙.๙๑

ความสัมพันธ์ของระดับความจำเป็นของเด็กและเยาวชนกับการกระทำผิดซ้ำ

ตารางที่ ๔๗ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความจำเป็นด้านครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ

ระดับความจำเป็น	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมซ้ำ			รวม	
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	๒,๑๖๒	๑๑	๕๗	๖๖	๑๓๔	๖.๒๐
ปานกลาง	๑,๒๓๒	๕	๔๑	๔๓	๘๙	๗.๒๒
สูง	๖๒	-	๒	๓	๕	๘.๐๖
ไม่ใส่ข้อมูล	๖๑	-	-	๒	๒	๓.๒๘
รวม	๓,๕๑๗	๑๖	๑๐๐	๑๑๔	๒๓๐	๖.๕๔

จากตารางพบว่า เด็กและเยาวชนที่มีผลประเมินความจำเป็นด้านครอบครัวอยู่ในระดับสูง กลับไปกระทำผิดซ้ำภายหลังปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๘.๐๖ รองลงมาคือระดับปานกลาง ร้อยละ ๗.๒๒

ตารางที่ ๔๘ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความจำเป็นด้านชุมชนและสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ

ระดับความจำเป็น	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมซ้ำ			รวม	
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	๑,๖๘๖	๙	๕๒	๕๕	๑๑๖	๖.๘๘
สูง	๑,๗๗๐	๗	๔๘	๕๗	๑๑๒	๖.๓๓
ไม่ใส่ข้อมูล	๖๑	-	-	๒	๒	๓.๒๘
รวม	๓,๕๑๗	๑๖	๑๐๐	๑๑๔	๒๓๐	๖.๕๔

จากตารางพบว่า เด็กและเยาวชนที่มีผลประเมินความจำเป็นด้านชุมชนและสภาพสังคมอยู่ในระดับต่ำ กลับไปกระทำผิดซ้ำภายหลังปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๖.๘๘ รองลงมาคือระดับปานกลาง ร้อยละ ๖.๓๓ ซึ่งไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔๙ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความจำเป็นด้านภูมิหลังทางการศึกษาและสังคมของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ

ระดับความจำเป็น	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมซ้ำ			รวม	
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	๑,๐๒๘	๕	๒๔	๓๒	๖๑	๕.๙๓
ปานกลาง	๒,๒๘๗	๑๑	๖๗	๗๒	๑๕๐	๖.๕๖
สูง	๑๔๑	-	๙	๘	๑๗	๑๒.๐๖
ไม่ใส่ข้อมูล	๖๑	-	-	๒	๒	๓.๒๘
รวม	๓,๕๑๗	๑๖	๑๐๐	๑๑๔	๒๓๐	๖.๕๔

จากตารางพบว่า เด็กและเยาวชนที่มีผลประเมินความจำเป็นด้านภูมิหลังทางการศึกษาและสังคมอยู่ในระดับสูง ภายหลังปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกลับไปกระทำผิดซ้ำ มากที่สุด ที่ร้อยละ ๑๒.๐๖

ตารางที่ ๕๐ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความจำเป็นด้านเพื่อนและบุคคลใกล้ชิดของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ

ระดับความจำเป็น	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมซ้ำ			รวม	
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	๑,๖๖๖	๑๒	๓๒	๔๙	๙๓	๕.๕๘
ปานกลาง	๑,๖๙๒	๔	๖๕	๖๐	๑๒๙	๗.๖๒
สูง	๙๘	-	๓	๓	๖	๖.๑๒
ไม่ใส่ข้อมูล	๖๑	-	-	๒	๒	๓.๒๘
รวม	๓,๕๑๗	๑๖	๑๐๐	๑๑๔	๒๓๐	๖.๕๔

จากตารางพบว่า เด็กและเยาวชนที่มีผลประเมินความจำเป็นด้านเพื่อนและบุคคลใกล้ชิดอยู่ในระดับปานกลาง ภายหลังปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกลับไปกระทำผิดซ้ำ มากที่สุด ที่ร้อยละ ๗.๖๒

ตารางที่ ๕๑ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความจำเป็นด้านประวัติการเกี่ยวข้องกับสารเสพติดของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ

ระดับความจำเป็น	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมซ้ำ			รวม	
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	๑,๘๘๔	๙	๔๘	๔๖	๑๐๓	๕.๔๗
ปานกลาง	๑,๕๔๙	๗	๕๐	๖๔	๑๒๑	๗.๘๑
สูง	๒๓	-	๒	๒	๔	๑๗.๓๙
ไม่ใส่ข้อมูล	๖๑	-	-	๒	๒	๓.๒๘
รวม	๓,๕๑๗	๑๖	๑๐๐	๑๑๔	๒๓๐	๖.๕๔

จากตารางพบว่า เด็กและเยาวชนที่มีผลประเมินความจำเป็นด้านประวัติการเกี่ยวข้องกับสารเสพติดอยู่ในระดับสูง ภายหลังปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกลับไปกระทำผิดซ้ำ มากที่สุด ที่ร้อยละ ๑๗.๓๙

ตารางที่ ๕๒ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความจำเป็นด้านสภาวะกายและจิตของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ

ระดับความจำเป็น	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมซ้ำ			รวม	
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	๓,๓๒๓	๑๕	๙๗	๑๐๗	๒๑๙	๖.๕๙
ปานกลาง	๑๓๒	๑	๓	๔	๘	๖.๐๖
สูง	๑	-	-	๑	๑	๑๐๐
ไม่ใส่ข้อมูล	๖๑	-	-	๒	๒	๓.๒๘
รวม	๓,๕๑๗	๑๖	๑๐๐	๑๑๔	๒๓๐	๖.๕๔

จากตารางพบว่า เด็กและเยาวชนที่มีผลประเมินความจำเป็นด้านสภาวะกายและจิตอยู่ในระดับสูง ภายหลังปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกลับไปกระทำผิดซ้ำ มากที่สุด ที่ร้อยละ ๑๐๐

ตารางที่ ๕๓ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความจำเป็นด้านปัญหาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกับการผลการกระทำผิดซ้ำ

ระดับความจำเป็น	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมซ้ำ			รวม	
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	๓,๒๓๔	๑๕	๙๐	๑๐๑	๒๐๖	๖.๓๗
ปานกลาง	๒๒๒	๑	๑๐	๑๑	๒๒	๙.๙๑
ไม่ใช่ข้อมูล	๖๑	-	-	๒	๒	๓.๒๘
รวม	๓,๕๑๗	๑๖	๑๐๐	๑๑๔	๒๓๐	๖.๕๔

จากตารางพบว่า เด็กและเยาวชนที่มีผลประเมินความจำเป็นด้านปัญหาพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ภายหลังปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จกลับไปกระทำผิดซ้ำ มากที่สุด ที่ร้อยละ ๙.๙๑

๔.๔ ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดการองค์ความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผล การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง

จากการสำรวจประสิทธิภาพและประสิทธิผลการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง เพื่อติดตามผลการดำเนินงานการใช้มาตรการพิเศษในชั้นก่อนฟ้องของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ และประเมินผลการดำเนินงานของกระบวนการ เพื่อรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน และศึกษาประสิทธิผล (Outcome) ของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง โดยศึกษาจากการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ผ่านกระบวนการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ยังมีปัจจัยที่ทำให้เพิ่มประสิทธิภาพของมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ที่จะต้องสอบถามเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้สามารถหาปัจจัยการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้มากยิ่งขึ้น และเพื่อหาแนวทางการปฏิบัติที่ดีของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องเพื่อหันเหคดีเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรม จึงจัดให้มีโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดการองค์ความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง เพื่อเก็บข้อมูลปัจจัยการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องกับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อศึกษาปัจจัยการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง และเพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง โดยวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง และเพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง โดยได้ดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ ๕ จังหวัดประกอบด้วย

๑. กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๒ ณ ห้องประชุมบ้านเมตตา สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น ๓๖ คน ประกอบด้วยบุคลากรจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร หน่วยบริการธนบุรี หน่วยบริการมีนบุรี ผู้แทนจากสำนักงานอัยการจังหวัดคดีเยาวชนและครอบครัว ผู้แทนจากศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้แทนจากสถานีตำรวจนครบาลดอนเมือง สถานีตำรวจนครบาลประเวศ เครือข่ายชุมชน

๒. จังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดชลบุรี โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมรวม ๑๕ คน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย พนักงานคุมประพฤติ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้ประสานการประชุม และเมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมวอนนภา โรงแรมนานาชาติบางแสน จังหวัดชลบุรี โดยมีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น ๔๓ คน ประกอบด้วยผู้แทนจากศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดชลบุรี ผู้แทนจากสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดชลบุรี ผู้แทนจากสถานีตำรวจภูธรในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ผู้แทนจากเครือข่ายชุมชน ตลอดจนผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดชลบุรี จังหวัดจันทบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดตราด จังหวัดระยอง จังหวัดสระแก้ว และจังหวัดปราจีนบุรี

๓. จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงราย โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมรวม ๑๕ คน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย พนักงานคุมประพฤติ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้ประสานการประชุม และคณะทำงาน และเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมดอกป๊อบ โรงแรมโพธิ์วิลล รีสอร์ทแอนด์สปา จังหวัดเชียงราย

โดยมีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น ๔๖ คน ประกอบด้วย ผู้แทนจากศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงราย ผู้แทนจากสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงราย ผู้แทนจากสถานีตำรวจภูธรในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ผู้แทนจากเครือข่ายชุมชน ตลอดจนผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง จากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดน่าน จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน

๔. จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมรวม ๑๘ คน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย พนักงานคุมประพฤติ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้ประสานการประชุม และคณะทำงาน และเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมแกรนด์ ๓ โรงแรมบรรจงบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น ๕๐ คน ประกอบด้วย ผู้แทนจากศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้แทนจากสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้แทนจากสถานีตำรวจภูธรในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้แทนจากเครือข่ายชุมชน ตลอดจนผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง จากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดกระบี่ จังหวัดชุมพร จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดระนอง

๕. จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมรวม ๑๘ คน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย พนักงานคุมประพฤติ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้ประสานการประชุม และคณะทำงาน และเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมขอนแก่น ชั้น ๔ โรงแรมเจริญธานี จังหวัดขอนแก่น โดยผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น ๔๖ คน ประกอบด้วย ผู้แทนจากศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดขอนแก่น ผู้แทนจากสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดขอนแก่น ผู้แทนจากสถานีตำรวจภูธรในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ผู้แทนจากเครือข่ายชุมชน ตลอดจนผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง จากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย และจังหวัดหนองบัวลำภู

จากการเก็บข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ในกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดการองค์ความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง” ทั้ง ๕ พื้นที่ ได้แก่ ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จังหวัดชลบุรี จังหวัดเชียงราย จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดขอนแก่น รวมทั้งจังหวัดใกล้เคียงในพื้นที่ข้างต้นรวมทั้งสิ้น ๓๐ จังหวัด สรุปผลการดำเนินการได้ ดังนี้

๑. ข้อค้นพบ ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการดำเนินงานตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

๑.๑ กระบวนการคัดกรอง

๑.๑.๑ การนัดสอบปากคำเด็กและเยาวชนและผู้ปกครองมีระยะที่ไม่เพียงพอ

ในการคัดกรองเด็กและเยาวชนเพื่อเสนอใช้มาตรการพิเศษฯ เจ้าหน้าที่มีเวลาเพียง ๑-๒ ครั้ง ในการสอบปากคำเด็กและเยาวชนก่อนจัดประชุม ทำให้ประเมินความประพฤติของเด็กและการควบคุมดูแลเด็กของผู้ปกครองได้ไม่เพียงพอแม้จะมีการใช้แบบประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นด้วยก็ตาม ซึ่งหากพบว่าเยาวชนที่มีปัญหาเป็นพิเศษฯ ในสถานพินิจฯ บางพื้นที่จะมีการประชุมนักวิชาชีพก่อน

ที่พนักงานคุมประพฤติเจ้าของสำนวนจะเสนอใช้มาตรการพิเศษต่อผู้อำนวยการ โดยการประชุมนักวิชาชีพจะประกอบด้วย พนักงานคุมประพฤติเจ้าของสำนวน นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อประเมินความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนและศักยภาพของผู้ปกครองในการควบคุมและติดตามดูแลเด็กให้ปฏิบัติตามแผน โดยหากมีความเห็นต่างกันในการใช้มาตรการพิเศษจะมีการออกเสียงโหวตเพื่อหาข้อยุติ

ทั้งนี้ ในประเด็นกระบวนการคัดกรอง มีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“เมื่อเราดูองค์ประกอบตามเงื่อนไขของของมาตรา ๘๖ แล้วเด็กสามารถใช้ได้ คือมีโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี ไม่เคยได้รับโทษถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน แต่เมื่อสอบถามไปยังผู้ปกครองถึงความประพฤติ เราก็จะทราบว่าเด็กคนนี้เราควรให้เขาเข้าร้อยเปอร์เซ็นต์หรือไม่ พอผู้ปกครองบอกว่าดูแลไม่ไหว ไม่ได้ ความคิดก็จะเริ่มเบนเข็มดุลยพินิจของเราคนเดียวไม่สามารถตัดสินใจให้เข้าได้ ก็จะมีการส่งให้เด็กคนนี้ไปพบนักจิต นักสังคม ภายหลังก็จะมีการหารือกันว่าเด็กคนนี้เป็นอย่างไร ควรจะทำมัย ถ้ามีความคิดเห็นแย้งกัน ก็จะหาเหตุผลกันมาใช้วิธีการพูดคุยกันระหว่างนักจิต นักสังคม พนักงานคุมประพฤติก่อนจะเสนอใช้ ซึ่งจะมีการบันทึกว่าได้พูดคุยประเด็นใดกัน วันที่เท่าไร”

ผู้ให้ความเห็นที่ ๒

“เนื่องจากสถานพินิจตั้งอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง จึงต้องลดจำนวนครั้งในการนัดเด็กและเยาวชนและครอบครัวมาสัมภาษณ์ให้ได้มากที่สุด เหลือเพียง ๑-๒ ครั้งก่อนจัดประชุม จึงมีการประมนักวิชาชีพตั้งแต่ครั้งแรกที่มีการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชน และดูว่าผู้ปกครองมีศักยภาพที่จะติดตามดูแลเด็กให้ปฏิบัติตามแผนได้หรือไม่”

ผู้ให้ความเห็นที่ ๓

“หลังจากการไปอบรมผู้ประสานครั้งก่อน ก็มีการใช้วิธีว่าเมื่อพนักงานคุมประพฤติเสนอใช้เคสไหนมา แล้วนักจิต นักสังคมเห็นว่าเคสนี้ไม่น่าจัดนะ ก็จะมีการพูดคุยกันกับพนักงานคุมประพฤติ ก่อนจะเสนอผู้อำนวยการ แต่ไม่ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร ในการคุยกันมีถ้าความเห็นไม่ตรงกันก็จะโหวต คน ๓ ”

๑.๑.๒ การใช้แบบประเมินความเสี่ยงและความจำเป็น

ส่วนใหญ่จะมีการเสนอใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ในเด็กหรือเยาวชนที่มีผลการใช้แบบประเมินความเสี่ยงและความจำเป็น อยู่ในระดับต่ำ – ปานกลาง โดยปัญหาที่พบคือพนักงานคุมประพฤติแต่ละคนมีประสบการณ์ที่แตกต่างกันการประเมินก็จะแตกต่างกันรวมถึงการพูดคุยกับเด็กหรือเยาวชนโดยยังไม่ลงไปถึงสาเหตุก็จะประเมินได้ยาก และการลงระดับความเสี่ยงและความจำเป็นในระบบสารสนเทศมีปัญหา เนื่องจากระบบต้องให้ระบุว่าเด็กและเยาวชนอยู่ในระดับความเสี่ยงและความจำเป็นต่ำถึงจะสามารถกรอกข้อมูลในส่วนการเสนอใช้มาตรการพิเศษได้

ทั้งนี้ ในประเด็นการใช้แบบประเมินความเสี่ยงและความจำเป็น มีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็นดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“วิธีการคัดกรองดูสภาพเด็กหรือเยาวชนเบื้องต้น ในครั้งแรกที่เจอตัว ได้ประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นเพื่อชี้ชัดว่าเหมาะสมให้ใช้มาตรการพิเศษหรือไม่ โดยเลือกจากเด็กที่มีผลประเมินระดับต่ำ และกลาง”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“R&N เสี่ยงต่ำ ขึ้นอยู่กับคนที่ประเมิน ขึ้นอยู่กับว่าคนประเมินเห็นเป็นอย่างไร จากประสบการณ์การทำงานของแต่ละคน ซึ่งในแต่ละคนคิดไม่เหมือนกันคะแนนประเมินก็จะไม่เหมือนกัน”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“ถ้าเด็กสะตอวันที่ได้รับตัวก็จะสอบปากคำ ประเมินR&Nเลย แต่ถ้ามาเย็นแล้วก็จะนัดอีกวัน เด็กกับผู้ปกครองจะมาประมาณ ๑-๒ ครั้ง ผู้เสียหายอย่างน้อยต้องเจอ ๑ ครั้งก่อนการประชุม”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๔

“การลงระบบในสารสนเทศ ต้องหล่อระบบก่อนว่าเด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงต่ำ ถึงจะไปใส่ข้อมูลในส่วนมาตรา ๘๖ ทั้งการจัดประชุม และวันที่ดำเนินการ”

๑.๑.๓ การเจรจากับผู้เสียหาย

ผู้เสียหายไม่ยินยอม เนื่องจากยังไม่ให้อภัยและต้องการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนให้ถึงที่สุด ซึ่งเป็นกรณีที่ยากต่อการไกล่เกลี่ย เพราะหากพนักงานคุมประพฤติไกล่เกลี่ยมากเกินไปอาจจะทำให้ผู้เสียหายมองว่าเกิดการลำเอียงและไม่ยุติธรรม ซึ่งในกรณีนี้มีผู้เสียหายส่วนใหญ่จะผ่านการพูดคุยในชั้นของพนักงานสอบสวนเบื้องต้นแล้ว หากมาถึงชั้นสถานพินิจ ก็จะสามารถไกล่เกลี่ยกันได้อย่างขึ้น รวมถึงระยะเวลาเสนอใช้ภายใน ๓๐ วันยังไม่สามารถบรรเทาความรู้สึกของผู้เสียหายให้ลดลงได้มากเท่าที่ควร

ทั้งนี้ ในประเด็นการเจรจากับผู้เสียหาย มีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“ถ้าเราเกลี้ยกล่อมมาก อยากให้เขา (ผู้เสียหาย) เข้าใจจากการพูดคุย มันก็เป็นไปได้ว่าผู้เสียหาย จะมองว่าเข้าข้างเด็ก รับเงินใต้โต๊ะมาหรือเปล่า ทำไมอยากให้จัดประชุมมากขนาดนี้ ถ้าเรากระตือรือร้นขนาดนั้นก็จะทำให้ผู้เสียหายมองเราไม่ดี”

ผู้ให้ความเห็นที่ ๒

“การพูดคุยกับผู้เสียหาย ให้ยินยอมให้เด็กใช้มาตรา ๘๖ จะเริ่มจากการพูดคุยกับพนักงานคุมประพฤติเจ้าของสำนวน หากยังไม่สำเร็จก็จะส่งให้กับหัวหน้าคดี หรือกลุ่มประสาน แต่เมื่อไม่สามารถพูดคุยไกล่เกลี่ยได้อีก เป็นสาเหตุให้ไม่สามารถจัดมาตรการพิเศษฯ ได้เมื่อนำเสนอไปยังผู้อำนวยการฯ ผู้อำนวยการฯ ก็จะพูดคุยกับผู้เสียหายอีกครั้ง แต่เนื่องด้วยว่าการพูดคุยจะเป็นการบอกข้อดีและสิ่งที่ผู้เสียหายจะได้รับจากการใช้มาตรการพิเศษฯ และยังมีข้อจำกัดของการเป็นเจ้าหน้าที่เพราะหากพูดคุยเยอะเกินไปอาจจะทำให้ผู้เสียหายรู้สึกว่าเขาข้างเด็กผู้กระทำผิดได้ คดีที่ผู้เสียหายยินยอมส่วนใหญ่แล้วผู้เสียหายยินยอมมาตั้งแต่ต้นไม่ได้ติดใจในเด็กหรือผู้ปกครอง ส่วนที่ไม่ยินยอมก็จะยากในการโน้มน้าว”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“การพูดคุยกับผู้เสียหาย พนักงานคุมประพฤติก็จะแนะนำให้ผู้ปกครองพาเด็กและเยาวชนไปขอโทษ และให้ชดใช้ผู้เสียหายในทางจิตใจ หากผู้เสียหายมีความยากลำบากในการเดินทางหรือเรื่องอื่นๆ ก็จะให้ผู้ปกครองพยายามอำนวยความสะดวกให้ผู้เสียหาย จึงทำให้ผู้เสียหายรู้สึกได้ว่า เด็กและเยาวชนได้แสดงความสำนึกผิดอย่างแท้จริง”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๔

“การเจรจากับผู้เสียหาย การไกล่เกลี่ยให้ผู้เสียหายเข้าร่วม เพราะผู้เสียหายส่วนใหญ่ไม่ยินยอม เนื่องจากไม่อยากเสียเวลาและไม่ให้อภัย แต่ในกรณีที่ยินยอม สถานพินิจฯ จะให้ฝ่ายผู้ปกครองเด็กเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เสียหาย เช่น การรับ-ส่งเอกสารของผู้เสียหายให้สถานพินิจฯ เพื่อบรรเทาความลำบากของผู้เสียหาย แต่ก็ได้ทำความเข้าใจกับผู้ปกครองและผู้เสียหายก่อนจะดำเนินการ”

ผู้ให้ความเห็นที่ ๕

“สมัยก่อนใช้มาตรา ๖๓ ทำงานง่ายมากไม่ต้องถามความยินยอมผู้เสียหายเลย ถ้าเราเห็นว่าเด็กใช้ได้เราก็กู้มาตรา ๖๓ ซึ่งบางทีตอนนี้เด็กไม่มีอะไรเลยคดีเล็กน้อย แต่ผู้เสียหายไม่ยอมก็ส่งสารเด็กเหมือนกัน”

๑.๑.๔ การให้ความยินยอมกับผู้ปกครองของเยาวชน

ผู้ปกครองไม่ประสงค์จะให้ดำเนินการตามมาตรา ๘๖ เนื่องจากมีภาระในการประกอบอาชีพ มีภาระเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และปัญหาที่เราพบในปัจจุบันคือ หลังจากจัดทำแผนฯ แล้ว ศาลเยาวชนและครอบครัวจะเรียกเด็กหรือเยาวชน และผู้ปกครองไปสอบถามถึงกระบวนการจัดทำแผนฯ อีกครั้งว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ทำให้ผู้ปกครองเด็กและเยาวชนต้องเสียค่าใช้จ่ายในการมาดำเนินการหลายครั้ง ดังนั้นเมื่อเด็กและเยาวชนและผู้ปกครองได้ทราบขั้นตอนกระบวนการต่างๆดังกล่าว จึงไม่ประสงค์ให้เด็กหรือเยาวชนใช้มาตรการพิเศษฯ เนื่องจากการดำเนินคดีปกติมีขั้นตอนที่รวดเร็วกว่า

ทั้งนี้ ในประเด็นการให้ความยินยอมกับผู้ปกครองของเยาวชนมีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็นดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“ผู้ปกครองไม่ยินยอม เนื่องจากฐานะยากจน ที่พักห่างไกลไป กิโลเมตร ๓๐๐ - ๒๐๐ เพราะกระบวนการมีความยุ่งยากกว่าการดำเนินคดีปกติ หากต้องเดินทางมาสถานพินิจฯ จะต้องเหมารถครั้งละ ๑,๐๐๐ บาท จึงให้ดำเนินคดีปกติ”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“กระบวนการมันยุ่งยากกว่าการไปขึ้นศาล ทำให้ผู้ปกครอง เกิดความลำบากในการเข้าร่วมพื้นที่ในภาคเหนือเป็นพื้นที่ห่างไกลการเดินทางมาแต่ละครั้ง มีค่าใช้จ่ายและต้องเสียเวลามากขึ้น บางคนต้องทำมาหากินก็ไม่สามารถจะมาร่วมได้”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“บางครั้งเราเห็นเด็ก ไม่มีอะไรเลยพฤติกรรมปกติ แค่ออกไปกินเหล้ากับเพื่อนที่ทำงานแล้วขับรถกลับบ้าน โดนจับมาเมาขับ แต่เด็กไม่มีผู้ปกครอง ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง แต่มีความพร้อมที่จะจัดทำแผนเด็กเสียโอกาสมาก”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“คดีส่วนใหญ่ที่ใช้มาตรา ๘๖ เป็นเด็กที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เด็กคนนึงเข้ามาคดีเสพขับ ถูกจับกุมครั้งแรกเข้าเกณฑ์ตามมาตรา ๘๖ ครอบครัวพ่อแม่ปกติ เมื่อสอบถามคำให้การข้อมูลกับเราว่าเขาเสพเพียงโดยทั่วไปก็สมควรที่จะทำ แต่จากการสืบเสาะจากการไปทำคนในพื้นที่ ทำให้สงสัยว่าเด็กไม่น่าจะเสพออย่างเดียว น่าจะมีค้ายา เติมนายด้วย แต่มันเป็นแค่ปากคำการสืบเสาะไม่สามารถหาพยานหลักฐานมายืนยันได้ แต่พอเข้ามาในคดีเสพเราก็ต้องจัด ซึ่งมีแนวโน้มที่จะกลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดมา”

๑.๒ กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

๑.๒.๑ การเตรียมการก่อนจัดประชุมและการจัดประชุม

ในแต่ละขั้นตอนต้องจัดทำเอกสารประกอบจำนวนมาก เช่น ในการประชุมจัดทำแผนฯ ๑ คดี ต้องทำหนังสือเชิญผู้เข้าร่วม ทำเอกสารประกอบการประชุมให้ผู้เข้าร่วม หลังประชุมต้องจัดรายงานการประชุม หนังสือแสดงความยินยอม และหนังสือแจ้งผลการประชุมไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา ที่ผู้ปฏิบัติงานในกลุ่มประสานกิจกรรมชุมชน จะต้องดำเนินงานข้างต้น แต่ด้วยกลุ่มประสานกิจกรรมชุมชนในสถานพินิจฯ บางที่มีบุคลากรเพียง ๑- ๒ คน และมีข้อจำกัดในเรื่องเวลาเพราะมีภาระงานจำนวนมาก

เนื่องจากในปัจจุบันมีการเพิ่มใช้มาตรการพิเศษฯ มากขึ้น การจัดประชุมจัดทำแผนฯ ในจังหวัดที่มีคดีจำนวนมาก เกิดปัญหาบุคลากร สถานที่และงบประมาณไม่เพียงพอที่จะจัดการประชุมแยกเป็นรายกรณี จึงต้องจัดประชุมพร้อมกันหลายคดี โดยนั่งประชุมรวมกันคราวเดียวหลายคดี ทำให้การแสดงออกในการสำนึกในการกระทำความผิด และขอโทษผู้ปกครอง/ผู้เสียหายทางอ้อม (ชุมชน) แสดงออกได้ยาก ซึ่งการแสดงออกถึงการสำนึกผิดนั้นเป็นกระบวนการสำคัญของการประชุมกลุ่มครอบครัว และการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการหันเหคดี

ทั้งนี้ ในประเด็นการการเตรียมการก่อนจัดประชุมและการจัดประชุม มีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็นดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“การประสานงานไม่มีปัญหา จะมีการโทรไปสอบถามวันก่อนว่าสะดวกมั๊ย และส่งหนังสือไปก่อนประชุมก็จะมีการโทรไปอีกครั้งว่า อัยการจะมามั๊ย ผู้ใหญ่บ้านจะมามั๊ยถ้าไม่มาให้เปลี่ยนคนอื่นมาแทน”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“พอมีการใช้มาตรา ๘๖ มากขึ้น ในการจัดประชุมจัดทำแผนฯ ผู้ประสานต้องดูวันว่างของพนักงานอัยการเป็นหลัก แล้วมานัดประชุมพร้อมๆกันคราวละหลายๆคดี เพราะด้วยภารกิจที่เยอะและไม่มีเวลาประชุมแยกกัน ซึ่งเป็นการแก้ปัญหของสถานพินิจฯ ที่จะพยายามทำให้ได้ แต่จะเอาคดีที่คล้ายๆกันมาทำด้วยกัน และคดีที่มีผู้เสียหายจะแยกทำกับคดีอื่น ถ้าเป็นไปได้อยากให้มีเจ้าหน้าที่หลักรับผิดชอบงานเกี่ยวกับมาตรา ๘๖ เพราะเอกสารการประชุม เอกสารการปฏิบัติตามแผน ซึ่งมีรายละเอียดค่อนข้างเยอะ จะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“การประสานการจัดการประชุม ผู้ประสานการประชุม จะกำหนดรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม และทำหนังสือเชิญประชุม และส่งหนังสือเพื่อเชิญประชุม เนื่องจากก่อนที่จะกำหนดวันประชุม นั้น จะมีการประสานทางโทรศัพท์สอบถามวันเวลาที่ผู้ที่ต้องเข้าร่วมประชุมสะดวกตรงกัน จากนั้นจะมีการนัดหมายการประชุมล่วงหน้าเป็นเวลา ๑ - ๒ สัปดาห์ และจะโทรศัพท์ยืนยันนัดหมายการประชุมอีกครั้งก่อนวันประชุม ๑ วัน”

๑.๒.๒ การเชิญหน่วยงานหรือชุมชนมาเข้าร่วมประชุมจัดทำแผน

การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวน ผู้นำชุมชน มาร่วมประชุมจัดทำแผนฯ ไม่สามารถเชิญได้ครบทุกคดี ในส่วนพนักงานอัยการส่วนใหญ่มาเข้าร่วมประชุมทุกคดี ในส่วนพนักงานสอบสวนมีจำนวนน้อยที่เข้าร่วม ส่วนผู้นำชุมชนในคดีที่ไม่มีผู้เสียหายก็ไม่ได้เชิญเข้าร่วม อีกทั้งในบางพื้นที่ถ้าหากเป็นคดียาเสพติดผู้นำชุมชนจะไม่สามารถเข้าร่วมได้

ทั้งนี้ ในประเด็นการการเชิญหน่วยงานหรือชุมชนมาเข้าร่วมประชุมจัดทำแผน มีตัวอย่างผู้ให้
ความคิดเห็นดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“บางหมู่บ้านจะแออัด คดียาเสพติด เขาจะบอกว่าทางการเขาไม่ให้เข้าร่วม หรือเกี่ยวข้องกับ
ยาเสพติด”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“พนักงานสอบสวนเข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯ น้อยมาก มาไม่ทุกคดี”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“พนักงานสอบสวนบางสน. ที่ยังไม่ทราบขั้นตอนมาตรา ๘๖ บางสน.ก็มีโทรมาสอบถามเรื่อง
การส่งสำนวนพนักงานอัยการ และถามเรื่องขั้นตอนการดำเนินคดี เราก็จะรายงานความคืบหน้าของเด็กที่เข้า
มาตรการพิเศษฯ ให้พนักงานสอบสวนทราบ เพื่อให้เขารายงานต่อผู้บังคับบัญชาของตำรวจต่อไป”

๑.๒.๓ การกำหนดเงื่อนไขในการจัดทำแผนฯ

ในการประชุมจัดทำแผนฯ ทุกคนในที่ประชุมมีบทบาทในการช่วยกำหนดเงื่อนไขของแผนฯ
ซึ่งผู้ประสานการประชุมจะเป็นผู้มีบทบาทหลักในการเสนอเงื่อนไขในที่ประชุมเห็นชอบ ระยะเวลาของแผนฯ
และกิจกรรมบริการสังคม ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน และความพร้อมของผู้ปกครอง
ในการดูแล โดยแผนฯจะยึดเยาวชนเป็นศูนย์กลาง และเน้นให้เด็กปฏิบัติตามแผนฯ และความเข้มงวดของ
แผนฯขึ้นอยู่กับความรุนแรงของคดี แต่ยังมีกรนำรายละเอียดเกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยงและความจำเป็น
ของเด็กหรือเยาวชนไปหารือในที่ประชุมเพื่อใช้ในการจัดทำแผนฯ และในคดียาเสพติดหากเด็กมีประวัติ
เกี่ยวข้องกับยาเสพติดจะมีการส่งไปบำบัดยาเสพติดที่โรงพยาบาล

ทั้งนี้ ในประเด็นการการกำหนดเงื่อนไขในการจัดทำแผนฯ มีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็นดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“เด็กบางคน เขามีอาชีพติดรถทัวร์ล่องใต้ แล้วติดรถกลับมากรุงเทพ ไม่สามารถจะเรียน
หนังสือได้ หรืออีกคนก็มีปัญหาติดปกติด้านสายตา ร่างกาย การจัดทำแผนฯ ค่อนข้างยาก หากิจกรรมให้ทำได้
ยากและเสี่ยงที่เด็กจะปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“ในส่วนความเสี่ยงและความจำเป็นของเด็ก เราไม่ได้พูดคุยตอนจัดทำแผนฯ แต่เป็นการพูด
ถึงสภาพปัญหาของเด็ก เช่น ในการสืบเสาะสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร แต่จะไม่ได้บอกว่าการเสี่ยงด้านไหนสูง
หรือต่ำอย่างไร”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“เด็กและเยาวชนซับซ้อนเสพาฯ แต่เมื่อเราสืบเสาะแล้วเนี่ย เห็นว่า หากพบว่าเด็กและเยาวชนติด
ยาเสพติดรุนแรง หรือมีประวัติเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมานาน แล้วใช้บ่อย ใช้ถี่ ก็จะพิจารณาให้ต้องได้รับการ
บำบัดยาเสพติด แต่ถ้าเป็นคดียาเสพติดปกติก็จะให้มารายงานและทำบริการสังคม ถ้าเคสปกติก็ ๓ เดือน แต่
ถ้ามีบำบัดด้วยก็จะให้มีแผนฯ ๓-๔ เดือน และทำงานเพื่อสาธารณะประโยชน์”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๔

“ระยะเวลาของแผนฯ อยู่ที่แต่ละคดี และต้องได้รับความยินยอมจากที่ประชุม ผู้ประสานจะเป็นคนเสนอก่อนเบื้องต้น”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๕

“การกำหนดระยะเวลาของแผนจะขึ้นอยู่กับอัตราโทษของคดีของเด็กและความยินยอมของที่ประชุม ส่วนการทำบริการสังคมจะถามเด็กว่าสะดวกทำที่ไหน ที่ประชุมก็จะช่วยดูว่า กิจกรรมเด็กพอทำได้มั้ย และไม่เป็นการประจานเด็ก”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๖

“ในการประชุม ก็จะพยายามทำให้เกิดบรรยากาศ ที่ให้เด็กแสดงออกถึงความสำนึกต่อผู้เสียหาย มีการขอโทษ ยกมือไหว้ กราบบ๊ว ผู้เสียหายพอถึงตรงนี้เขาก็ไม่รู้สึกรังเกียจ และส่วนใหญ่ก็ชดใช้ค่าเสียหายกันในที่ประชุม”

๑.๓ กระบวนการพิจารณาของพนักงานอัยการ

ผลการพิจารณาแผนฯ ของพนักงานอัยการส่วนใหญ่ไม่มีข้อขัดข้อง พนักงานอัยการจะเป็นผู้มารวมประชุมด้วยทุกครั้งแผนฯ และจะเห็นชอบในแผนฯทุกแผนฯ ในส่วนหากเด็กปฏิบัติตามเงื่อนไขไม่สำเร็จ มีการปรับเปลี่ยนเงื่อนไข สถานพินิจจะหารือไปยังพนักงานอัยการในการขอปรับแผนฯ เช่น การขยายระยะเวลาของแผนฯ หรือการเปลี่ยนที่ทำงานบริการสังคม เป็นต้น

ทั้งนี้ ในประเด็นกระบวนการพิจารณาของพนักงานอัยการ มีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็นดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“เด็กบางราย มารายงานตัว พอให้ตรวจฉี่ ก็เอาฉี่คนอื่นมา ตรวจมาแล้วก็เป็นพบว่ากลับไปเสพยาอีก ก็ได้มีการขยายเวลาให้เด็กมารายงานต่อและก็ได้แจ้งให้พนักงานอัยการทราบ”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“ท่านอัยการจังหวัดท่านให้ความสำคัญมาก มาประชุมด้วยตัวเองทุกครั้ง บางครั้งจัดกระชั้นชิด หนังสือยังไม่ถึง ท่านก็โทรมาถาม แล้วแผนฯ ก็เห็นชอบด้วยตลอด และท่านเป็นผู้นำการประชุมด้วยตนเอง”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“ท่านอัยการจะถามเด็กเลยว่าอยากทำอะไร แล้วพอได้เงื่อนไขแล้วก็ยังถามย้ำไปที่เด็กและผู้ปกครองว่าทำได้มั้ย และจะคอยกำชับในที่ประชุมว่าให้ทำตามเงื่อนไขให้ได้ ถ้ามีพนักงานสอบสวนมาประชุมด้วยพนักงานอัยการ ก็จะบอกให้พนักงานสอบสวนแวะไปดูเด็กที่บ้านด้วย ระหว่างปฏิบัติตามแผนฯ”

๑.๔ กระบวนการไต่สวนแผนฯ ของศาลเยาวชนและครอบครัว

แนวทางการนัดไต่สวนแผนฯของแต่ละจังหวัด

แต่ละจังหวัดศาลเยาวชนและครอบครัวมีแนวทางที่แตกต่างกัน เช่น บางจังหวัดจะให้สถานพินิจและผู้ออกหนังสือนัดผู้เข้าร่วมประชุมมาสอบถามที่ศาลฯ บางจังหวัดศาลเป็นผู้ออกหมายเรียก และผู้เข้าร่วมประชุมที่ศาลเรียกมาสอบถามก็แตกต่างกันไปในแต่ละจังหวัด ทำให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนบางแห่งไม่มีปัญหาในการนำผู้เข้าร่วมไปไต่สวนที่ศาลฯ แต่บางจังหวัดยังเกิดมีข้อขัดข้องในการปฏิบัติงาน

ทั้งนี้ ในประเด็นแนวทางการนัดไต่สวนแผนฯของแต่ละจังหวัด มีตัวอย่างผู้ให้ความความคิดเห็นดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“ศาลจะยึดหยุ่นให้ ถ้าคดีไหนไม่มีผู้เสียหาย ในการไต่สวนศาลจะอนุโลมไม่ต้องให้ผู้เสียหายมาศาล จะมีแค่เด็กกับผู้ปกครอง มาไต่สวนที่ศาลเท่านั้น”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“เนื่องจากนัดเด็ก กับพนักงานสอบสวนมาไต่สวนที่ศาล นัดกันเรียบบ่อยก่อนวันนัด ยังโทรไปพูดคุยกับผู้ปกครองเด็กว่าให้พาเด็กมาพรงนี้ แต่พอถึงวันไต่สวนเด็กไม่มา โทรหาแม่เด็กก็บอกว่าลูกไม่สบายขอไปวันอื่น ซึ่งเราไปรอที่ศาลนานมาก การไปไต่สวนจะใช้เวลารอนาน แล้วพนักงานสอบสวนที่มาคอยอยู่ก็เริ่มมีอาการไม่พอใจ พอไปแจ้งกับศาลขอเลื่อนการไต่สวนเนื่องจากเด็กไม่สบาย ศาลก็เลื่อนให้ แต่พนักงานสอบสวนไม่สะดวกจะมาด้วยอีก ก็ขอไปยังศาลว่ารอบหน้าขอให้พนักงานสอบสวนไม่ต้องมาด้วยได้ไหม ศาลเห็นใจก็มีการยืดหยุ่นไป แต่โดยปกติต้องมาครบทุกคนพร้อมกัน”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“สถานพินิจมีการทำความเข้าใจ ทำข้อตกลงร่วมกับศาล โดยกำหนดวันผัดฟ้องครั้งแรกเป็นวันไต่สวน เราจะต้องดำเนินการในกระบวนการจัดทำแผนและเสนอให้พนักงานเห็นชอบกับแผนในระยะเวลาที่กำหนด (สามสิบวัน) ซึ่งต้องขอความร่วมมือพนักงานอัยการด้วย”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๔

“เมื่ออัยการเห็นชอบกับแผนแล้ว สถานพินิจจะนัดหมายวันเวลากับศาล เพราะศาลจะมีท่านผู้พิพากษาปฏิบัติงานประจำวัน (เวรชี้) ไต่สวนโดยไม่ต้องขึ้นบังลังแล้วพาเด็กหรือเยาวชนและผู้ปกครองผู้เสียหาย (ถ้ามี) และพนักงานสอบสวนมาร่วมไต่สวน ศาลจะบังคับว่าให้มีพนักงานสอบสวนมาร่วมไต่สวนด้วยทุกครั้ง กรณีที่มีผู้เสียหายก็ไม่มีปัญหาในการดำเนินการ เพราะสถานพินิจจะให้ฝ่ายเด็ก ผู้ปกครองเป็นคนนัดหมายผู้เสียหายไปศาล”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๕

“สถานพินิจฯ ไม่ทราบเรื่องวันไต่สวนเลย เพราะศาลเป็นคนนัดเองหมด ไม่ต้องมีเจ้าหน้าที่ไปร่วมไต่สวน เราจะทราบอีกทีคือมีส่งหนังสือพิจารณาแผนฯ กลับมายังสถานพินิจฯ แล้ว จึงไม่ทราบว่าได้มีการนัดผู้เสียหายไปไต่สวนด้วยมั๊ย”

๑.๕ กระบวนการติดตามการปฏิบัติตามแผนฯ

๑.๕.๑ การขาดแคลนบุคลากรในการติดตาม

กลุ่มประสานกิจกรรมชุมชนในสถานพินิจฯ บางที่มีบุคลากรเพียง ๑- ๒ คน และมีข้อจำกัดในเรื่องเวลาเพราะมีภาระงานจำนวนมาก จึงส่งผลให้การติดตาม ช่วยเหลือส่งเคราะห์เยาวชนให้ปฏิบัติตามแผนฯ ทำได้ไม่ครบถ้วนต่อเนื่อง เช่น การลงเยี่ยมบ้าน หรือพูดคุยกับผู้นำชุมชน ติดตามการเข้าศึกษาต่อ หรือหาสถานประกอบการให้กับเยาวชนประกอบอาชีพ และการให้คำปรึกษารายบุคคลกับเยาวชน เป็นต้น

ทั้งนี้ ในประเด็นการขาดแคลนบุคลากรในการติดตาม มีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็นดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“จะใช้การตั้งกลุ่มไลน์เด็กมาตรา ๘๖ เพื่อให้เขาส่งรูปการไปทำบริการสังคม และติดตามไปในตัว ถ้าเกิดว่าเด็กไม่สามารถมารายงานตัวได้ก็แจ้งมาทางไลน์ แต่ค่าอินเทอร์เน็ตเจ้าหน้าที่ก็ออกกันเอง วิธีนี้ก็สะดวกในการติดต่อกับเด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“งานกลุ่มประสานฯ มีงานหลายหน้ามาก ก็อยากให้มีบุคลากรที่ทำหน้าที่เฉพาะเรื่องของมาตรการพิเศษฯ โดยตรง ก็จะสามารถติดตามเด็กและเยาวชนให้ปฏิบัติตามแผนได้ครบถ้วนกว่า”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“เนื่องจากบุคลากรเราไม่พอ จึงต้องติดตามเด็กทางโทรศัพท์ เพราะการออกไปติดตามเด็กต้องใช้ทรัพยากรมาก บางครั้งถ้าเด็กติดภารกิจจริงๆและไม่สามารถมารายงานตัวได้ ก็จะให้โทรศัพท์มา และให้มารายงานตัวในภายหลัง”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๔

“เอกสารสำหรับผู้ประสานการประชุมมีจำนวนมาก ไหนจะเอกสารรับรายงานตัว พอปฏิบัติตามแผนฯ เสร็จก็ต้องทำรายงานส่งผอ. ส่งตำรวจ ทุกหน่วย ดูว่าคดีเล็กๆแต่สำนวนนี้เยอะมาก และกลุ่มประสานก็มีคนน้อย ซึ่งงานอื่นเราก็คงต้องทำจะเอาแต่ ๘๖ ก็ไม่ได้”

๑.๕.๒ การติดตามเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงกระทำผิดซ้ำ

เด็กหรือเยาวชนบางรายที่มีความเสี่ยงในการปฏิบัติตามแผนฯ ไม่สำเร็จ บุคลากรที่ทำหน้าที่ติดตามให้การช่วยเหลือในการปฏิบัติตามแผนฯ ต้องติดตามอย่างใกล้ชิด และให้คำแนะนำปรึกษา รวมถึงหากิจกรรมเสริมเมื่อเด็กและเยาวชนมารายงานตัว หรือในบางกรณีเจ้าหน้าที่จะไปรับรายงานตัวที่บ้าน เพื่อนเป็นการเยี่ยมบ้าน และสอบถามเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมกับผู้ปกครอง หรือคนใกล้ชิด

ทั้งนี้ ในประเด็นการติดตามเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงกระทำผิดซ้ำ มีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็นดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“จะติดตามครั้งแรกตั้งแต่วันที่ศาลนัดไต่สวน หลังจากนั้นจะลงพื้นที่เยี่ยมบ้าน และให้มารายงานตัวครั้งสุดท้ายที่สถานพินิจฯ ในระหว่างการปฏิบัติตามแผนของเด็กก็จะติดต่อพูดคุยกับเด็กตลอดทั้งทางโทรศัพท์และโซเชียลมีเดีย เพื่อเตือนและกระตุ้นให้เด็กปฏิบัติตามแผนฯ เราปล่อยไม่ได้เลย ถ้าเราไม่ตามเขาก็จะหายไปเลย”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“คดียาเสพติดมีปัญหามากกว่าคดีอื่นๆ เนื่องจากเยาวชนที่ติดยาเสพติดหลังจัดทำแผนฯ สำเร็จ จะกลับไปเสพยาเสพติดอีก ไม่เปลี่ยนพฤติกรรม ยังเหมือนเดิม และก็เสี่ยงที่จะปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ เจ้าหน้าที่ต้องติดตามดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อให้ปฏิบัติให้ครบตามแผน จนบางครั้งเครียด มันลำบากมากจริงๆ ในการติดตาม มันเหนื่อยใจ แทบจะกราบให้เด็กมารายงานตัว จึงไม่อยากใช้มาตรการพิเศษ ในคดียาเสพติด”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“เด็กบางคน สัมวันนัด ไม่ได้ติดต่อกลับมาที่สถานพินิจ หรือพวกที่ตั้งใจที่จะไม่มารายงานตัว สถานพินิจก็โทรศัพท์ประสานกับทางผู้ปกครองก่อน จากนั้นต้องลงเยี่ยมบ้าน บางคดีผู้อำนวยการจะติดตามด้วยตนเอง เพื่อให้เด็กถึงความสำคัญของการปฏิบัติตามแผนในมาตรา ๘๖ สำหรับเด็กบางรายที่มีพฤติกรรมเสี่ยง การติดตามก็จะค่อนข้างที่จะใกล้ชิด เพื่อที่จะให้ปฏิบัติตามแผนได้อย่างครบถ้วน และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๔

“เดิมสถานพินิจจะรับรายงานตัวที่สถานพินิจและติดตามผ่านเครือข่ายผู้นำชุมชน แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการ ให้ความสำคัญกับการลงพื้นที่ติดตามเยี่ยมบ้านมากขึ้น เพื่อดูว่าพฤติกรรมของเยาวชนที่อยู่ชุมชนมีพฤติกรรมอย่างไร ที่อยู่ในสถานศึกษา สถานพินิจจะประสานกับอาจารย์ที่ปรึกษา และมีการใช้โซเชียลมีเดีย เช่น ไลน์ เฟสบุ๊ก ในการส่งข้อความถึงเด็กหรือเยาวชนเพื่อกระตุ้นให้เด็กปฏิบัติตามแผนฯ”

๑.๕.๓ การสร้างเครือข่ายในการติดตามเด็กและเยาวชนในชุมชน

เครือข่ายชุมชนมีความสำคัญอย่างมากต่อการปฏิบัติตามแผนฯ ของเด็กและเยาวชน ทั้งยังลดการใช้ทรัพยากรในการติดตามของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน อีกทั้งยังเป็นส่วนช่วยเหลือสงเคราะห์ให้ได้เด็กหรือเยาวชนได้รับการศึกษา และการประกอบอาชีพ

ทั้งนี้ ในประเด็นการสร้างเครือข่ายในการติดตามเด็กและเยาวชนในชุมชน มีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็นดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“เราเชิญผู้นำชุมชนในพื้นที่ที่เด็กพักอาศัยมาประชุมร่วมด้วย เพื่อให้ผู้นำชุมชนทราบเงื่อนไขและเขาก็จะรู้เลยว่าจะต้องช่วยติดตามเด็กคนไหน ที่ประชุมเด็กก็จะรู้ว่าจะมีผู้ใหญ่ไปหาที่บ้าน ผู้ปกครองก็จะทราบ ซึ่งได้การตอบรับที่ดีจากผู้นำชุมชนที่มาเข้าร่วม และสถานพินิจได้มีเครือข่ายในการติดตามเด็กและเยาวชนมากขึ้น”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“เครือข่ายช่วยเราติดตามในพื้นที่ได้เยอะมาก แต่ก็มีไม่ครบทุกพื้นที่ การมีเครือข่ายชุมชนพื้นที่ยังสามารถช่วยรับรายงานตัวแทนเจ้าหน้าที่ และลดภาระการเดินทางของผู้ปกครองและเยาวชนในการเดินทางมายังสถานพินิจฯ กรรมการสงเคราะห์เขาถึงชั้นปาเด็กไปสมัครเรียนแทนผู้ปกครอง เพราะผู้ปกครองต้องทำงาน บางรายก็ฝากงานให้เด็กทำในชุมชน”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“กรรมการสงเคราะห์ ติดต่อครอบครัว เห็นเด็กเราสนใจเรียนหนังสือก็จัดหาทุนทรัพย์ให้ ทำให้มากกว่าการติดตามเด็ก มาตรา ๘๖”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๔

“หากไม่สามารถติดตามเด็กได้ จะขอให้เครือข่าย ผู้นำชุมชน ไปดูเด็กให้ที่บ้าน บางครั้งผู้นำชุมชนไปดูให้แล้ว ก็บอกว่าเด็กไม่ได้ไปไหน ยังอยู่แต่แม่ไม่มีเงินเสียค่ารถไปรายงานตัว แม่เพิ่งได้ไปทำงาน เราก็จะลงพื้นที่ไปดู และให้ผู้นำชุมชนรับรายงานตัวมาให้”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๕

“ปัญหาก็มีบ้าง พวกที่เป็นเครือข่ายที่มาจากองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ยุติธรรมชุมชน บางที่เขาเหมือนสวมหมวกหลายใบก็จะไม่ค่อยว่างมาติดตามเด็กและเยาวชนให้เราเท่าไร”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๖

“สำหรับเด็กที่มีปัญหาเสพยาเสพติดมานาน จะส่งให้ไปบำบัดที่รพสต. สถานีอนามัยใกล้บ้าน หรือบางครั้งส่งไปโรงพยาบาลธัญญารักษ์ให้ช่วยบำบัด ซึ่งถ้าเกิดเด็กเราไปตามนัดแล้วตรวจฉี่เจอ เขาก็จะแจ้ง แต่ถ้าเคสแบบนี้หลายครั้ง คราวต่อไปเขาก็จะไม่รับบำบัด เจ้าหน้าที่เราก็ต้องเข้าไปคุยกับเขาให้ใจเด็กเราอีกที”

๑.๖ กระบวนการลบประวัติอาชญากรภายหลังมีคำสั่งไม่ฟ้อง

ประวัติอาชญากรของเด็กและเยาวชนจะถูกลบในระบบฐานข้อมูลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเมื่อพนักงานมีคำสั่งไม่ฟ้อง แต่ยังพบว่ามีปัญหาเนื่องจากเมื่อเด็กและเยาวชน ขอตรวจประวัติอาชญากรที่สถานีตำรวจ ยังคงพบประวัติที่กระทำผิดอยู่ ทำให้ในบางรายเด็กพลาดโอกาสในการเข้าศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ

ทั้งนี้ ในประเด็นกระบวนการลบประวัติอาชญากรภายหลังมีคำสั่งไม่ฟ้อง มีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็นดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“เขาบอกว่าเขาลบให้แล้ว แต่พอเด็กเราไปตรวจก็ยังไม่เจอ”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“เด็กสอบตำรวจได้ ไปตรวจประวัติเจอ วิ่งมาหาเราว่าทำไมยังไม่เจอประวัติ เราก็ไม่รู้จะทำอย่างไร โทรไปคุยให้กับที่สอบเขาก็ไม่ยอม ซึ่งเราใช้ข้อนี้ในการโน้มน้าวให้เด็กมาเข้า มาตรา ๘๖ แต่พอเกิดแบบนี้เราก็ไม่รู้ว่ามันเกิดอะไรขึ้น กลายเป็นเด็กเสียโอกาส”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“บางครั้งตำรวจที่สถานีตำรวจไม่ทราบถ้ามาตรวจประวัติไปทำงาน ต้องใช้ข้อมูลส่วนไหน เพราะเราส่งลบประวัติก็จริง แต่ที่ทราบคือเขาจะลบในส่วนที่ให้คนนอก แต่ในฐานข้อมูลของตำรวจนั้นยังไม่ถูกลบ ซึ่งถ้าเด็กไปตรวจที่สภ.แถวบ้านตำรวจตรวจมาเจอ เด็กบางคนก็แนะนำให้ไปตรวจที่กรุงเทพฯ ก็อยากให้กรมทำความเข้าใจกับตำรวจอีกครั้ง หรือมีแนวทางในการดูแลกรณีแบบนี้”

ประเด็นอื่นๆ

การใช้มาตรการพิเศษในคดียาเสพติด

การให้เด็กหรือเยาวชนที่ทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง เนื่องจากว่าเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี ในฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น คดีขบสพ ครอบครอง ซึ่งจะมีอัตราโทษไม่เกิน ๕ ปี เข้าเกณฑ์ที่สามารถใช้มาตรา ๘๖ ได้ แต่เมื่อสืบเสาะสภาพแวดล้อมแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนแล้ว พบว่ามีพฤติกรรมเสียหายรุนแรง และพบประวัติยุ่งเกี่ยวกับยา

เสพติดที่ร้ายแรงกว่าข้อหาที่ถูกจับกุมมา แต่ข้อมูลที่ได้จากการสืบเสาะไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอ หากจะใช้ มาตรา ๘๖ เด็กหรือเยาวชนมีแนวโน้มที่กระทำความผิดซ้ำสูง และปฏิบัติตามแผนฯไม่สำเร็จ ซึ่งยังคงเป็นประเด็นถกเถียงกันของผู้ปฏิบัติงานในการเสนอใช้มาตรา ๘๖ ในคดียาเสพติด

ทั้งนี้ ในประเด็นการใช้มาตรการพิเศษในคดียาเสพติด มีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“คดีบางคดี เช่น คดียาเสพติด ไม่สมควรใช้มาตรา ๘๖ แต่ต้องดำเนินการเพราะมีการกำหนด ด้วยตัวชี้วัด ทำให้ผลสัมฤทธิ์ในการใช้มาตรการไม่ดีเท่าที่ควร เด็กหรือเยาวชนมีโอกาสกระทำความผิดซ้ำสูงและ ปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“คดียาเสพติด ควรมีการเข้าโปรแกรมบำบัดอื่น หรือได้รับโทษแบบอื่น มากกว่าการใช้มาตรา ๘๖ เพราะด้วยระยะเวลาที่น้อยเด็กไม่เกิดความกลัวจำ และเสี่ยงกลับไปกระทำความผิดซ้ำสูง”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“ถ้าเป็นในคดียาเสพติดจะไม่ให้เข้ามาตรา ๘๖ เลยส่วนที่เข้าจริงๆก็จะมีคดีกัญชาอย่างเดียว แต่กัญชาก็ไม่ได้เข้าทุกเรื่อง ต้องดูด้วยว่า บางที่เด็กจับมาก็กัญชาก็จริง แต่พอสอบแล้วพบอย่างอื่น ก็จะไม่ทำ ประวัติการใช้ยาเสพติด สภาพแวดล้อมชุมชนที่เด็กหรือเยาวชน เสี่ยงกระทำความผิดซ้ำ ไม่มองเพียงแค่คดี แต่จะ มองถึงความเสี่ยงที่จะกระทำความผิดซ้ำ เพราะเข้า ๘๖ แล้วก็ต้องกลับไปอยู่ในชุมชนเดิม เด็กก็ยังเสี่ยงกลับมา ทำผิดซ้ำ”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๔

“คดียาเสพติด จะเรียนปรึกษาไปทางพนักงานอัยการ ว่าแต่ละคดีสมควรดำเนินการหรือไม่ โดยจะพิจารณาถึงสภาพปัญหาครอบครัว และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ซึ่งจะพิจารณาละเอียดกว่าคดี ปกติ เพราะคดียาฯ จะกลับมาก่อทำความผิดซ้ำสูง และจะทำต่อเมื่ออัยการท่านอนุญาตให้ดำเนินการ”

การใช้มาตรา ๘๖ กับคดีที่มีนโยบายปราบปราม

คดีนโยบาย ในบางจังหวัดไม่สามารถดำเนินการมาตรการพิเศษได้ เนื่องจากมีคำสั่ง ปราบปรามและให้ดำเนินคดีถึงที่สุด หรือเป็นคดีที่มีของกลางเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งบางครั้ง เช่นคดีแข่งรถ และ ยาเสพติด

ทั้งนี้ ในประเด็นการใช้มาตรา ๘๖ กับคดีที่มีนโยบายปราบปราม มีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“ในคดีพีชกระท่อม ศาลเยาวชนและครอบครัวไม่ให้ใช้มาตรการพิเศษฯ ในกรณีมีไว้ครอบครองเพราะกฎหมายสามารถเปรียบเทียบปรับได้”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“คดีแข่งรถ เด็กให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามแผนฯดี เนื่องจากสาเหตุที่ต้องการของกลาง ภายหลังปฏิบัติตามแผนสำเร็จ อัยการสั่งไม่ฟ้อง เยาวชนนำคำสั่งไปให้ตำรวจแต่ตำรวจ(บางพื้นที่) ไม่ยอมคืน ของกลางและอ้างว่าอัยการไม่ได้มีคำสั่งในเรื่องของกลาง”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“เป็นนโยบายของผู้ว่าเลย คดีแข่งรถในทาง ทางทีมงานก็ประสานทางอัยการไปก่อนเลย ท่านอัยการก็ไม่ยอม ทางเราก็อ้างหนังสือไปถึงท่านอัยการสูงสุด เพราะเราเห็นว่าเด็กให้ความร่วมมือ เด็กมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีเลย อัยการสูงสุดก็มีหนังสือตอบกลับมาว่าสามารถทำได้ไม่มีข้อห้าม”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๔

“อย่างที่มีข่าววัยรุ่นทะเลาะวิวาทกันในโรงพยาบาล เป็นคดีที่เป็นที่สนใจ ปลัดกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายให้ดำเนินคดีถึงที่สุด จึงไม่สามารถจัดทำแผนฯได้ จำนวน ๖ ราย”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๕

“คดีผู้เสียหายที่เป็นนิติบุคคลห้างร้านต่างๆ ไม่สามารถบอกได้ว่าทำอย่างไร จะมีนโยบายจากผู้บริหารบริษัทที่ไม่ให้ออกาสเด็กเรา จะต้องส่งดำเนินคดีอย่างเดียว บางที่ผู้จัดการไม่เอาเรื่องแล้ว ยินยอมแล้ว แต่นโยบายบริษัทไม่ยอม ทำให้ไม่สามารถใช้มาตรา ๘๖ ได้”

๒. ข้อค้นพบ ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการดำเนินงานตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนิน คดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ สำนักงานตำรวจ (พนักงานสอบสวน)

ความรู้เข้าใจความเข้าใจในกระบวนการของพนักงานสอบสวน

พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่พนักงานสอบสวนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง เช่น การคัดกรอง ระยะเวลาการส่งสำนวนให้พนักงานอัยการ การคืนของกลาง การยุติการสอบสวน เป็นต้น เนื่องจากบางครั้งการทำความผิดมีระยะเวลาที่สั้นทำให้ไม่สามารถลงลึกในรายละเอียดการทำความผิดได้ และมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนตำแหน่งของพนักงานสอบสวนบ่อยครั้งทำให้ไม่เกิดความต่อเนื่อง ซึ่งพนักงานสอบสวนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเข้าประชุมจัดทำแผนฯ เนื่องจากพนักงานสอบสวนจะทราบถึงพฤติกรรมของเด็กในพื้นที่ และสามารถติดตามดูแลและเฝ้าระวังในระหว่างปฏิบัติตามแผนได้

ทั้งนี้ ในประเด็นความรู้เข้าใจความเข้าใจในกระบวนการของพนักงานสอบสวน มีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“ผมก็เชื่อว่าพนักงานสอบสวนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ (มาตรา ๘๖) น้อยมาก เพราะพนักงานสอบสวนอย่างเราทำงานหลายหน้า ส่วนใหญ่จะวนวายอยู่กับคดีผู้ใหญ่ ส่วนคดีเด็กนั้นมองแล้วยุ่งยาก มีหลายขั้นตอนกว่าคดีผู้ใหญ่ในบางครั้งกระบวนการทำงานก็อาจจะไม่ครบถ้วน เนื่องจากคดีเด็กมีเวลาทำงานระยะสั้นก็จะไม่ได้ลงลึกในรายละเอียด แต่ขอให้ท่านเชื่อมั่นว่าเป็นหนังสือเถอะครับ ก็จะไปทุกที่ถ้าไม่ติดภารกิจ แต่ถามว่ามีความเข้าใจมัยก็จะค่อยๆศึกษา”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“พนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบสำนวนบางท่านที่เคยได้เข้าร่วมการประชุมจัดทำแผนฯ กระบวนการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ได้ย้ายไปปฏิบัติราชการที่อื่น และไม่ได้ถ่ายทอดให้พนักงานสอบสวนท่านใหม่ที่มาปฏิบัติงานต่อทำให้ไม่เกิดความต่อเนื่องในการทำงานร่วมกับสถานพินิจฯ”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“ในเรื่องมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ถ้าถามพนักงานสอบสวน ก็ยังไม่ค่อยเข้าใจในกระบวนการมากเท่าที่ควร การที่สถานพินิจฯเชิญมาประชุมนี้ เราก็เข้าใจว่ามาประชุม เฉยๆทั่วไป มากได้ไม่มากก็ได้ถ้าติดภารกิจก็ไม่มีมา พนักงานสอบสวนไม่ได้มีบทบาทในการประชุม จึงไม่ได้ ให้ความสำคัญ ทางสถานพินิจฯ หรือทางผู้ใหญ่ ควรได้พูดคุยกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อออกแนวทาง หรือแนวปฏิบัติเวียนกับหน่วยงานตำรวจ สภ.ทุกที่ทราบว่าการต้องทำอะไร พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ใน การประชุมอย่างไร เพราะถ้าเป็นมาอย่างนี้ทุกที่ก็เข้าใจไม่เหมือนกัน”

ข้อขัดข้องในข้อกำหนดของพนักงานสอบสวน

ในการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง พนักงาน สอบสวนมักจะมีข้อขัดข้องในข้อกำหนด เช่น ในเรื่องการส่งสำนวนให้กับพนักงานอัยการ การเก็บสำนวน การมัดฟ้อง และการนำส่งสำนวนเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนฯไม่สำเร็จกลับมาดำเนินคดีปกติ

ทั้งนี้ ในประเด็นข้อขัดข้องในข้อกำหนดของพนักงานสอบสวน มีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“พนักงานสอบสวนมีปัญหาเรื่องการยุติการสอบสวนหากเด็กเข้ามามาตรการพิเศษฯ และต้อง แฉ่งไปที่ศาลเยาวชนและครอบครัวหรือไม่ ในบางพื้นที่มีการแฉ่งโดยยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งให้หยุด ผัดฟ้อง”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“พนักงานสอบสวนที่บางพื้นที่ จะไม่ได้แฉ่งให้ศาลทราบและไม่ได้ไปผัดฟ้อง จะมีปัญหา หากเด็กปฏิบัติตามแผนฯ ไม่สำเร็จ แล้วต้องกลับมาดำเนินคดี”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“เนื่องจากการใช้มาตรการพิเศษฯเป็นเรื่องใหม่สำหรับพนักงานสอบสวน ทางพนักงาน สอบสวน ถ้าหากเราไม่ส่งสำนวนให้พนักงานอัยการ เพราะยังไม่สามารถสรุปสำนวนได้ เพราะติดปัญหา มาตรา ๘๙ และทางผู้ใหญ่ของตำรวจก็ต้องมามาตรวจสำนวน ซึ่งก็เป็นตัวชี้วัดของพนักงานสอบสวน เหมือนกัน”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๔

“การผัดฟ้องต้องนับตั้งแต่วันไหน และบางกรณีเมื่อพนักงานสอบสวนไปผัดฟ้อง ต้องมีการ นำตัวผู้ต้องหาไปยังศาลด้วยซึ่งหากตามตัวผู้ต้องหา ก็ไม่สามารถผัดฟ้องได้ หนังสือระหว่างสถานพินิจฯไปยัง อัยการ และจากอัยการมายังพนักงานสอบสวนล่าช้าไปหลายวัน สถานพินิจฯ แฉ่งมายังพนักงานสอบสวน โดยตรงเลย จะทำให้ทราบอย่างชัดเจนว่าต้องนับวันที่ผัดฟ้องเป็นวันใด”

๒.๒ สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัว

แนวทางการดำเนินงานคดีมีนโยบายการปราบปราม

พนักงานอัยการบางพื้นที่ยังมีความกังวลในการเข้าร่วมจัดทำแผนฯ ในคดีที่มีนโยบาย ปราบปรามและเรื่องของกลางในคดีนั้น ซึ่งแนวทางของสำนักงานอัยการสูงสุดได้มีหนังสือเวียน แฉ่งให้ สำนักงานอัยการทั่วประเทศเข้าร่วมการประชุมทุกกรณี หากผู้อำนวยการสถานพินิจฯ มีหนังสือให้เข้าร่วมจัด ประชุมมาตรา ๘๖ แต่การพิจารณาจะเห็นชอบกับแผนฯ หรือไม่อยู่ที่ดุลยพินิจของพนักงานอัยการ แต่มีให้ อัยการ ห้ามสถานพินิจฯเสนอจัดประชุมในคดีที่มีนโยบายปราบปราม

ทั้งนี้ ในประเด็นแนวทางการดำเนินงานคดีมีนโยบายการปราบปราม มีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“คดีนโยบาย อัยการบางพื้นที่มีความกังวลในการเข้าร่วมจัดทำแผนฯ ด้วยเรื่องของคดีที่เป็นนโยบายปราบปรามด้วยและเรื่องของกลางด้วย สำนักงานอัยการสูงสุดได้มีหนังสือเวียนให้สำนักงานอัยการทั่วประเทศ หากผู้อำนวยการสถานีพิณิจฯ ทำหนังสือจัดประชุมมาตรา ๘๖ ให้เข้าร่วมทุกกรณี แต่จะเห็นชอบกับแผนฯ หรือไม่อยู่ที่ดุลยพินิจของพนักงานอัยการแต่สามารถเสนอใช้มาตรการพิเศษได้ในคดีนโยบายจะห้ามสถานีพิณิจฯ เสนอใช้ไปไม่ได้ ”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“คดีนโยบายกับการทำมาตรา ๘๖ ต้องพิจารณาเป็นรายกรณีโดยการพูดคุยกับพนักงานอัยการเบื้องต้น เนื่องจากบางคดีเด็กและเยาวชนมีความรับผิดชอบ ผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่ก็สามารถใช้มาตรการพิเศษฯ”

ข้อขัดข้องในการดำเนินการตามมาตรา ๘๖

ในส่วนของพนักงานอัยการ ที่จะเกี่ยวข้องกับมาตรการพิเศษฯในส่วนของการจัดทำแผนฯ ยังคงมีข้อขัดข้องในการทำงานกับสถานีพิณิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งการประสานงานระหว่างหน่วยงานเป็นเรื่องที่สำคัญ ที่จะทำให้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรคที่แต่ละพื้นที่มีระหว่างดำเนินการ เช่น การแจ้งข้อกล่าวหาของพนักงานสอบสวนเพิ่มเติม ทำให้ไม่สามารถเข้ามาตรการพิเศษฯ เป็นต้น

ทั้งนี้ ในประเด็นข้อขัดข้องในการดำเนินการตามมาตรา ๘๖ มีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“หากเด็กถูกแจ้งข้อกล่าวหาเพิ่ม ขณะอยู่ระหว่างปฏิบัติตามแผนฯ ให้สถานีพิณิจฯ ตรวจสอบความถูกต้องและความชัดเจนของความผิดให้แน่ชัด ก่อนยุติการใช้มาตรการพิเศษฯ ทำให้เด็กเสียโอกาส”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“พนักงานสอบสวนแจ้งข้อกล่าวหาเพิ่ม และข้อกล่าวหาเมื่ออัตราโทษจำคุกเกินกว่า ๕ ปี ภายหลังจัดประชุมจัดทำแผนฯ ตามมาตรา ๘๖ แล้วทำให้เสียเวลาและต้องยุติภายหลังในขั้นตอนการไต่สวนแผนฯ ที่ศาลฯ เสนอแนะว่าหากพนักงานสอบสวนไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ ให้ส่งคำให้การผู้เสียหาย หรือพฤติการณ์ของเด็กที่พบเจอให้พนักงานคุมประพฤติฟังเพื่อเป็นประโยชน์ในการพิจารณาอัตราโทษ หรือให้สถานีพิณิจฯ ติดต่อสอบถามพนักงานสอบสวนนอกรอบเกี่ยวกับข้อหา ว่ามีเพิ่มเติมหรือไม่ ก่อนการจัดประชุมจะช่วยลดขั้นตอนไม่ให้ผิดพลาดและเสียเวลา”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาไม่ครบไม่ถูกต้องซึ่งถือว่ามีความสำคัญ พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาไม่ครบ ก่อนการจัดประชุมจัดทำแผนฯ ทำให้ไม่สามารถจัดประชุมได้ เนื่องจากข้อหาที่แจ้งเพิ่มเป็นคดีที่มีอัตราโทษเกิน ๕ ปี เบื้องต้นที่พนักงานสอบสวนแจ้งการจับกุมไปโดยการยึดตามบันทึกจับกุมโดยทั่ว ๆ ภายหลังที่สอบสวนไปอาจพบความผิดอื่นขึ้นมา จึงมีการแจ้งข้อหาเพิ่มภายหลัง แต่ทางฝ่ายสถานีพิณิจฯ ไม่ทราบ ก่อนจัดประชุมให้สถานีพิณิจฯ ถามพนักงานสอบสวนให้ชัดในเนื้อหาของคดีว่ามันครบถ้วนแล้วหรือไม่ เพื่อที่จะได้แก้ภายหลัง”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๔

“การนับวันคดีที่ต้องเสนอใช้มาตรา ๘๖ ภายใน เสนอ บางครั้งสถานพินิจฯ วัน ๓๐ แต่ พนักงานอัยการเกินระยะเวลาก็มีความเข้าใจในกระบวนการของสถานพินิจฯ ที่มีขั้นตอนมากมายทั้งการพูดคุยกับเด็ก ผู้ปกครอง กับผู้เสียหายทำให้การนับวันมีการคลาดเคลื่อนบ้าง ก็ขอให้มีความระมัดระวังในวิธีการนับวันให้มากขึ้น และถ้าเป็นไปได้เสนอให้ปรับแก้กฎหมายให้มีระยะเวลามากกว่า วัน ๓๐ เพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชน”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๕

“การประชุมแผนฯ ตามมาตรา ๘๖ ในหลักสากลควรจะมีที่ปรึกษากฎหมายเข้าร่วมด้วย โดยในระเบียบของกรมพินิจฯ เขียนไว้ว่าเห็นควรที่จะเรียกใครมาก็ได้ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นควรให้ระบุว่าที่ปรึกษากฎหมายเพราะเป็นหลักสากลและทุกหน่วยงานจะได้ยอมรับกว้างขวางมากขึ้น ส่วนเรื่องปัญหาค่าใช้จ่ายแยกเป็นอีกประเด็น”

๒.๓ ศาลเยาวชนและครอบครัว

การไต่สวนแผนฯและการคืนเงินประกันของศาลเยาวชนและครอบครัว

การไต่สวนแผนฯ ที่ต้องนำผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนไปสอบถามถึงกระบวนการจัดทำแผนฯ ไปยังศาลเยาวชนและครอบครัว ตามข้อกำหนดประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูขั้นก่อนฟ้องคดีนั้น มีแนวทางการไต่สวนของแต่ละศาลแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน เช่น บางพื้นที่ศาลฯเรียกให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนมาไต่สวน บางพื้นที่เรียกเฉพาะเด็กและผู้ปกครอง บางพื้นที่อนุโลมไม่เรียกผู้เสียหาย เป็นต้น รวมถึงการคืนเงินประกันตัว ของศาลเยาวชนและครอบครัว ในวันไต่สวนแผนฯ ยังเป็นประเด็นที่อาจทำให้เด็กและเยาวชนบางราย เมื่อได้คืนเงินประกันก็บกพร่องในการปฏิบัติตามแผนฯ และไม่สามารถติดตามได้ตัวเยาวชนและผู้ปกครองได้

ทั้งนี้ ในประเด็นการไต่สวนแผนฯและการคืนเงินประกันของศาลเยาวชนและครอบครัว มีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“ในการไต่สวน ศาลก็เพียงแต่ตรวจสอบว่าเงื่อนไขเป็นไปตามหลักจริยธรรม และการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสาธารณะเป็นไปตามคำพิพากษาของศาลฎีกา ซึ่งกำหนดให้เวลาไม่เกิน ๓๐ ชั่วโมง จึงไม่จำเป็นต้องให้ผู้เสียหาย พนักงานสอบสวนมาศาลฯ ในวันไต่สวน แต่อย่างไรก็จะแล้วแต่แนวทางการทำงานของแต่ละศาล การไต่สวนไม่ใช่เป็นการไม่ไว้วางใจในกระบวนการสถานพินิจฯ”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“การนัดไต่สวน ในระยะของการใช้มาตรการพิเศษ มาตรา ๘๖ จะมีปัญหาว่าทางสถานพินิจดำเนินการจัดทำแผน แต่ศาลไม่ทราบ จะทราบก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนขาดผิดฟ้องและเมื่อติดตามจึงได้ทราบว่าคดีนำเข้าสู่กระบวนการมาตรา ๘๖ แล้ว ศาลจึงมีการประสานไปทางสถานพินิจว่าถ้าคดีใดจะนำเข้าสู่คดีมาตรา ๘๖ ให้แจ้งมาให้ศาลทราบก่อน เมื่อทราบแล้วว่าคดีใดใช้มาตรการพิเศษ ศาลจะแยกสำนวนไว้ต่างหาก และเมื่อสถานพินิจส่งแผนมายังศาลแล้ว ศาลจะอำนวยความสะดวกให้แก่เด็กหรือเยาวชนโดยจะนัดในวันครบผลัดฟ้อง ซึ่งเด็กหรือเยาวชนจะต้องมารายงานตัวต่อศาลอยู่แล้ว พนักงานสอบสวนก็จะทราบเลยว่าต่อไปจะต้องผลัดฟ้องแล้ว”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“การคืนเงินประกัน เมื่อมีการนัดหมายการพิจารณาแผนมาตรา ๘๖ ศาลจะประชาสัมพันธ์ เรื่องการขอเบิกเงินประกันคืน ซึ่งปัจจุบันการเบิกคืนเงินประกันจะต้องผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ศาล จะแจ้งเด็กหรือเยาวชนและผู้ปกครองล่วงหน้าและประสานเจ้าหน้าที่การเงินของศาลไว้ด้วย เพราะฉะนั้น การดำเนินการจะเสร็จสิ้นภายในช่วงเช้าของวันที่นัดไต่สวน”

ข้อขัดข้องในการดำเนินงาน

การประสานการทำงานระหว่างสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กับศาลเยาวชน และครอบครัว มีการทำงานด้วยดีตลอดมา แต่อาจมีปัญหาคัดข้องบ้าง ซึ่งเกิดจากการประสานงานของแต่ละหน่วยงาน

ทั้งนี้ ในประเด็นการไต่สวนแผนฯและการคืนเงินประกันของศาลเยาวชนและครอบครัว มีตัวอย่าง ผู้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“คดีที่เด็กและเยาวชนไม่ปฏิบัติตามแผนฯ สถานพินิจฯ ส่งให้พนักงานดำเนินคดีปกติ แต่ยังมี ส่วนค้างอยู่ที่ศาลเยาวชนและครอบครัว บางรายค้างมากกว่า ๓-๔ เดือน”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน ไม่เห็นเอกสารที่ทางสถานพินิจฯ ส่งรายงานการเข้ามาตรการ พิเศษฯ ของเด็กและเยาวชน ทำให้มีปัญหากับการคัดกรองของพนักงานสอบสวน จะทราบอีกทีว่าเด็กและ เยาวชนใช้มาตรการพิเศษฯ ก็ต่อเมื่อมีการไต่สวนแผนฯ”

ผู้ให้ความเห็นที่ ๓

“พบปัญหาว่าบางทีเมื่อคืนเงินประกันไปแล้ว เด็กไม่มาปฏิบัติตามแผนฯ พอเด็กหายไปศาลก็ ไม่สามารถออกหมายเรียกมาได้ ทำให้ตามตัวเด็กลำบากที่จะให้กลับมาดำเนินคดี”

๒.๔ เครือข่ายชุมชน

เครือข่ายชุมชนมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ

เครือข่ายในการติดตามการปฏิบัติตามแผนฯ ของเด็กและเยาวชนมีน้อย ไม่ครอบคลุมทุก พื้นที่ที่มีคดีเด็กและเยาวชน ทำให้การส่งต่อเด็กสู่ชุมชนทำได้ไม่เท่าที่ควร รวมถึงหน่วยงานในการให้เด็กไปทำ บริการสังคม ซึ่งพบว่าเครือข่ายชุมชนเป็นปัจจัยที่จะทำให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนได้สำเร็จ

ทั้งนี้ ในประเด็นเครือข่ายชุมชนมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ มีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“เครือข่ายมีส่วนในการต่อยอดให้เด็ก หลังจากที่ดินสถานพินิจส่งต่อมาให้อยู่ในชุมชน การดูแล เด็กแต่ละรายไม่มีสูตรสำเร็จ ต้องดูถึงสภาพปัญหา แต่ละรายและให้การสนับสนุนช่วยเหลือความจำเป็นเพื่อให้ เด็กมีทางรอดที่ดี ซึ่งก็บางทีไม่ได้ประสบความสำเร็จ”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“สถานพินิจฯ ควรสร้างเครือข่ายชุมชนในระดับหมู่บ้าน เพราะจะมีความใกล้ชิดกับครอบครัว ของเยาวชนมากกว่าระดับ กำนัน หรือเทศบาล เพราะกลุ่มนี้จะมีหลายภาระกิจการไปขอให้ช่วยติดตามเด็กเรา อาจะยากและไม่ทั่วถึง”

ข้อเสนอแนะในการดำเนินการของเครือข่ายชุมชน

ในการร่วมกันดำเนินงานระหว่างสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกับเครือข่ายชุมชน ในการติดตามเด็กหรือเยาวชนในชุมชน ยังคงมีอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ซึ่งต้องมีการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมและพัฒนาระบบการทำงานร่วมกันที่มากยิ่งขึ้น เช่น เรื่องค่าตอบแทน หรือกิจกรรมที่จะทำกับเด็ก หรือเยาวชนในชุมชน

ทั้งนี้ ในประเด็นเครือข่ายชุมชนมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ มีตัวอย่างผู้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๑

“เครือข่ายที่เข้ามาร่วมในการประชุมก็จะมีค่าประชุมให้ แต่เวลาเราไปหาเด็กที่ชุมชน ไปติดตามที่บ้าน ค่าใช้จ่ายส่วนนี้พวกเราเป็นคนออกเอง ซึ่งก็เต็มใจที่จะทำ แต่มันก็มีค่าใช้จ่ายเยอะอยู่ ถ้ากรม ต้องการทำให้เครือข่ายทำงานได้เต็มที่และมีประสิทธิภาพ ก็น่าจะมีค่าใช้จ่ายให้ครอบคลุมการทำงาน ปัจจุบัน กรรมการสงเคราะห์ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการติดตามบ้านเด็กด้วยตัวเอง”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๒

“ปัญหาในการติดตามเด็กที่เป็นประชากรแฝง กลุ่มนี้ติดตามยากมาก เพราะจะย้ายบ้านอยู่บ่อย ซึ่งไม่ได้มีแนวทางอะไรในการติดตาม”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๓

“เมื่อไปในชุมชนนอกพื้นที่ของเรา ไปหาผู้นำชุมชนเขา บางทีไม่ได้รับความร่วมมือ เขาจะบ่ายเบี่ยงที่จะช่วยเหลือในการติดตามเด็ก เพราะบอกว่าหน้าที่ไม่ใช่”

ผู้ให้ความคิดเห็นที่ ๔

“ในการประชุมจัดทำแผนฯ เจ้าหน้าที่สถานพินิจจะทราบตัวเด็กมีความเสี่ยงยังไง แต่ตัวแทนภาคประชาชนเนี่ยจะไม่ทราบถึงระดับความเสี่ยง และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กเชิงลึก ทำให้บางทีเงื่อนไขที่ให้ไปในแผนฯไม่ตอบโจทย์ แผนฯไม่เข้มงวดมากพอที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก สถานพินิจฯ ควรจะติดป้ายแถบสีไว้ตรงเอกสารการประชุม อาจจะเป็นสีเขียว เหลืองแดง ให้คนที่เข้าร่วมประชุมทราบว่า เด็กอยู่ในระดับไหน จะได้ต้องเฝ้าติดตามแผนอย่างเข้มงวด”

๓. กรณีศึกษาในการทำงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง

๓.๑ กรณีศึกษาในการทำงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องที่ เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ

กรณีศึกษาที่ ๑ : เยาวชนถูกจับคดีขโมยและเสพยาเสพติดให้โทษ สภาพปัญหาด้านครอบครัว บิดามารดาอยู่ด้วยกัน ครอบครัวมีธุรกิจขโมยเกี่ยวข้าวขโมยไถนา โดยในการประชุมมีการกำหนดแผนให้ เยาวชนช่วยบิดามารดาทำงาน และเรียนต่อ กศน. ซึ่งเยาวชนมีข้อขัดแย้งที่มองว่าบิดามารดาให้ทำงานหนัก จนเกินไป เยาวชนอยากศึกษาต่อระดับ ปวช.เพื่อในอนาคตอยากรับราชการ และเยาวชนมีพฤติกรรมเสียหายน ด้วยการคบเพื่อนที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และเสพยาเสพติด(ไอซ์) เงื่อนไขในแผนจึงกำหนดให้เยาวชนเข้ารับการ บำบัดยาเสพติดที่โรงพยาบาล และให้มารายงานตัวที่สถานพินิจทุก ๑ เดือน รวมระยะเวลาทั้งหมด ๖ เดือน ทุกครั้งที่มารายงานตัวให้มีการตรวจปัสสาวะ ให้ทำงานบริการสังคมทั้งหมด ๙ ชั่วโมง ให้เข้าบ้านก่อนเวลา ๓ ทุ่ม ห้ามเกี่ยวข้องกับสุรายาเสพติด ช่วงแรกของการปฏิบัติตามแผนเยาวชนยังมีความขัดแย้งกับผู้ปกครองอยู่ สถานพินิจจึงได้พูดคุยให้ความรู้กับผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมและความเครียดของเยาวชนซึ่งอาจส่งผลให้ เยาวชนกลับไปเสพยาเสพติดอีก ส่วนเยาวชนได้ส่งให้นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อที่จะพูดคุยกัน

ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หลังจากมีการพูดคุยทำความเข้าใจแล้ว เยาวชนและผู้ปกครองมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เยาวชนได้เรียนต่อในระดับ ปวช. และเมื่อวันหยุดหรือว่างจากการเรียนจึงจะมาช่วยผู้ปกครองทำงาน เยาวชนจึงสามารถปฏิบัติตามแผนได้อย่างไม่ขัดแย้งกับผู้ปกครอง

กรณีศึกษาที่ ๒ : คดีร่วมกันบุกรุกในเคหะสถานในเวลากลางคืน ก็เยาวชนชาย ๓ คนไปกินเหล้ากัน แล้วจะไปหาผู้หญิงรู้จักกันผ่านทางเฟสบุ๊ก แล้วก็เลยป็นเข้าไปในเขตรั้วของวิทยาลัยอาชีวแล้วครูจับได้ ก็เลยเป็นคดีร่วมกันบุกรุกเคหะสถานในเวลากลางคืน เมื่อเยาวชนมาที่สถานพินิจพนักงานคุมประพฤติก็ทำการสอบถามคัดกรอง เยาวชนมีความเสี่ยงในการกระทำผิดค่อนข้างสูงเพราะไม่ได้เรียนหนังสือและมีพฤติกรรมรวมกลุ่มแก๊งค์ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ในจังหวัด มีพฤติกรรมเที่ยวเตร่ บิดามารดาผู้ปกครองไม่สามารถควบคุมดูแลได้ เมื่อสอบปากคำผู้เสียหายซึ่งเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยและอธิบายให้ทราบถึงขั้นตอนกระบวนการ ม.๘๖ ผู้เสียหายก็ยินยอมที่จะให้โอกาสเยาวชน ในการะบวนการจัดทำแผนได้กำหนดเงื่อนไขที่เข้มงวด ทั้งเรื่องการเที่ยวเตร่ ทั้งเรื่องการกระทำผิดซ้ำ การให้ออกจากแก๊งค์กลุ่มวัยรุ่น รายงานตัวถี่ และสัญลักษณ์เรื่องการสักรายให้กลับไปทำงาน ซึ่งเยาวชนก็สามารถปฏิบัติตามแผนได้อย่างสำเร็จลุล่วงด้วยดี

กรณีศึกษาที่ ๓ : เป็นคดีทำร้ายผู้อื่นถึงแก่กายและจิตใจ มีเยาวชนจำนวน ๕ รายที่เข้าร่วมการใช้มาตรการ สิ่งที่น่าประทับใจคือผู้ปกครองของเยาวชนแต่ละรายร่วมกันดูแลเยาวชนและเพื่อนร่วมคดี หากเยาวชนรายใดมีพฤติกรรมเสี่ยงที่จะผิดเงื่อนไขก็จะช่วยกันตักเตือนและรายงานสถานพินิจถึงพฤติกรรมของเยาวชนตลอดเวลา อีกทั้งยังมีเครือข่ายผู้นำชุมชนและกรรมการสงเคราะห์เข้ามาช่วยกำกับติดตามด้วย เมื่อมีกิจกรรมควบคุมบำบัดผู้นำชุมชนจะเป็นผู้รับ-ส่งเยาวชนมาร่วมกิจกรรมที่สถานพินิจเพราะเกรงว่าเยาวชนจะขาดการเข้าร่วมกิจกรรม ผลการปฏิบัติตามแผนของเยาวชนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเยาวชนก็มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นทุกราย

กรณีศึกษาที่ ๔ : เยาวชนถูกจับในข้อหาขโมยทรัพย์โดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส คู่กรณีบาดเจ็บนิ้วขาด ประวัติครอบครัวบิดามารดาเลิกร้างกัน เยาวชนอาศัยอยู่กับบิดา ที่เปิดร้านสนุกเกอร์ ไม่ได้สนใจดูแลเยาวชน เยาวชนมีพฤติกรรมเที่ยวเตร่ในยามวิกาล และไม่เรียนหนังสือ แต่ลักษณะนิสัยของเยาวชนไม่เลวร้าย ความประพฤติไม่มีปัญหา แต่ปัญหาของกรณีนี้คือความเข้าใจของหน่วยงานนอก (บริษัทกลาง) ซึ่งไม่ยินยอมจ่ายค่าชดเชยให้ผู้เสียหาย เพราะมองว่ากระบวนการยังไม่ผ่านศาล ต้องรอให้ศาลตัดสินก่อนจึงจะชดเชย สถานพินิจจึงต้องไปพูดคุยและอธิบายกับหน่วยงานดังกล่าวถึงกระบวนการและข้อกฎหมายหลายครั้งจนกระทั่งบริษัทชดเชยค่าเสียหายให้ผู้เสียหาย ทำให้สามารถนำเข้าสู่กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู จนกระทั่งเยาวชนสามารถปฏิบัติตามแผนได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

กรณีศึกษาที่ ๕ : เด็กและเยาวชนร่วมกันกระทำผิด ๓ ราย ถูกแจ้งดำเนินคดีข้อหาจุดประทัดถูกบอลทำให้คนเกิดความกลัวหรือตกใจ เด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ไกลจากอำเภอเมือง ใช้เวลาเดินทางประมาณ ๖ ชั่วโมง จากการสอบปากคำเด็กและเยาวชนทั้ง ๓ รายมีฐานะครอบครัวที่ยากจน และไม่ได้ศึกษาต่อ จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเป็นผู้นำเยาวชนมาพบเจ้าหน้าที่สถานพินิจ เพราะหากให้เยาวชนเดินทางมาที่สถานพินิจเองต้องใช้ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ๓,๐๐๐ - ๔,๐๐๐ บาท เมื่อประชุมนักวิชาชีพของสถานพินิจและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งคุณครูโรงเรียนที่เยาวชนเป็นศิษย์เก่า พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน และผู้เสียหาย เห็นสมควรนำมามาตรการมาใช้ จึงมีการจัดประชุมทำแผน โดยจัดประชุมนอกสถานที่ที่สะดวกแก่เด็กและเยาวชน ผู้เสียหาย และผู้นำชุมชน ซึ่งคือโรงเรียนที่เยาวชนเคยศึกษา ในการประชุมจัดทำแผนได้รับความร่วมมืออย่างดีจากเจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้นำชุมชนในการช่วยควบคุมติดตามแผน ในกระบวนการไต่สวนของศาลสถานพินิจไปปรับส่งเยาวชน การรายงานตัวสถานพินิจจะไป

รับรายงานตัวที่บ้านของเด็กและเยาวชนเพื่ออำนวยความสะดวกให้เด็กสามารถปฏิบัติตามแผนได้อย่างสำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี

กรณีศึกษาที่ ๖ : คดีร่วมกันทำร้ายร่างกาย เยาวชนที่โรงเรียน ๑๔ คน รวมทั้งหมด ๒๒ คดี มีผู้เสียหายจำนวน ๓ คนซึ่งเป็นเด็กชายทั้งหมด ในจำนวนเยาวชน ๑๔ คน มีอยู่ ๓ คนมีข้อกล่าวหาทั้ง ๓ คดี เพราะว่ารุมทำร้ายเสร็จแล้วก็มีการถ่ายคลิป ประเด็นท้าทายคือเป็นคดีที่สังคมให้ความสนใจและไม่เห็นด้วยกับการกระทำของเยาวชน ทำให้เยาวชนมีความกังวล และบางคนมีภาวะซึมเศร้า เวลาอยู่บ้านจะถูกคนในชุมชนว่าตะโกนด่าที่หน้าบ้าน สบแช่ง และตั้งคำหว่าน ทำร้าย อีกทั้งผู้ปกครองของเยาวชนบางรายมีโรคประจำตัวอยู่ แล้วเมื่อมีเรื่องเกิดขึ้นอาการก็ทรุดและเสียชีวิต ทั้งสถานพินิจทราบในภายหลังว่าเยาวชนถูกครูที่โรงเรียนตีตรา เพราะครูได้รับผลกระทบที่ปล่อยให้มีการทะเลาะวิวาทกันเกิดขึ้นในโรงเรียน เยาวชนบางคนมีภาวะเสี่ยงที่จะไม่ศึกษาต่อเพราะกลัวว่าจะถูกต่อว่าและตีตราอีก ส่วนผู้เสียหายในคดีมีการเรียกร้องค่าเสียหายคนละสามหมื่นบาท ตอนแรกผู้เสียหายไม่ยินยอมจึงจะไม่นำเข้าสู่กระบวนการ แต่ด้วยความพยายามของเจ้าหน้าที่และผู้อำนวยความสะดวกกับผู้เสียหายจนกระทั่งยอมให้มีการจัดประชุม แต่ก็ยังต้องการการชดเชยจากเยาวชนอยู่ วันจัดประชุมมีการจัดประชุมนอกสถานที่เพราะผู้เข้าร่วมประชุมมีจำนวนมากทั้งฝ่ายเยาวชนและฝ่ายผู้เสียหาย และเครือข่าย ทั้งผู้นำชุมชนและนายกเทศมนตรีเกาะคาซึ่งช่วยในการไกล่เกลี่ยและพูดคุยกับผู้เสียหายจนยินยอมที่จะไม่รับค่าเสียหาย เมื่อสอบถามจึงทราบว่าผู้เสียหายต้องการที่จะสั่งสอนเยาวชนให้ทราบถึงผลกระทบของการกระทำและโอกาสที่จะได้รับในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การประชุมสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ในแผนมีการให้เยาวชนและผู้เสียหายไปทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ จนกระทั่งปัจจุบันเยาวชนปฏิบัติตามแผนลุล่วงและอาการมีคำสั่งไม่ฟ้องเรียบร้อยแล้ว และเยาวชนทุกคนได้ศึกษาต่อ มีความรักความสามัคคีเกิดขึ้นระหว่างเยาวชนและผู้เสียหาย

กรณีศึกษาที่ ๗ : เยาวชน กระทำผิดข้อหาลักทรัพย์ฯ ของนายจ้าง แล้วหนีกลับไป เมื่อตำรวจที่จับได้ก็เลยส่งตัวมาที่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่จังหวัด เยาวชนไม่มีความรู้ด้านกฎหมาย เมื่อใช้มาตรา ๘๖ ระยะแรกเยาวชนไม่เข้าใจในกระบวนการจึงไม่ยอมมารายงานตัว และเข้าใจว่ากระบวนการที่สถานพินิจทำมีส่วนได้เสียร่วมกับผู้เสียหาย การรับรายงานตัวครั้งแรกสถานพินิจเดินทางไปที่บ้านของเยาวชนแต่รถยนต์ของสถานพินิจไม่สามารถเดินทางไปถึงบ้านของเยาวชน จึงอาศัยความร่วมมือของผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจ (เยาวชนกลัวตำรวจไม่ได้กลัวสถานพินิจ) ซึ่งผู้นำชุมชนจะพาเด็กมารายงานตัวทุกครั้งที่ว่ากรรมการอำเภอ และทุกครั้งเจ้าหน้าที่จะพยายามสร้างความเข้าใจให้เยาวชนเห็นถึงประโยชน์ของการใช้มาตรการ จนเด็กสามารถเข้าใจและปฏิบัติตามแผนได้อย่างสำเร็จ และทัศนคติและพฤติกรรมก็เปลี่ยนไปในทางที่ดี ทั้งยังมีสัมพันธภาพที่ดีกับเจ้าหน้าที่สถานพินิจ

กรณีศึกษาที่ ๘ : เยาวชนถูกจับคดีขบถในขณะเมาสุรา ซึ่งเยาวชนมาสถานพินิจคนเดียว โดยไม่มีผู้ปกครอง แต่ได้ประกันในชั้นศาลซึ่งผู้ที่มาประกันคืออาจารย์ที่วิทยาลัยแห่งหนึ่งที่เยาวชนศึกษาอยู่ เมื่อสอบถามจึงทราบว่าบิดาเยาวชนทำงานอยู่ที่กรุงเทพ ไม่สามารถลางานได้ ถ้าหากลาหรือขาดงานก็จะขาดรายได้ที่จะส่งมาให้เยาวชน เยาวชนอาศัยอยู่ลำพัง สุดท้ายคนที่เข้าประชุมในฐานะผู้ปกครองก็เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่มาประกันตัวเยาวชน เมื่อปรึกษากับพนักงานอัยการแล้วยินยอมอนุญาตให้อาจารย์มาเป็นผู้ปกครองให้ซึ่งการประชุมก็สำเร็จผ่านพ้นไปด้วยดี เยาวชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีมาก ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสุรา สูบบุหรี่ยาเสพติด แต่สิ่งที่ยังหละหลวมอยู่คือการไปทำงานบริการสังคม แต่สิ่งที่ประทับใจคือมีเครือข่ายมาช่วยสนับสนุน ทั้งอาจารย์ ผู้ใหญ่บ้าน ที่จะคอยติดตามสอดส่องเรื่องของการทำบริการสังคมรวมทั้งการทำบริการสังคมที่โรงเรียนจะมีเจ้าหน้าที่ที่โรงเรียนช่วยดูแลและประสานงานกับสถานพินิจตลอด เยาวชนมีฐานะยากจนต้องทำงานหารายได้เสริมในช่วงวันเสาร์อาทิตย์ ซึ่งอาจเป็นเหตุประการหนึ่งที่ทำให้

เยาวชนไม่มีเวลาที่จะไปทำบริการสังคม ก็เลยได้มีเครือข่ายคอยช่วยเหลือ และสถานพินิจก็ได้ประสานไปยัง บ้านพักเด็ก (พม.) เพื่อขอความอนุเคราะห์เครื่องอุปโภค บริโภคให้เยาวชนเอาไว้ใช้ ส่วนในเรื่องการเรียนรู้ เยาวชนก็มีผลการเรียนที่ดีขึ้น

กรณีศึกษาที่ ๙ : เยาวชนคดีข้อหาทำร้ายร่างกายผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจและ ข้อหาพาอาวุธมีดเข้าไปในเมืองหมู่บ้านหรือทางสาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยสาเหตุของปัญหาเกิดจากการที่เยาวชนและผู้เสียหายมีความขัดแย้งกันเรื่องผู้หญิง ซึ่งในวันที่เกิดเหตุเยาวชนและผู้เสียหายชกต่อยกัน แต่เนื่องจากผู้เสียหายตัวใหญ่กว่าทำให้เยาวชนไม่สามารถสู้ได้จึงใช้อาวุธมีดแทงผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บ ความท้าทายของกรณีนี้คือ ในครั้งแรกที่พนักงานคุมประพฤติได้การประสานไปนั้นผู้เสียหายไม่ยินยอมให้จัดทำ แผนฯ จึงต้องมีการพูดคุยอธิบายเพื่อทำความเข้าใจ และในวันประชุมจัดทำแผนฯ ระหว่างการประชุมนั้น พบว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในที่ประชุม นั้น ไม่ใช่ความขัดแย้งระหว่างเยาวชนกับผู้เสียหายเพราะได้จบไปตั้งแต่ ตอนที่ชกต่อยกันแล้ว แต่เป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างปู่ของผู้เสียหายและพ่อของเยาวชนของทั้งสองฝ่าย โดยตลอดการประชุมทั้งสองฝ่ายมีท่าทีullenเฉียว จึงทำให้ต้องพักการประชุมและเมื่อกลับมาประชุมอีกครั้ง ซึ่งผู้ ประสานการประชุมจึงมีการพูดคุยทำความเข้าใจเพื่อให้ผู้ปกครองทั้งสองฝ่ายให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ เยาวชนและผู้เสียหายมากกว่าศักดิ์ศรีระหว่างผู้ใหญ่ เมื่อทั้งสองฝ่ายเข้าใจแล้ว ภายหลังทางฝ่ายผู้เสียหายจึงให้ ความยินยอมในการจัดทำแผน สิ่งที่น่าสนใจในกรณีคือ ปู่ของผู้เสียหายเสนอให้ผู้เสียหายรายงานตัว เช่นเดียวกับเยาวชน เพราะมองว่าผู้เสียหายซึ่งเป็นหลานของตนนั้นมีนิสัยดื้อ จึงอยากให้ทำกิจกรรม เช่นเดียวกับเยาวชนไปด้วย ในส่วนปัญหาความเสี่ยงของเยาวชนที่กระทำผิดคือ เยาวชนอาศัยอยู่กับบิดา มารดา แต่ขาดการสื่อสารเชิงบวกในครอบครัวจึงทำให้เยาวชนค่อนข้างเก็บกด และพฤติกรรมส่วนตัวของ เยาวชนเป็นคนพูดน้อยมากจนถึงขั้นไม่พูด ในการกำหนดแผนจึงเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชน โดยการเรียนให้ได้เกรดเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า ๒.๕๐ การทำใบขับขีรถจักรยานยนต์ เข้าโครงการธรรมเนียบ ยอด นักออม และบริการสังคม ๓๐ ชั่วโมง ซึ่งภายหลังที่เยาวชนปฏิบัติตามแผน เยาวชนมีพฤติกรรม เปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีการพัฒนาตนเองอย่างเห็นได้ชัด พูดคุยเก่งขึ้น การเรียนได้เกรดเฉลี่ย ๓.๘๑ และมีความภาคภูมิใจในตนเองเพราะจากการเข้าร่วมกิจกรรมเข้าค่ายผู้นำเยาวชน เนื่องจากได้รับเลือกเป็นหัวหน้า บ้านจากเพื่อนๆ ที่เข้าค่ายด้วยกัน และได้รับมอบเกียรติบัตรด้วย

กรณีศึกษาที่ ๑๐ : เป็นเยาวชนข้อหาฉกชิงทรัพย์ ๕ ไว้ในครอบครอง น้ำดื่มพืช กระท่อม โดยเยาวชนรายนี้ผู้ปกครองดูแลค่อนข้างตามใจ อาศัยกันเป็นครอบครัวใหญ่ แต่ภายในครอบครัวของ เยาวชนมีปัญหาเรื่องความไม่เข้าใจกันเรื่องที่เยาวชนพาแฟนเข้ามาอาศัยในบ้านด้วย ซึ่งเยาวชนมีปัญหาในเรื่อง การใช้ชีวิตและการแก้ไขปัญหา เยาวชนนอกจากการศึกษากลางคันและไม่ได้ศึกษาต่อ และไม่ได้ประกอบ อาชีพเป็นกิจจะลักษณะ อีกทั้งเยาวชนมีพฤติกรรมขาดความรับผิดชอบ โดยใช้เวลาว่างในการเที่ยวเตร่ และดื่มน้ำพืษกระท่อมดื่มกับเพื่อน ซึ่งเยาวชนรายนี้มีการกำหนดแผนให้ทำบริการสังคม ๓๐ ชั่วโมง ในระยะเวลา ๑ เดือน รายงานตัวกับสถานพินิจฯ ๔ เดือน โดยรายงานตัว ๒ เดือนครึ่งและตรวจปัสสาวะ ทุกครั้ง และมีการกำหนดเงื่อนไขเปิดบัญชีธนาคารเงินออมไม่ต่ำกว่า ๕๐๐ บาท ซึ่งในช่วงแรกของการ รายงานตัว เยาวชนไม่มารายงานตัว ทางเจ้าหน้าที่จึงได้สอบถามไปยังผู้ปกครองและแจ้งให้ผู้ปกครองให้พูดคุย กับเยาวชนให้มารายงานตัวแต่เยาวชนก็ไม่มา ภายหลังจึงได้พูดคุยกับเยาวชนเองและสิ่งที่ทำให้ประทับใจคือ เมื่อได้พูดคุยกับเยาวชนแล้วทำให้ทราบถึงปัญหาและความคิดของเยาวชนมากขึ้น และได้ให้คำปรึกษาและ แนะนำแนวทางในการแก้ปัญหาชีวิตส่วนตัวและให้คำแนะนำในการปฏิบัติตามแผน โดยได้มีการโทรศัพท์ สอบถามเยาวชนอีกหลายครั้ง ภายหลังพบว่าเยาวชนมีความรับผิดชอบมากขึ้น สะสมเงินออมได้ถึง ๓,๐๐๐

บาท บริการสังคมจนครบกำหนด กลับไปศึกษาต่อในชั้นมัธยมต้น และเรื่องของความสัมพันธ์ในครอบครัวก็ได้มีการพูดคุยทำความเข้าใจกัน

กรณีศึกษาที่ ๑๑ : เยาวชนเป็นคหบดีซื้อขายร่วมกันผลิตและร่วมกันมียาเสพติดน้ำต้มพืชกระท่อมไว้ในครอบครอง โดยเยาวชนเป็นลูกคนเดียวและอาศัยกับมารดา ซึ่งมารดาต้องประกอบอาชีพ โดยเยาวชนมีพฤติกรรมสูบบุหรี่ เสพน้ำต้มพืชกระท่อม และเสพยา โดยในแผนกำหนดเรื่องการศึกษาและให้นำผลการศึกษามาแสดงด้วยทุกครั้ง ให้เยาวชนมารายงานตัวที่สถานพินิจสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง และมีการตรวจปัสสาวะทุกครั้ง ซึ่งในแผนส่วนหนึ่งมีการให้การพบนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์เพื่อให้คำปรึกษาในการเสริมทักษะเพื่อกำหนดเป้าหมายในอนาคตของเยาวชน ให้มีการบำเพ็ญประโยชน์ และห้ามเที่ยวเตร่ในเวลากลางคืน ห้ามกลับบ้านดึกและห้ามนอนค้างนอกบ้าน ซึ่งจากการปฏิบัติตามแผนพบว่า เยาวชนมีความมุ่งมั่นในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง โดยไม่กลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด มีการศึกษาต่อจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และได้เข้าร่วมโครงการในเรื่องของการจ้างงานตามโครงการคืนคนดีสู่สังคม ซึ่งทำให้เด็กมีความภาคภูมิใจในตนเองมากเพราะสามารถแบ่งเบาภาระของมารดาได้ ภายหลังอัยการจึงมีคำสั่งไม่ฟ้องเยาวชนรายนี้

กรณีศึกษาที่ ๑๒ : เยาวชนซื้อขายยาแผนปัจจุบัน เป็นยาอันตรายโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยเยาวชนอาศัยอยู่กับมารดาต้องประกอบอาชีพเพื่อมาใช้จ่ายในครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาให้กับเยาวชน มารดา เยาวชนศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ แต่เยาวชนยังไม่แน่ใจตนเองจะศึกษาต่อหรือตั้งใจในการเป็นนักฟุตบอล เยาวชนมีพฤติกรรมติดเพื่อนเนื่องจากเยาวชนเป็นนักกีฬาฟุตบอลของสโมสรจังหวัด ในระยะเวลาที่เยาวชนเก็บตัวฝึกซ้อมนั้นมีการมั่วสุมตมั่วน้ำพืชมั่วกระท่อมกับเพื่อน ซึ่งเยาวชนกลัวว่าทางสโมสรจะทราบจึงได้ลาออกจากสโมสร ในตอนประชุมจัดทำแผนฯ จึงมีการปรึกษาวางแผนจะให้เยาวชนศึกษาต่อหรือทำงาน ภายหลังได้ข้อสรุปว่าให้ทำงาน ให้เข้ารับการปฐมนิเทศ ควบคุมเป็นระยะเวลาสี่เดือน ตรวจปัสสาวะทุกเดือนเดือนละหนึ่งครั้งและให้ผู้ปกครองมาด้วยทุกครั้ง ให้เยาวชนนำเอกสารการเรียนหรือใบรับรองการทำงานมายื่นต่อนักสังคมสงเคราะห์ ทำงานบริการสังคม ๑๐ ชั่วโมงพร้อมถ่ายทอดกิจกรรมในแต่ละครั้ง และนำสำเนาใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานยนต์มาแสดง ซึ่งเยาวชนสามารถปฏิบัติตามแผนได้ครบถ้วน ทำให้การปฏิบัติตามแผนฯ ได้สำเร็จ

กรณีศึกษาที่ ๑๓ : เยาวชนคหบดีมียาเสพติดประเภท ๕ น้ำต้มพืชกระท่อมไว้ในครอบครอง โดยไม่ได้รับอนุญาต ปัญหาของเด็กเยาวชนคือบิดามารดาเลิกร้างกัน โดยทั้งบิดามารดาทำงานรับจ้างและเยาวชนต้องอาศัยอยู่กับญาติ ซึ่งเยาวชนขาดความดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดจากบิดามารดา เมื่อมีเวลาวางเยาวชนจะไปอยู่บ้านเพื่อน โดยที่เพื่อนของเยาวชนมีพฤติกรรมเสพนํ้ากระท่อมและจัดหาใบกระท่อมมาต้มดื่มด้วยกันกับเยาวชน ดังนั้นเงื่อนไขการประชุมจัดทำแผนฯ จึงกำหนดให้เยาวชนทำบริการสังคม ๒๕ ชั่วโมง และรายงานตัวกับนักสังคมสงเคราะห์เป็นระยะเวลาสี่เดือน โดยจะมีการตรวจปัสสาวะทุกครั้ง และเข้ารับการบำบัดยาเสพติดระยะสั้น โดยเยาวชนไปบำบัดครบทุกครั้งและมารายงานตัวที่สถานพินิจฯ ทุกครั้ง ตรงเวลาและไม่เคยผิดนัด ความประทับใจคือ ก่อนที่เยาวชนจะเข้าสู่การทำแผนฯ ความสัมพันธ์ของเยาวชนกับครอบครัวไม่ค่อยเข้าใจกันมากนักและเยาวชนไม่ค่อยใส่ใจความรู้สึกของคนในครอบครัว แต่เมื่อเข้าสู่การปฏิบัติตามแผนแล้ว เยาวชนมีความเข้าใจมารดามากขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง โดยเยาวชนได้รับทุนเรียนดีของโรงเรียน ซึ่งทุนนี้เยาวชนเป็นหนึ่งในห้าคนที่ได้รับทุนนี้ อีกทั้งเยาวชนยังมีเป้าหมายในชีวิตมากขึ้น มีการวางแผนในอนาคตของตนเอง และนอกจากนี้เยาวชนมีการเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ เมื่อก่อนเยาวชนมีคนหงุดหงิดง่ายเวลาพูดคุยกับมารดา แต่หลังจากปฏิบัติตามแผนเยาวชนมีความใจเย็นมากขึ้นและเข้าใจมารดามากขึ้น

กรณีศึกษาที่ ๑๔ : เยาวชนคดีซับซ้อนและเสพยาเสพติดให้โทษ แม่ทอมเพตาฝันโดยผิดกฎหมาย เยาวชนอาศัยอยู่กับบิดามารดาและมีพฤติกรรมเที่ยวในเวลากลางคืนและมั่วสุมกับเพื่อน แต่บิดามารดาของเยาวชนไม่เคยรับรู้พฤติกรรมของเยาวชน รับทราบตอนที่เยาวชนถูกจับ โดยบิดามารดาเสียใจมาก เมื่อทราบว่าเยาวชนสามารถเข้าสู่มาตรา ๘๖ ได้ มารดาและเยาวชนจึงยินยอมเด็กก็ยินยอมเข้ามาตรา ๘๖ ทำให้ประทับใจในความร่วมมือของมารดาและครอบครัวที่สนับสนุนอีกทั้งเยาวชนมีการสำนึกผิดจริง เจือใจของการทำแผนคือให้เยาวชนตั้งใจเรียนให้จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น บำเพ็ญประโยชน์แล้วก็ตั้งใจศึกษาและรายงานตัวที่สถานพินิจเป็นระยะเวลาสามเดือนและตรวจปัสสาวะ ทั้งนี้ก็ให้คุณครู ผู้ปกครองดูแลให้คำแนะนำเยาวชนอย่างสม่ำเสมอ หลังจากที่เยาวชนมารายงานบ่อยครั้งแล้ว พบว่าเยาวชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยพูดคุยกับมารดามากขึ้นและเปิดใจกับมารดามากขึ้น อีกความประทับใจคือเยาวชนมีความตั้งใจที่จะศึกษาต่อถึงแม้แผนสำเร็จแล้ว แต่เยาวชนก็สมัครเรียนชั้นมัธยมปลายต่อเพื่อศึกษาโดยเยาวชนมีความฝันที่จะไปศึกษาต่อเพื่อเป็นช่างยนต์ในอนาคต

กรณีศึกษาที่ ๑๕ : เยาวชนถูกจับในคดีลักทรัพย์ สภาพปัญหาคือเยาวชนไม่ได้ศึกษาต่อ และอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ เสพยาเสพติดมาเป็นเวลานานกว่า ๕ ปี โดยเสพยาทุกวัน ครอบครัวมีอาชีพรับเหมาก่อสร้างและย้ายไปตามที่รับงานไม่มีเวลาดูแลประกอบกับมีพี่ชายที่เสพยาเสพติด ในแผนมีการกำหนดให้เยาวชนหลีกเลี่ยงคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง และให้เลิกใช้สารเสพติด ให้ช่วยเหลืองานผู้ปกครอง ระยะเวลาของแผน ๓ เดือน ทำงานบริการสังคม ๒๐ ชั่วโมงที่วัด ในตอนแรกผู้เสียหายไม่ยินยอม ผู้อำนวยการฯ ได้พูดคุยด้วยตนเองจนผู้เสียหายยินยอม และคิดว่าเยาวชนจะปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จเพราะติดยาเสพติดมานาน แต่ด้วยระยะเวลาของแผนที่เหมาะสม และเยาวชนมีความรับผิดชอบจึงทำให้การปฏิบัติตามแผนสำเร็จ

กรณีศึกษาที่ ๑๖ : เยาวชนถูกจับคดีซับซ้อนขณะเมาสุรา สภาพปัญหา เยาวชนอาศัยอยู่กับตาที่สุขภาพไม่แข็งแรง บิดาทำงานอยู่ที่กรุงเทพ เยาวชนไม่ได้ศึกษาต่อ มีอาชีพรับจ้างก่อสร้างอยู่ในแคมป์คนงานสามารถเข้าถึงยาเสพติดได้ง่าย ในแผนกำหนดให้หลีกเลี่ยงการคบหาเพื่อที่ไม่ดี เลิกดื่มแอลกอฮอล์ และให้เข้าศึกษาต่อ ระยะเวลาของแผน ๖ เดือนมารายงานตัวทุก ๒ เดือน และทำบริการสังคมที่โรงเรียน เยาวชนมีความรับผิดชอบต่อบุพการี รักตามาก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เยาวชนมีความมุ่งมั่นในการหาทำงาน ช่วงหลังเยาวชนย้ายไปทำงานที่กรุงเทพกับบิดาก็ได้โทรมาสอบถามเจ้าหน้าที่สถานพินิจฯ ถึงความเป็นอยู่ของตา

กรณีศึกษาที่ ๑๗ : เยาวชนถูกจับคดี แข่งรถในทางสาธารณะ เยาวชนมีผู้ปกครองฐานะดี ไม่มีปัญหาพฤติกรรม แต่พอจบมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ย้ายไปอยู่หอพักคนเดียว ติดเพื่อน เยาวชนมีความสามารถด้านดนตรีพื้นบ้าน รับงานตอนกลางคืนหารายได้พิเศษ คบเพื่อนที่เกเร และมีการเข้ากลุ่มแก๊งค์ แต่เยาวชนมีความเสี่ยงต่ำ คดีนี้เป็นคดีนโยบายจังหวัด พนักงานอัยการไม่ประสงค์ให้ทำมาตรการพิเศษฯ สถานพินิจฯ จึงได้ทำหนังสือหารือมายังอัยการสูงสุด และได้รับอนุญาตให้ทำมาตรา ๘๖ สถานพินิจฯ จึงจัดให้มีการประชุมจัดทำแผนฯ โดยแผนกำหนดให้ เยาวชนเข้ารับกิจกรรมพื้นฐานของนักวิชาชีพ ให้ทำใบอนุญาตขับขี่ ทำบริการสังคม โดยฟังธรรมะจากเจ้าคณะจังหวัด ระยะเวลาของแผน ๓ เดือน เป็นแผนที่ช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชน ซึ่งเยาวชนมีความรับผิดชอบสามารถปฏิบัติตามแผนสำเร็จ

กรณีศึกษาที่ ๑๘ : เยาวชนถูกจับคดีซับซ้อนเสพยา เยาวชนอาศัยอยู่กับบิดามารดาแต่ไม่มีเวลาดูแล เยาวชนเชื่อมั่นในตัวเองสูง ควบคุมไม่ได้ ติดสุรา และเที่ยวเตร่เวลากลางคืน ติดยาเสพติด และผู้ปกครอง

เข้าข้างเยาวชนในทางไม่เหมาะสม ในแผนกำหนดให้เยาวชนศึกษาต่อ เข้าร่วมกิจกรรมของสถานพินิจอย่างน้อย ๑ กิจกรรม ทำบริการสังคม ๒๐ ชม. และห้ามยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ เป็นระยะเวลา ๖ เดือน ตอนแรกเยาวชนไม่ให้ความร่วมมือและไม่มารายงานตัว จึงได้เดินทางไปเยี่ยมบ้าน พูดคุยกับผู้ปกครองและเยาวชนให้โอกาสมารายงานตัว รวมถึงไปพูดคุยกับผู้นำชุมชนสอบถามถึงปัญหา พบว่าที่เยาวชนไม่ออกจากบ้านเพราะมีคู่อริเกรงว่าจะเกิดอันตราย ผู้นำชุมชนจึงไปบรรยายงานตัวให้และดูแลเยาวชนระหว่างอยู่ในชุมชนเพิ่มขึ้น

กรณีศึกษาที่ ๑๙ : เยาวชนถูกจับคดีบุกรุกและทำให้เสียหาย เยาวชนมีปัญหาครอบครัวแตกแยก โดยเยาวชนอาศัยอยู่กับมารดาและยาย ถูกชักชวนได้ง่าย ไม่ได้ศึกษาต่อ และไม่ได้ประกอบอาชีพ ในแผนกำหนดให้เยาวชนศึกษา กศน.ต่อ และให้ประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ บริการสังคม ๒๐ ชม. ระยะเวลา ๖ เดือน นักสังคมเยี่ยมบ้าน ๒ เดือน/ครั้ง ตลอดระยะเวลาของการปฏิบัติตามแผนฯ ๖ เดือน กล่าวได้ว่าเด็กจะมีพฤติกรรมเสกัญญา จะมีการนำที่ตรวจปัสสาวะไปตรวจที่บ้าน พบว่าเด็กไม่กลับไปเสกัญญาเสพติด และทำบริการสังคมกับผู้นำชุมชนครบถ้วน ผู้นำชุมชนติดตามดูแลให้เป็นอย่างดีทำให้ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ

กรณีศึกษาที่ ๒๐ : เยาวชนถูกจับคดีเมาขับ สภาพปัญหาคือเยาวชนคบเพื่อนที่ชอบดื่มสุรา เป็นคดีเล็กน้อยเยาวชนไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงอื่น จึงใช้มาตรา ๘๖ โดยแผนกำหนดให้เยาวชนมารายงานตัว เดือนละครั้ง และตรวจสารเสพติดทุกครั้งระยะเวลา ๓ เดือน บริการสังคม ๓๐ ชั่วโมง ความประทับใจของคดีนี้คือเยาวชน มีความมุ่งมั่น และได้ให้มาทำงานไทยเข้มแข็งที่สำนักงานฯ ปัจจุบันเยาวชนกำลังเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

กรณีศึกษาที่ ๒๑ : เยาวชนถูกจับคดีการพนัน เยาวชนมีปัญหาบิดามารดาเลิกร้างกัน เยาวชนอยู่กับยาย มีฐานะยากจน ยายทำงานหาเช้ากินค่ำไม่มีเวลาดูแล มีประวัติดื่มสุราตั้งแต่อายุ ๑๒ ปี เสกัญญาทุกวัน และไม่ได้ศึกษาต่อ ในแผนกำหนดให้เยาวชนมารายงานตัว ๓ เดือน/ครั้ง เนื่องจากบ้านอยู่ห่างไกล ให้บำบัดยาเสพติด และให้ทำงานบริการสังคม ๓๐ ชม. จากการติดตามในช่วง ๓ เดือนแรกเยาวชนไม่มารายงานตัว เจ้าหน้าที่จึงโทรไปถามผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนไปติดตามที่บ้านพบว่าเยาวชนไม่ได้มีพฤติกรรมเสียหาย แต่ยายไม่มีเงินค่ารถไปสถานพินิจ เจ้าหน้าที่จึงลงพื้นที่เยี่ยมบ้านเยาวชนพร้อมผู้นำชุมชน พบเยาวชนอยู่กับน้องชายอายุ ๗ ขวบ บางครั้งไม่มีเงินกินข้าว เพราะยายทำงานคนเดียว เยาวชนไม่ได้ทำบริการสังคมและเข้าบำบัดยาเสพติดเลย ผู้นำชุมชนจึงอาสาพาเยาวชนไปเข้าค่ายบำบัดยาเสพติด และพาไปที่วัดทำงานบริการสังคม และดูแลจนเยาวชนปฏิบัติตามแผนฯสำเร็จ

กรณีศึกษาที่ ๒๒ : เยาวชนถูกจับคดีร่วมกันมั่วสุม ๑๐ คนขึ้นไป เยาวชนมีบิดามารดาอายุน้อย ทำงานกลางคืน ไม่มีความรับผิดชอบในการเลี้ยงดู และปล่อยปละละเลยลูก มาสถานพินิจโดยไม่มีผู้ปกครอง เยาวชนมีพี่น้องอีก ๔ คน ครอบครัวฐานะดี เยาวชนไม่มีพฤติกรรมเสียหายอย่างอื่น และได้พูดคุยกับมารดาของเยาวชน มารดารับปากว่าจะดูแลลูกให้มากยิ่งขึ้น จึงใช้มาตรา ๘๖ โดยแผนกำหนดให้เยาวชนทำงานบริการสังคม ๓๐ ชม. ระยะเวลา ๔ เดือน ใช้เครือข่ายเยี่ยมบ้าน ๒ ครั้ง เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เยี่ยมบ้าน ๒ ครั้ง และให้เยาวชนสมัครเรียนต่อ จากการติดตามพบว่าเยาวชนมีเวลาว่างเยอะเกินไป เจ้าหน้าที่จึงให้กรรมการสงเคราะห์พาเยาวชนไปสมัครเรียน ไปทำงานบริการสังคม เนื่องจากเยาวชนไม่กล้าไปทำบริการสังคม

คนเดียว รวมถึงช่วยเหลือน้องอายุ ๕ ขวบของเยาวชน ให้ได้เข้าเรียนอีกด้วย และประทับประคองจนเยาวชนปฏิบัติตามแผนฯ สำเร็จ

กรณีศึกษาที่ ๒๓ : เยาวชนถูกจับคดีเสพและครอบครองกัญชา เยาวชนเป็นลูกครึ่ง มีความมั่นใจในตัวเองสูง ไม่รับฟังผู้ใหญ่ แม่เป็นคนแข็งจับลูก ผู้ปกครองดูแลได้ โดยแผนมีระยะเวลา ๖ เดือน ให้มารายงานตัว ๒ เดือน/ครั้ง (๓ ครั้ง) โดยให้มีผลการเรียนมาแสดง พร้อมผลการตรวจปัสสาวะ และให้ทำงานบริการสังคม ในองค์กรสาธารณะประโยชน์ ช่วงแรกเยาวชนต่อต้าน เยาวชนแสดงออกและแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ ทำให้ยากต่อการพูดคุย และเยาวชนไม่เห็นด้วยกับการบริการสังคมเพราะไม่เห็นประโยชน์ว่าจะทำเพื่อคนอื่นอายุคนไทย แต่เมื่อเยาวชนได้รับฟังการอธิบายขั้นตอนกระบวนการอย่างละเอียด ก็เข้าใจ ประกอบกับตลอดระยะเวลาปฏิบัติตามแผนมีการให้กำลังใจและให้คำปรึกษาแนะนำผู้ปกครองและเยาวชนตลอดทำให้เยาวชนปฏิบัติตามแผนได้สำเร็จ

กรณีศึกษาที่ ๒๔ : เยาวชนถูกจับคดีลักทรัพย์ เยาวชนเรียนดี แต่ยากจน ประวัติดี ผู้ปกครองควบคุม ดูแลได้ ในแผนกำหนดให้เยาวชน เรียนหนังสือ และห้ามลักทรัพย์ ความท้าทาย จัดประชุมชั่งน้ำหนักผู้เสียหายยินยอม ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มาช่วยเหลือเรื่องค่าเล่าเรียน จนเรียนจบพยาบาลให้เรียนหนังสือ เมื่อเด็กปฏิบัติตามแผนสำเร็จ ทำเรื่องขอลบประวัติ หากตำรวจไม่ลบ ควรใส่ข้อมูลว่าคดีไปถึงไหน

กรณีศึกษาที่ ๒๕ : เยาวชนถูกจับคดีแข่งรถ คดีนี้มี R&N ต่ำ ผู้ปกครองควบคุมดูแลเยาวชนได้ แต่ไม่ค่อยมีเวลา เยาวชนเรียนอยู่ระดับปวช. ไม่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติดและพฤติกรรมเสียหาย แผนมีระยะเวลา ๖ เดือน ให้เยาวชนมารายงานตัว ๒ ครั้ง โดยให้นำผลการเรียนมาแสดงทุกครั้ง และให้ทำงานบริการสังคม ๒๐ ชม.ร่วมกับผู้ปกครอง

สรุปกรณีศึกษาในการทำงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง เป็นกรณีที่เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนฯ สำเร็จ จำนวน ๒๕ คดี ส่วนใหญ่เป็นคดียาเสพติด จำนวน ๑๒ คดี รองลงมาคือคดีเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย จำนวน ๖ คดี ปัจจัยที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนสามารถปฏิบัติตามแผนมาตรา ๘๖ ได้สำเร็จ เกิดจากการกำหนดแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสมกับปัญหาของเด็กหรือเยาวชน แต่ละราย ความร่วมมือของเยาวชนและผู้ปกครอง ผู้เสียหาย การติดตามช่วยเหลือโดยเครือข่ายชุมชน ทั้งในส่วนของผู้นำชุมชน และหน่วยงานในพื้นที่ที่ส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงความทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สถานีพินิจ มีการผลักดันและติดตามอย่างใกล้ชิด ทั้งพยายามอำนวยความสะดวกให้แก่เด็กหรือเยาวชน ให้สามารถใช้มาตรการและปฏิบัติตามแผนสำเร็จ

๓. ๒ กรณีศึกษาในการทำงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ที่เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามแผนบำบัดแก้ไขไม่สำเร็จ

กรณีศึกษาที่ ๑ : เยาวชนถูกจับคดีขโมยรถและเสพยาเสพติดให้โทษ สภาพครอบครัวไม่สมบูรณ์บิดามารดาเลิกร้างกัน เยาวชนอาศัยอยู่กับตาและยาย มารดาไปทำงานที่จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนที่เยาวชนคบหา มีพฤติกรรมชักชวนกันเสพยาเสพติด เยาวชนเสพยาเสพติดมาเป็นระยะเวลาประมาณ ๓ ปี ชุมชนที่อาศัยอยู่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด เยาวชนกำลังศึกษาอยู่ในแผนมีการกำหนดให้เยาวชนตั้งใจศึกษาเล่าเรียน และให้มารายงานตัว ๒ เดือนต่อ ๑ ครั้ง ระหว่างปฏิบัติตามแผนเยาวชนต้องฝึกงานตามหลักสูตร โดยให้ไปฝึกงานและอาศัยอยู่กับมารดาที่จังหวัดเชียงใหม่เพราะหากปล่อยให้เยาวชนอยู่กับยายมีโอกาสในการที่จะกลับมากระทำผิดซ้ำ เมื่ออัยการเห็นชอบกับแผนเยาวชนเริ่มปฏิบัติตามแผนระยะแรกมี

พฤติกรรมดีขึ้น โดยมารดาของเยาวชนรายงานสถานพินิจฯ เป็นประจำ เมื่อมีการกำหนดนัดรายงานตัวครั้งที่ ๒ เยาวชนถูกจับเข้า จากการสอบถามผู้ปกครองทราบว่า เยาวชนกลับมาที่บ้านเพื่อเตรียมตัวจะมารายงานตัวที่สถานพินิจ เยาวชนกลับไปหาเพื่อนกลุ่มเดิมและเสพยาเสพติด สถานพินิจจึงยุติการปฏิบัติตามแผนและนำคดีเข้าสู่กระบวนการตามปกติ

กรณีศึกษาที่ ๒ : คดีเสพยาเสพติด เยาวชนมีพฤติกรรมค่อนข้างดี ศึกษาอยู่มีเกรดเฉลี่ยประมาณ ๓ เป็นตัวแทนนักเรียน เป็นนักกีฬา และอีกรายศึกษาอยู่และช่วยพ่อแม่ทำงาน สถานพินิจประเมินและจัดทำแผนตามกระบวนการ ๘๖ สำเร็จ รับรายงานตัวครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ แต่เยาวชนมารายงานตัวก่อนวันที่กำหนด และเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๓ เยาวชนถูกจับเข้าในคดีพันๆ ขณะนี้พนักงานคุมประพฤติและนักวิชาชีพกำลังสัมภาษณ์เพื่อรายงานผู้อำนวยการต่อไป

กรณีศึกษาที่ ๓ : เยาวชนกระทำผิดเกี่ยวกับคดีขับรถขณะเสพยาเสพติดให้โทษประเภทหนึ่ง เยาวชนอยู่พื้นที่ห่างไกล และอาศัยอยู่เพียงลำพัง บิดาทำงานต่างอำเภอ ในการประชุมทำแผนมีการกำหนดให้เยาวชนเข้าไปบำบัดที่โรงพยาบาล แต่ว่าเยาวชนไม่ยอมเข้ารับการบำบัดที่โรงพยาบาล และขณะที่รายงานตัวครั้งแรกมีการนำตรวจปัสสาวะก็ไม่พบสารเสพติด ซึ่งขณะนั้นเยาวชนยังปฏิบัติตามแผนอยู่ และสถานพินิจกำชับว่าต้องไปบำบัดที่โรงพยาบาลให้ครบตามกำหนด ทุกครั้งมารายงานตัวสถานพินิจก็จะเอาแผนให้ดูว่าแผนเป็นอย่างไร ส่วนการทำงานบริการสังคมเยาวชนก็ทำอยู่ แต่เมื่อเข้าสู่เดือนที่ ๒ ของการปฏิบัติตามแผนทางโรงพยาบาลได้ส่งหนังสือแจ้งมายังสถานพินิจว่าเยาวชนไม่เข้ารับการบำบัดที่โรงพยาบาล สถานพินิจจึงเรียกเยาวชนมาสอบถามจึงทราบว่าเยาวชนไม่เคยเข้าไปบำบัดที่โรงพยาบาลเลยเมื่อตรวจปัสสาวะก็ไม่พบสารเสพติด สถานพินิจจึงนำเรียนพนักงานอัยการว่าเยาวชนน่าจะปฏิบัติตามแผนไม่ได้ จึงยุติการปฏิบัติตามแผนแล้วนำคดีเข้าสู่การดำเนินการตามปกติต่อไป

กรณีศึกษาที่ ๔ : เยาวชนถูกดำเนินคดีเกี่ยวกับ พ.ร.บ ยาเสพติด(ข้อหาเสพยาเสพติดและขับรถ) มีอัตราโทษ ๔ ปีสภาพครอบครัว บิดามีประวัติการถูกจับกุมในข้อหาตีฆ่าผู้อื่นและถูกจำคุก ส่วนมารดาก็เลี้ยงดูเด็กได้ระยะหนึ่งแล้วก็มีสามีใหม่ เมื่อบิดาออกจากคุกมาก็มารับช่วงเลี้ยงดูเยาวชนต่อ เยาวชนเรียนไม่จบภาคบังคับ แล้วก็มีความเสี่ยงที่จะทำผิดซ้ำ มีพฤติกรรมเที่ยวเตร่ในยามวิกาล ผลประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง มีการดำเนินการประชุมสหวิชาชีพ ประชุมจัดทำแผน ทั้งอัยการ ศาลไต่สวน อัยการเห็นชอบแผน หลังจากนั้น ๑๐ วัน เยาวชนถูกจับข้อหาพร้อมจำหน่ายยาเสพติดจำนวน ๑๖ เม็ด ปัจจุบันเยาวชนอยู่ระหว่างการใช้มาตรา ๑๓๒

กรณีศึกษาที่ ๕ : เยาวชนกระทำผิดข้อหาเสพยาเสพติดและขับรถฯ ระยะแรกเยาวชนถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานที่ควบคุม ในระหว่างที่ควบคุมตัวเจ้าหน้าที่เห็นว่าเยาวชนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เมื่อปรึกษานักวิชาชีพของสถานพินิจและผู้นำชุมชนเห็นสมควรว่าควรใช้มาตรการพิเศษ จึงแจ้งไปยังศาล และศาลก็ให้ประกันตัวโดยไม่ต้องวางเงินประกันเพื่อที่จะให้ปฏิบัติตามแผน เมื่อเข้าสู่กระบวนการจัดทำแผน มีการกำหนดให้เยาวชนเรียนต่อ กศน. และเข้ารับการบำบัดยาเสพติดที่สถานพินิจ ระยะแรกเยาวชนปฏิบัติตามแผนได้เป็นอย่างดี จนกระทั่งมารดาของเยาวชนโทรมาแจ้งที่สถานพินิจว่าเยาวชนทำร้ายมารดาและหนีไป สถานพินิจจึงช่วยมารดาออกติดตามเยาวชนแต่ไม่สามารถติดต่อก็ได้ จนเลยระยะเวลารายงานตัวเยาวชนจึงติดต่อกลับมาแจ้งนักสังคมสงเคราะห์ว่าตนถูกจับในคดียาเสพติด แต่ขณะนั้นยังไม่มีหนังสือจับกุมจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานพินิจได้เชิญมารดาของเยาวชนมาพูดคุยสร้างความเข้าใจและเชื่อมความสัมพันธ์กันใหม่จนกระทั่งปรับความเข้าใจกันได้ จึงให้ออกาสเยาวชนให้รายงานตัวต่อแต่ปรับให้มารายงานตัวทุกสัปดาห์ แต่สุดท้ายก็มีการแจ้งข้อหาจากพนักงานสอบสวน สถานพินิจจึงพาเยาวชนไปมอบตัว และยุติการดำเนินการ

ตามแผน แจ้งพนักงานอัยการและนำคดีเข้าสู่กระบวนการปกติ ปัจจุบันเยาวชนถูกสั่งให้ใช้มาตรการ ๑๓๒
วรรค ๒

กรณีศึกษาที่ ๖ : ข้อหาเสพยาเสพติดให้โทษและเป็นผู้ขบขี้รถฯ (ขบเสฟ) จากการสอบ
ประวัติพบว่าเยาวชนเสพยาเสพติดมาเป็นระยะเวลานาน ๒-๓ ปี แต่ด้วยข้อหาที่ถูกแจ้งดำเนินคดีและ
พฤติกรรมขณะอยู่บ้านค่อนข้างดี เจ้าหน้าที่จึงตัดสินใจใช้มาตรการกับเยาวชน ซึ่งวันประชุมเยาวชนมีอาการ
ตื่นกลัวตลอดเวลา และเมื่อประชุมเสร็จจึงตรวจสอบประวัติพบว่าเยาวชนยังคงใช้สารเสพติดอยู่ จึงพูดคุยปรับ
ความเข้าใจ เมื่อส่งแผนให้พนักงานอัยการก็เห็นชอบ จนนัดไต่สวนเยาวชนไม่ได้แจ้งผู้ปกครองและไม่มาไต่สวน
จึงต้องเลื่อน สถานพินิจจึงติดตาม ช่วงแรกติดตามไม่ได้เยาวชนเพราะเยาวชนบล็อกเบอร์เจ้าหน้าที่ไว้ไม่ให้
สามารถติดต่อได้ สถานพินิจจึงโทรประสานไปยังทางผู้ใหญ่บ้านเพราะผู้ใหญ่บ้านอยู่ใกล้บ้านเยาวชนให้ช่วย
ประสานและขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจให้พาเด็กมาไต่สวน เมื่อไต่สวนสำเร็จในระหว่างการปฏิบัติ
ตามแผน เจ้าหน้าที่ติดตามควบคุมเยาวชนอย่างใกล้ชิด ทั้งโทรศัพท์ติดต่อ ใช้การพูดคุยทางไลน์ เพื่อคอย
กระตุ้นและสอบถาม และได้ความร่วมมือเป็นอย่างดีจนกระทั่งเยาวชนปฏิบัติตามแผนได้สำเร็จลุล่วง

กรณีศึกษาที่ ๗ : ข้อหาเสพยาเสพติดให้โทษและเป็นผู้ขบขี้รถฯ (ขบเสฟ) เมื่อประเมินความ
เสี่ยงความจำเป็นในเบื้องต้น มีผลประเมินอยู่ในระดับ ต่ำ ปัจจัยเสี่ยงคือ ครอบครัว การคบเพื่อน แล้วก็ยาเสพติด
ติดปัจจัยที่ทำให้สถานพินิจดำเนินการตามมาตรา ๘๖ คือ อัตราโทษไม่ถึง ๕ ปี กระทำผิดเป็นครั้งแรก และเด็ก
มีความกระตือรือร้นคาดว่าจะปฏิบัติตามแผนได้อย่างสำเร็จ แต่เมื่อประชุมจัดทำแผน มีข้อกำหนดให้เด็กเลิก
ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ให้มารายงานตัวที่สถานพินิจทุก ๖ เดือน และให้ทำงานบริการสังคม แต่เมื่อเริ่มติดตาม
แผนปรากฏว่าเด็กไม่ยอมไปทำงานบริการสังคม และกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำอีก ทางสถานพินิจเลยเปลี่ยนแผน
ให้มีความเข้มข้นมากขึ้นโดย ให้เด็กมารายงานตัวที่สถานพินิจ ๒ สัปดาห์ต่อครั้ง แต่ก็ไม่เป็นผลเพราะเด็กยังไม่
ยอมไปทำงานบริการสังคม สถานพินิจจึงติดต่อเครือข่ายชุมชน(ผู้นำชุมชน)ให้ช่วยติดตาม และขอความร่วมมือ
จากพนักงานสอบสวนให้ช่วยติดตาม ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่เยาวชนก็ไม่ให้ความร่วมมือจึงไม่
สามารถปฏิบัติตามแผนสำเร็จ ความประทับใจในกรณีนี้คือความร่วมมือของเครือข่ายทั้งผู้นำชุมชนและ
พนักงานสอบสวน รวมถึงผู้ปกครองของเด็ก ถึงแม้ว่าจะไม่ประสบความสำเร็จก็ตาม ปัจจุบันเด็กถูกดำเนินการ
ตามกระบวนการปกติ คำพิพากษาให้รอลงอาญา ๑ ปี ปัจจุบันให้รายงานตัวที่สำนักงานคุมประพฤติ
ซึ่งครบกำหนดในวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

กรณีศึกษาที่ ๘ : เยาวชนถูกจับในข้อหาแข่งรถในทางโดยไม่ได้รับอนุญาตฯ ซึ่งมีคู่คดี ๒ คน
ร่วมกับ เยาวชนเป็น ๓ คน ซึ่งทั้งหมดใช้มาตรา ๘๖ แต่สำหรับเยาวชนคนดังกล่าว จากการประเมินเบื้องต้น
แล้วเห็นว่ามีความผิดค่อนข้างเสียหาย เพราะไม่เรียนหนังสือ ต่างจากเพื่อนอีก ๒ คน สภาพปัญหา ครอบครัว
บิดามารดาเลิกร้างกัน เยาวชนอาศัยอยู่กับมารดาและยายที่มีนิสัยค่อนข้างจู้จี้ขี้บ่น และใช้คำหยาบกับเด็กเป็น
ประจำ ด้วยพื้นฐานของครอบครัวทำให้เยาวชนไม่อยากอยู่บ้าน และออกมา อาศัยอยู่กับเพื่อน
มีพฤติกรรมเป็นหัวหน้ากลุ่มแก๊งค์ เจื่อนไซในแผนก็คือไปทำบริการสังคม ให้เลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และใน
การประชุมมีผู้นำชุมชนมาร่วมร่วมประชุมด้วย โดยเสนอให้ทุนประกอบอาชีพแก่มารดาของเยาวชน และให้
เยาวชนไปช่วยมารดาทำงานเพื่อไม่ให้เยาวชนมีเวลาว่างจนเกินไป และให้ไปเรียน กศน. การติดตามระยะแรก
สถานพินิจลงพื้นที่ไปเยี่ยมบ้านและพบว่าเยาวชนพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ยังคงเที่ยวเตร่อยู่ มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับ
ยาเสพติดที่รุนแรงมากขึ้น และไม่ไปเรียน ให้แม่ไปลงชื่อและทำกิจกรรมแทน และเยาวชนเองก็ไม่ยอมกลับ
บ้าน สถานพินิจแก้ปัญหาโดยให้ผู้ปกครองของเยาวชนช่วยกำชับให้ปฏิบัติตามแผนอย่างเข้มงวดยิ่งขึ้น
หลังจากนั้นประมาณหนึ่งสัปดาห์เยาวชนมารายงานตัว ตรวจสอบประวัติไม่พบสารเสพติด แต่อาการของมารดา
เยาวชนแสดงออกว่าพฤติกรรมเยาวชนยังไม่ดีขึ้น สถานพินิจจึงแก้ปัญหาโดยให้เยาวชนมาทดลองทำกิจกรรม

กับเยาวชนในที่ควบคุม จนทราบว่าเยาวชนเสพสารเสพติดมา จึงทดลองตรวจปัสสาวะอีกครั้งหนึ่งจึงพบสารเสพติด เมื่อตรวจจึงทราบว่าเยาวชนพกปัสสาวะมากจากบ้านเพื่อหลอกเจ้าหน้าที่ สุดท้ายสถานพินิจจึงยกเลิกแผนและทำเรื่องแจ้งพนักงานอัยการเพื่อดำเนินคดีตามปกติต่อไป

กรณีศึกษาที่ ๙ : เยาวชนในคดีน้ำกระท่อม โดยเด็กมีปัญหาครอบครัวเพราะบิดามารดาไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมได้เพราะมารดาของเด็กมีบุตร ๑๖ คน ซึ่งเยาวชนนี้มีพฤติกรรม คือ ขาดวินัย ไม่มีความกระตือรือร้น และมีความเฉื่อยชา ในการปฏิบัติตามแผนฯ ให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมค่ายผู้นำเยาวชน ซึ่งเยาวชนไม่สามารถอยู่เข้าร่วมกิจกรรมได้ครบตามกำหนดระยะเวลาของค่าย และโครงการทำเนียบนักอ้อมที่เยาวชนเข้าร่วม เยาวชนไม่ใส่ใจในการไปเปิดบัญชีและต้องตามไปที่บ้านเยาวชนเพื่อพูดคุยทำความเข้าใจ แต่เยาวชนก็ยังไม่ปฏิบัติตามที่ได้ตกลงกันไว้ และเนื่องจากระยะเวลาในการติดตามแผนเลยระยะเวลาจนครบ ๑ ปีแล้ว จึงรายงานตามข้อเท็จจริงว่าเยาวชนไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้สำเร็จ ภายหลังศาลจึงสั่งให้เยาวชนเข้าสู่มาตรา ๑๓๒ วรรค ๒

กรณีศึกษาที่ ๑๐ : เยาวชนข้อหาตม้น้ำพื้กระท่อม โดยเยาวชนรายนี้ผู้ปกครองขาดการดูแล ใส่ใจและค่อนข้างปล่อยปละให้เยาวชนใช้ชีวิตอย่างอิสระเที่ยวเตร่ เยาวชนมีพฤติกรรมใช้ยาเสพติดหลายชนิด แห้งรถ ชอบใช้ความรุนแรง และมีปัญหาทะเลาะวิวาทจนออกจากโรงเรียนกลางคัน เหตุผลในการปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ คือ เมื่อเยาวชนมีประวัติในการใช้ยาเสพติดเมื่อเข้าสู่กระบวนการ ต้องมีการส่งไปบำบัดที่โรงพยาบาล แต่ในเยาวชนรายนี้โรงพยาบาลแจ้งกลับมายังสถานพินิจว่า เยาวชนใช้ปัสสาวะของผู้อื่นมาส่งตรวจ ซึ่งทางโรงพยาบาลแจ้งกลับมายังว่าเยาวชนรายนี้ไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมอีกทั้งยังใช้ปัสสาวะของผู้อื่นมาตรวจ จึงขอปฏิเสธในการรับเยาวชนรายนี้เข้าบำบัดต่อ และเยาวชนไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้ โดยไม่สมัครเรียนต่อและไม่เข้ากิจกรรมบำบัด ภายหลังศาลจึงให้ใช้มาตรา ๑๓๒

กรณีศึกษาที่ ๑๑ : เยาวชนคดียาเสพติด โดยเยาวชนอาศัยอยู่กับบิดาและมารดาซึ่งประกอบอาชีพประมง และเนื่องจากประกอบอาชีพทั้งสองคน ทำให้ไม่สามารถติดตามพฤติกรรมของเยาวชนได้ เยาวชนรายนี้มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและมีพฤติกรรมทะเลาะวิวาทเป็นครั้งคราว ซึ่งในการกำหนดแผนฯ สำหรับเยาวชนรายนี้หกเดือน โดยนำผลการเรียนมาแสดง ที่วันรายงานตัวและให้บำเพ็ญประโยชน์ แต่ความท้าทายในกรณีนี้คือ ภูมิลำเนาของเยาวชนไม่ได้อยู่จังหวัด ดังนั้นจึงต้องมีการควบคุมให้เยาวชนมารายงานตัว และเหตุในการปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ คือ เมื่อเยาวชนเข้าสู่การปฏิบัติตามแผนฯแล้ว เยาวชนลาออกจากโรงเรียนและไปสมัครเรียนการศึกษานอกระบบ แต่เยาวชนไม่ตั้งใจเรียนและไม่ไปเรียนอีก เยาวชนไปมั่วสุมเสพยาเสพติดกับเพื่อน เพิกเฉยต่อการสอบใบอนุญาตขับขี่ ไม่รับผิดชอบช่วยเหลืองานบ้าน มีพฤติกรรมก้าวร้าว ไม่เชื่อฟังต้ออื่น และมีพฤติกรรมลักขโมยเงิน ซึ่งเยาวชนไม่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง ทำให้บิดาของเยาวชนแจ้งความประสงค์ว่าอยากให้ยกเลิกการปฏิบัติตามแผนและต้องการให้เยาวชนมาอยู่กับสถานพินิจฯ ซึ่งภายหลังอัยการสั่งฟ้องและศาลสั่งให้เยาวชนใช้มาตรา ๑๓๒ วรรค ๒

กรณีศึกษาที่ ๑๒ : เยาวชนคดีมียาเสพติดประเภท ๕ ไว้ในครอบครอง น้ำตม้น้ำพื้กระท่อม ไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต สภาพปัญหาของเยาวชนคือมารดาเลี้ยงดูอย่างอิสระ สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยของเยาวชนเป็นบ้านพักคนงาน ซึ่งเพื่อนบ้านมีพฤติกรรมมั่วสุมน้ำตม้น้ำพื้กระท่อมเป็นประจำและเพื่อนรุ่นพี่ของเยาวชนมีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดด้วย โดยเยาวชนมีพฤติกรรมก้าวร้าว ต้ออื่น และให้สารเสพติดโดยผู้ปกครองทราบพฤติกรรมของเยาวชนแต่ไม่สามารถควบคุมได้ การกำหนดแผนของเยาวชนรายนี้ จึงกำหนดให้เข้าร่วมกิจกรรมปฐมนิเทศ เพื่อให้ทราบในส่วนของกฎหมายที่ควรทราบ ให้อยู่ในความควบคุมดูแลของสถานพินิจฯ ระยะเวลาห้าเดือน ติดตามผลเดือนละหนึ่งครั้งโดยตรวจปัสสาวะทุกครั้งและให้

ผู้ปกครองมาพร้อมเยาวชนทุกครั้ง ให้สมัครเรียนการศึกษานอกระบบและนำหลักฐานการสมัครมายื่นต่อนักสังคมสงเคราะห์ ให้ผู้ปกครองเอาใจใส่ดูแลติดตามเยาวชนมากขึ้น ตั้งใจประกอบอาชีพโดยสุจริตเสริมทักษะในด้านการอ่านและการเขียนเนื่องจากเยาวชนจบชั้นประถมศึกษาปีที่หก และให้เยาวชนทำงานบริการสังคม โดยเยาวชนรายนี้ได้มีการเข้ารับการรักษาเย็บแผลที่โรงพยาบาล ซึ่งเยาวชนได้เข้ารับบำบัดตามโปรแกรม แต่ในช่วงระยะเวลาที่มาตรการเฝ้าติดตามที่สถานพินิจฯ ยังพบว่ามีการใช้สารเสพติด จึงแจ้งผู้ปกครองและดำเนินคดีตามกฎหมาย ภายหลังศาลสั่งใช้มาตรา ๑๓๒ วรรค ๒

กรณีศึกษาที่ ๑๓ : เยาวชนคดีมียาเสพติดให้โทษประเภท ๕ น้ำดื่มพิษกระท่อมไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต สภาพปัญหาของเยาวชนคือ บิดามารดालะเลาะกัน ทำให้เยาวชนต้องอยู่ในความดูแลของยาย ซึ่งยายไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของเยาวชนได้ ภายหลังเยาวชนมาอาศัยอยู่กับมารดาแต่มารดาก็ไม่สามารถควบคุมเยาวชนได้ ทำให้เยาวชนมีอิสระในการคบเพื่อน ในเรื่องของการศึกษาเยาวชนไม่จบการศึกษาภาคบังคับและประกอบอาชีพอิสระแต่ก็เปลี่ยนงานบ่อยและไม่มีความเป็นหลักแหล่งในด้านของพฤติกรรม เยาวชนมีพฤติกรรมเที่ยวกลางคืนดื่มสุรา เสพน้ำดื่มพิษกระท่อมและเสพยาเสพติด เหตุผลที่ปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จเป็นเพราะ เยาวชนมารายงานตัวครั้งหนึ่ง และก็ไม่เคยไปบำบัดยาเสพติดเลย เมื่อลงพื้นที่ไปยังบ้านเยาวชนเพื่อสอบถามมารดาจึงได้ทราบว่าเยาวชนไปทำงานที่จังหวัดภูเก็ต ทำให้ไม่สามารถติดตามตัวเยาวชนได้

กรณีศึกษาที่ ๑๔: เยาวชนคดีมียาเสพติดให้โทษประเภท ๕ ใบพืชกระท่อมสด เยาวชนอาศัยอยู่เพียงลำพัง เนื่องจากบิดามารดาทำงานอยู่ต่างจังหวัด โดยบิดามารดาจะกลับมาเดือนละสองครั้ง โดยเวียนกันมา และเนื่องจากเยาวชนไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนและไม่ได้ประกอบอาชีพ ทำให้ชักชวนเพื่อนเข้ามาสู่มวนน้ำดื่มใบกระท่อมจึงโดนตำรวจจับ และเมื่อเข้าสู่มาตรการ จึงมีการประชุมให้บิดาหรือมารดาต้องมาดูแล ๘๖ ซึ่งบิดาของเยาวชน เยาวชนเป็นประจำได้กลับมาเปิดอู่ซ่อมรถที่บ้าน ในแผนกำหนดให้เยาวชนต้องประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะคือการเรียนรู้วิชาช่างยนต์จากบิดา และเมื่อมารายงานตัวเยาวชนต้องมีการเขียนบันทึกว่าได้ความรู้เรื่องใดบ้าง และให้บำเพ็ญประโยชน์และให้เยาวชนมารายงานตัว เป็นระยะเวลาสามเดือน มารดาและครอบครัวที่สนับสนุนอีกทั้งเยาวชนมีการสำนึกผิดจริง เยาวชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยพูดคุยกับมารดามากขึ้นและเปิดใจกับมารดามากขึ้น คุณครู ผู้ปกครองดูแลให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการติดตามเยาวชน แต่หลังจากเยาวชนมารายงานตัวครั้งแรก เยาวชนถูกจับในคดีมียาเสพติดให้โทษประเภทที่หนึ่งยาบ้า ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย และมียาเสพติด ให้โทษประเภทที่หนึ่งยาไอซ์ ไว้ในครอบครองโดยผิดกฎหมาย ทำให้ปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ

กรณีศึกษาที่ ๑๕ : เยาวชนถูกจับคดีขี้ขี้เสพยา สภาพปัญหาคือ เยาวชนมีพี่ชายมีพฤติกรรมเสพยาเสพติด และผู้ปกครองไม่มีเวลาควบคุมดูแล เมื่อเสนอใช้มาตรา ๘๖ แล้ว ในวันประชุมเยาวชนไม่มาตามนัด เจ้าหน้าที่โทรตามหลายครั้งถึงจะมา หลังจากประชุมจัดทำแผนฯ ในแผนกำหนดให้หลักเลี้ยงคบเพื่อนมีพฤติกรรมเสี่ยง เลิกใช้สารเสพติด ช่วยเหลืองานผู้ปกครอง ระยะเวลาของแผนฯ ๓ เดือน ทำงานบริการสังคม ๒๐ ชั่วโมงที่วัด เมื่อถึงวันนัดได้สวนแผนฯ เยาวชนไม่ยอมมา จนต้องเลื่อนศาลฯ พนักงานคุมประพฤติจึงไปติดตามที่บ้านและไปพูดคุยอีกครั้งและนัดให้ไปศาลฯ อีกครั้ง เมื่อแผนผ่านเยาวชนไม่มารายงานตัวในครั้งแรก และขอเลื่อนรายงานตัว เจ้าหน้าที่ติดตามไม่สามารถติดตามได้ จึงส่งดำเนินคดีปกติ

กรณีศึกษาที่ ๑๖ : เยาวชนถูกจับคดีขี้ขี้ขณะเมาสุรา เยาวชนพักอาศัยคนเดียว บิดาถึงแก่กรรม ไม่ได้รับการศึกษาต่อ ประกอบอาชีพรับจ้างซ่อมแอร์ และมีกลุ่มเพื่อนที่ดื่มสุราและเสพยาเสพติด เสนอใช้มาตรา ๘๖ โดยแผนกำหนดให้เยาวชนหลักเลี้ยงการคบหาเพื่อนที่ไม่ดี เลิกดื่มแอลกอฮอล์ให้เข้าศึกษาต่อ ระยะเวลาของแผน ๓ เดือน มารายงานตัวทุก ๒ เดือน และทำบริการสังคม ระหว่างปฏิบัติ

ตามแผนฯ พี่สาวเยาวชนเสียชีวิต ไม่มีคนดูแลเยาวชน ทำให้เยาวชนไม่สามารถปฏิบัติตามแผนฯ ต่อไปได้ และมีพฤติกรรมดื่มสุราอีก และต่อมาไม่สามารถติดต่อเยาวชนได้

กรณีศึกษาที่ ๑๗ : เยาวชนถูกจับคดีขี้ขี้เสฟ เยาวชนมีปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนอย่างมาก ไม่ศึกษาต่อ และไม่ประกอบอาชีพ เกียจคร้าน ติดยาเสพติดมาเป็นระยะเวลานาน เสนอใช้มาตรา ๘๖ โดยก่อนจัดทำแผนพนักงานอัยการให้ตรวจปัสสาวะ และในแผนกำหนดให้เยาวชนเข้าอบรมกฎหมาย และเสริมทักษะให้ผู้ปกครอง ให้เยาวชนเข้าบำบัดยาเสพติดที่โรงพยาบาลใกล้บ้าน และจัดทำรายงานถึงผลกระทบการใช้ยาเสพติดต่อตัวเอง ครอบครัวและชุมชน ซึ่งภายหลังจัดทำแผนฯ แล้วเยาวชนไม่มาไต่สวนแผนฯ เนื่องจากมีคู่คดีที่เป็นรุ่นพี่ของเยาวชนบอกว่าศาลฯ สั่งไม่ฟ้องทุกคดี เยาวชนจึงคิดว่าคดีของตนเองน่าจะสั่งไม่ฟ้อง เช่นเดียวกันจึงไม่มาไต่สวนที่ศาลฯ

กรณีศึกษาที่ ๑๘ : เยาวชนถูกจับคดีลักทรัพย์ (รถยนต์ของป้า) บิดามารดาของเยาวชน เลิกร้างกัน เยาวชนอยู่กับป้าและตากับยาย ในชุมชนที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด ป้าเห็นว่าเยาวชนเอารถไปซื้อยาเสพติด จึงได้แจ้งความ และเยาวชนไม่ได้รับการประกันตัวในช่วง ๗ วันแรก เสนอใช้มาตรา ๘๖ โดยแผนกำหนดให้เยาวชนศึกษาต่อและนำเอกสารสมัครเรียนมาแสดง เข้าร่วมกิจกรรมครอบครัวเข้มแข็ง เข้ารับการบำบัดยาเสพติดที่โรงพยาบาล และทำงานบริการสังคม ๒๐ ชม. ระยะเวลาของแผนฯ ๖ เดือน ระหว่างปฏิบัติตามแผนฯ ครอบครัวเหมือนดูแลกันได้ดี ทั้งตาและยาย แม่ และป้า แต่ภายหลังทราบว่า ครอบครัวช่วยกันปกปิดข้อมูลของเยาวชน และพบว่าเยาวชนกลับไปเสพสารเสพติด และติดต่อไม่ได้ เจ้าหน้าที่จึงลงเยี่ยมบ้านพูดคุยกับผู้ปกครองและหน่วยงานที่ส่งบำบัดยาเสพติดและทำบริการสังคม พบว่าเยาวชนไปแสดงท่าทางก้าวร้าวและไม่ให้ความร่วมมือ ภายหลังถูกจับซ้ำ

กรณีศึกษาที่ ๑๙ : เยาวชนถูกจับคดีเมาขับ เยาวชนพักอาศัยอยู่กับป้าข้างบ้านเพราะมารดาไปทำงานต่างจังหวัด เสนอใช้มาตรา ๘๖ ในวันแถลงแผนฯ ที่ศาลฯ เยาวชนและผู้ปกครองไม่มา เมื่อสอบถามไปยังผู้ปกครอง แจ้งว่าเยาวชนไม่สบายและขอเลื่อน เจ้าหน้าที่ได้ลงเยี่ยมบ้านอีกครั้ง และตกลงนัดไต่สวนแผนอีกครั้ง จนกระทั่งวันแถลงแผนฯ เยาวชนหลบหนีออกจากบ้านและไม่สามารถติดตามตัวได้ จึงได้ยุติ

กรณีศึกษาที่ ๒๐ : เยาวชนถูกจับคดีเมาขับ บิดามารดาของเยาวชนเลิกกัน เยาวชนอยู่กับยายที่แก่ชรา มีพฤติกรรมคบเพื่อนที่ติดยาเสพติด และตรวจเจอสารเสพติดขณะที่มาสอบปากคำ มีการเสนอใช้มาตรา ๘๖ โดยแผนกำหนดให้เยาวชนไปบำบัดยาเสพติดที่โรงพยาบาล มารายงานตัวที่สถานพินิจฯ เดือนละครั้ง เป็นระยะเวลา ๔ เดือน ระหว่างปฏิบัติตามแผนฯ พบว่าเยาวชนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ยังคงคบเพื่อนกลุ่มเดิม และไม่มารายงานตัว เจ้าหน้าที่จึงลงพื้นที่เยี่ยมบ้านแล้วก็ยังไม่มารายงานตัว และเยาวชนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข เมื่อครบกำหนดจึงยุติแผนฯ

กรณีศึกษาที่ ๒๑ : เยาวชนถูกจับคดีขี้ขี้เสฟ สถานะครอบครัวบิดามารดาเลิกร้างกัน เด็กอยู่กับย่า ผู้ปกครองไม่มีเวลาควบคุมดูแล ดื่มสุรา สูบบุหรี่ มีพฤติกรรมเสพยาเสพติดและจำหน่ายยาบ้า ไม่ได้ศึกษาต่อ เมื่อเสนอใช้มาตรา ๘๖ แผนกำหนดให้เยาวชนศึกษาต่อ ให้เข้ารับการบำบัดยาเสพติด ระยะเวลาของแผนฯ ๖ เดือน ให้มารายงานตัวทุกสัปดาห์ใน ๒ เดือนแรก และ เดือนละ ๑ ครั้งในเดือนที่ ๓-๖ บริการสังคม ๓๐ ชม.โดยวันประชุมเด็กมีัยอาการซึมจากฤทธิ์ยาบ้า แต่อัยการให้โอกาสประชุมจนจัดทำแผนฯ สำเร็จ หลังจากประชุมเสร็จ ผอ.ก็เรียนผู้ปกครองและเยาวชนมาคุยในการให้ปฏิบัติตามแผนฯ ในวันไต่สวน เยาวชนมาพร้อมกับตำรวจ และตำรวจแจ้งว่าเด็กมีคดีใหม่จำหน่ายยาเสพติด ๕๐ เม็ด จึงไม่สามารถใช้มาตร ๘๖ ได้

กรณีศึกษาที่ ๒๒ : เยาวชนถูกจับคดีขี้ขี้เสฟ เยาวชนมีประวัติเสพยาเสพติดเป็นระยะเวลา ๒ ปี บ้านอยู่ห่างไกล และผู้ปกครองฐานะยากจน เยาวชนเสี่ยงกลับไปเสฟซ้ำด้วย แต่เยาวชนยังศึกษาอยู่จึงเสนอ

ใช้มาตรา ๘๖ เงื่อนไขของแผนฯ ให้เข้ารับการบำบัดที่โรงพยาบาล เลิกคบเพื่อนกลุ่มเดิม ทำงานบริการสังคม ๓๐ ชม. ระยะเวลา ๔ เดือน ใช้เครือข่ายเยี่ยมบ้าน ๒ ครั้ง เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เยี่ยมบ้าน ๒ ครั้ง ระหว่างปฏิบัติตามแผน แต่ในช่วง ๒ – ๓ เดือนแรกเยาวชนไม่มีปัญหาเพราะมารดาไม่ให้ลูกไปหาเพื่อนกลุ่มเดิม แต่หลังจากนั้นเยาวชนยังคงคบเพื่อนกลุ่มเดิมและมีพฤติกรรมเสพยา เจ้าหน้าที่จึงลงพื้นที่ร่วมกับเครือข่ายชุมชน ไปพูดคุยกับเยาวชนอีกครั้ง แต่ด้วยเยาวชนเสพยาเสพติดมานาน ทำให้กลับไปเสพยาอีกครั้งและถูกจับดำเนินคดีใหม่ จึงทำให้ปฏิบัติตามแผนฯ ไม่สำเร็จ

กรณีศึกษาที่ ๒๓ : เยาวชนถูกจับคดีขับรถประมาท สภาพปัญหา เยาวชนอยู่กับยา ในวันประชุมแผนฯ แม่มาแทน ในวันประชุมไม่มีปัญหา ความท้าทาย เยาวชนและผู้ปกครองไม่ไปไต่สวนแผนฯ แม่ไม่รับสาย ยาแจ้งว่าเยาวชนย้ายไปอยู่ที่อื่น และติดต่อจะมาศาลฯ เนื่องจากเยาวชนได้ฟังจากรุ่นพี่ว่า หากมาศาลฯ ก็จะต้องจับกุม ความไม่เข้าใจในกระบวนการของเยาวชนและผู้ปกครอง และพฤติกรรมดื้อรั้นของเยาวชนและผู้ปกครองไม่สามารถควบคุมได้ ทำให้คดีนี้ใช้มาตรา ๘๖ ไม่สำเร็จ

กรณีศึกษาที่ ๒๔ : เยาวชนถูกจับคดีครอบครองกัญชา สภาพปัญหา ความเสี่ยงและความจำเป็นอยู่ระดับปานกลางค่อนข้างสูง เยาวชนมีพฤติกรรมจำหน่าย ในวันประชุมจัดทำแผนแจ้งพนักงานมีพฤติการณ์จำหน่าย หากมีปัญหาค่อยไปแก้ไขในขั้นตอนการติดตาม หลังจัดทำแผนสำเร็จ เยาวชนมารายงานตัวแค่ครั้งเดียว หลังจากนั้นไม่มารายงานตัวอีก ประมาณ ๕ เดือน เยาวชนก็ถูกจับมาใหม่ในคดีจำหน่ายกัญชา ทำให้ใช้มาตรา ๘๖ ไม่สำเร็จ

สรุปกรณีศึกษาในการทำงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง เป็นกรณีที่เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนฯ สำเร็จ จำนวน ๒๔ คดี ส่วนใหญ่เป็นคดียาเสพติด จำนวน ๑๗ คดี รองลงมาคือคดีขับรถขณะเมาสุรา จำนวน ๓ คดี ปัจจัยที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนสามารถปฏิบัติตามแผนฯ ไม่สำเร็จ เกิดจากระยะเวลาในการคัดกรองเด็กที่ไม่เพียงพอและปัญหาในการประเมินความพร้อมของผู้ปกครอง เด็กและเยาวชนในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง และพบว่าส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของแผนฯ หลังจากมารายงานตัวครั้งแรก รวมถึงปัจจัยแวดล้อมอื่นที่เกี่ยวข้องกับเด็กหรือเยาวชน เช่น การกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิมทำให้เสี่ยงต่อการกลับมาเสพยาเสพติดซ้ำ ไม่มีอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ ไม่ได้ศึกษาต่อ หรือการย้ายที่อยู่อาศัย เป็นต้น อีกทั้งผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือในการดูแลเด็กและเยาวชนในสามารถปฏิบัติตามเงื่อนไข และเด็กหรือเยาวชนไม่ตระหนักถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี

๔.๕ การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของพนักงานคุมประพฤติด้านการหันเหคดี และงานสัมมนาวิชาการว่าด้วยการหันเหคดีด้วยยุติธรรมสมานฉันท์

สรุปผลการดำเนินงาน ประกอบไปด้วย ๒ กิจกรรม ได้แก่

กิจกรรมที่ ๑ การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของพนักงานคุมประพฤติด้านการหันเหคดี เมื่อวันที่ ๒๖ – ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ประกอบด้วยการอบรมดังนี้

๑. การบรรยาย “ความสำคัญของมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา และปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ” โดย ดร.ชัตติยา รัตนติลล ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม

๒. การบรรยายการ “คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนฟ้องคดี” โดย นางธีราพร สุริสีห์เสถียร อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด

๓. การอภิปรายหัวข้อ “กระบวนการติดตามการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน” โดย นางสาวเพชรินทร์ ตั้งกิตติวงศ์พร นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการพิเศษ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร, นางปานจิตร แสงแก้ว นักจิตวิทยาชำนาญการ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนางสาวนงนุช วิชางาม นักจิตวิทยาคลินิกชำนาญการ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น

๔. แบ่งกลุ่มฝึกปฏิบัติ หัวข้อ “กระบวนการของพนักงานสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน และศิลปะการซักถามผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน และทักษะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท” โดย รศ.พ.ต.อ.จรัส ธรรมณารักษ์ อาจารย์สบ.๕ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ และคณะ

๕. แบ่งกลุ่ม ถอดบทเรียนความสำเร็จ “การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ม.๘๖ ” โดย นายภูมิพงษ์ ขุนฉนวนฉ่ำ หัวหน้าผู้ตรวจราชการกรม และคณะ

ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมอบรมกิจกรรมที่ ๑ ได้แก่ บุคลากรจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มงานคดี ๑ คน รวมทั้งสิ้น ๗๙ คน และพนักงานคุมประพฤติผู้ปฏิบัติงานจำนวน ๕๐ คน รวมทั้งสิ้น ๑๒๙ คน โดยผลการอบรมผู้เข้าร่วมอบรม ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการหันเหคดีโดยใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง และได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานร่วมกัน อีกทั้งยังผู้เข้าร่วมอบรมทั้งหมดสามารถทำแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจหลังการอบรมได้คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ ๙๐.๔ และมีความพึงพอใจในการอบรมในโครงการฯ ภาพรวมอยู่ที่ ร้อยละ ๙๓.๕

กิจกรรมที่ ๒ สัมมนาวิชาการว่าด้วยการหันเหคดีด้วยยุติธรรมสมานฉันท์ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หัวหน้ากลุ่มงานคดี พนักงานคุมประพฤติผู้ปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่จากส่วนกลาง ผู้สังเกตการณ์ และคณะทำงาน รวมทั้งสิ้น ๒๓๐ คน โดยในงานได้รับเกียรติจาก ศาสตราจารย์พิเศษวิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานในพิธี โดยกิจกรรมประกอบด้วย ปาฐกถา ในหัวข้อ “การสร้างความปลอดภัยที่ให้กับเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์” โดยศาสตราจารย์พิเศษวิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ ปลัดกระทรวงยุติธรรม และกิจกรรมเสวนา ในหัวข้อ “แนวทางการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” โดยได้รับเกียรติจากนางเนตรดาว มโนธรรม ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง นายวันชัย รุจนวงศ์ อัยการอาวุโส สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงราชบุรีและอดีตอธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน นายสหการณ์ เพ็ชรนรินทร์ อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็ก

และเยาวชนและนายทรงพล สุวรรณพงศ์ อัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว ๓ เข้าร่วมเสวนา สรุปผลได้ดังนี้

ปาฐกถา“การสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน ด้วยกระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์” โดยศาสตราจารย์พิเศษวิศิษฎ์ วิศิษฎ์สรอรรถ ปลัดกระทรวงยุติธรรม สรุปประเด็นได้ดังนี้

- การป้องกันดีกว่าแก้ไข

เป้าหมายที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนต้องมี คือการลดจำนวนของเด็กและเยาวชนที่จะเข้าไปในสถานควบคุม การส่งเด็กหรือเยาวชนเข้าไปในสถานควบคุมจำนวนมากไม่เป็นผลดี ซึ่งการวิจัยของหลายๆประเทศทั่วโลกก็ออกมาสอดคล้องกันว่า หากเด็กเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมก็จะถูกการตีตรา และสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ไม่ดีเท่าที่ควร ไม่ได้ศึกษาต่อ ไม่ได้ประกอบอาชีพและยังมีแนวโน้มกลับมาเป็นอาชญากรอีกครั้ง การสร้างปัจจัยบวกข้างนอกสถานควบคุมเพื่อให้เด็กและเยาวชนก้าวพลาดได้ใช้ชีวิต ได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง และปรับตัวเรียนรู้ดีกว่าการควบคุมตัวในสถานที่ที่ไม่ใช่บ้านไม่มีผู้ปกครอง แต่หากเด็กหรือเยาวชนเหล่านั้นจำเป็นต้องอยู่ในสถานควบคุม ต้องมีการคัดกรองที่จะต้องเป็นเด็กที่มีความเสี่ยงสูงหากอยู่ในสังคม และเกิดความไม่ปลอดภัยในสังคมและตัวเด็กหรือเยาวชน และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเมื่อเด็กเข้ามาอยู่ในความควบคุมแล้วต้องเร่งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและให้ปัจจัยบวก

ปัจจุบันมีปัญหานักโทษล้นคุก ซึ่งตอนนี้มีนักโทษสูงถึงสามแสนกว่าราย ซึ่งเรือนจำไม่มีความจุที่มากพอ อีกทั้งนักโทษบางรายก็ไม่สมควรเข้ามาในเรือนจำ เช่น เรื่องของพิษกระท่อม ที่บางประเทศมองว่าเป็นยาเสพติด แต่บางประเทศไม่จัดว่าเป็นยาเสพติด การมีนักโทษจำนวนมากมีผลต่อการพัฒนาพฤตินิสัยภารกิจของเรือนจำที่จะเป็นหน่วยงานในการพัฒนาพฤตินิสัย แต่เมื่อนักโทษยาเสพติดมีมากขึ้นจึงกลายเป็นสถานที่บำบัดยาเสพติด ซึ่งไม่ใช่บทบาทหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์

- กระบวนการคัดกรองเด็กหรือเยาวชนที่จะเข้าสู่สถานควบคุม

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีเครื่องมือในการคัดกรอง จำแนกประเภทของเด็กหรือเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุด เช่น FCBT หรือ Risk and Needs Analysis เป็นต้น (แบบประเมินความเสี่ยงและความจำเป็น) เพื่อจะได้ทราบถึงระดับของเด็กหรือเยาวชนว่าได้ระดับไหนควรดูแลแบบใด ซึ่งก็ประกอบด้วย ระดับ H M และ L สิ่งที่ต้องดำเนินการต่อหลังจากจำแนกเสร็จ คือในกลุ่ม H หรือ กลุ่มที่เสี่ยงสูง และ M กลุ่มเสี่ยงปานกลาง ควรต้องอยู่ในสถานควบคุม ส่วนกลุ่ม L หรือกลุ่มเสี่ยงต่ำ ควรอยู่ในชุมชน แต่ปัจจุบันยังพบว่าเด็กหรือเยาวชนกลุ่ม L บางส่วนยังอยู่ในสถานควบคุม การจำแนกก็เป็นส่วนหนึ่งแต่แผนของเด็กและเยาวชนที่จะดูแลเด็กแต่ละกลุ่มจำเป็นต้องชัดเจน เช่น เด็กกลุ่ม L ให้อยู่ข้างนอก อยู่ในชุมชนต้องมีแผนแบบอย่างไร เพื่อไม่ให้เด็กกลุ่ม L พัฒนาเป็นเด็กกลุ่ม M หรือ H ส่วนเด็กที่อยู่ในความควบคุมต้องมีแผนว่าจะทำอย่างไรให้ลดระดับเหลือแค่เป็นเด็กกลุ่ม L ก่อนจะปล่อยจากเรา

- การสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีแก่เด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์

มาตรา ๘๖ ที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนดำเนินการอยู่เป็นอีกแผนรูปแบบหนึ่ง ที่จะทำให้เด็กกลุ่ม L ไม่ต้องเข้าไปอยู่ในสถานควบคุม เป็นการให้เด็กอยู่ในชุมชนอย่างมีเงื่อนไข จะเป็น L บวก หรือ L ลบก็มีแผนในการดูแลที่แตกต่างกันไป ซึ่งทราบมาว่ากรมพินิจฯ มีการใช้มาตรา ๘๖ เพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งปีล่าสุดมีการใช้มากกว่าร้อยละ ๔๐ ของเด็กและเยาวชนที่เข้าเกณฑ์อัตราโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี การดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกรมพินิจฯ คือผู้มีบทบาทสำคัญและการทำงานของผู้นี้ปฏิบัติ บริหารเป็นที่น่าชื่นชม แต่การจะทำให้สังคมยอมรับในเรื่องการเห็นเหตุ การใช้ยุติธรรมสมานฉันท์นั้นเป็นเรื่องยาก เพราะสังคมยังมีแนวคิดในเรื่องการแก้แค้นทดแทน เราต้องพยายามสื่อสารให้สังคมเข้าใจ ถึงข้อดีของการให้เด็กไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งทราบดีว่าทุกคนมีความมุ่งมั่นที่เหมือนกัน ถึงแม้ว่ากระบวนการมาตรา ๘๖ จะมีหลาย

ขั้นตอนอาจจะไม่คุ้นชิน ยาก การทำงานแบบเดิมง่ายกว่า แต่ขอให้ยึดถือประโยชน์ของเด็กไว้เป็นสำคัญ และเพิ่มลดตราใบให้กับเด็กและเยาวชน อาจจะยากแต่เป็นหน้าที่ของเรา

- **การสร้างเครือข่ายในการทำงาน**

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะพนักงานคุมประพฤติต้องสื่อสารไปยังหน่วยงานศาลเยาวชนและครอบครัว สำนักงานอัยการ ตำรวจ ว่าเด็กของเราแต่ละประเภทที่ผ่านการจำแนกโดยเครื่องมือที่ได้มาตรฐานนั้น แต่ละคดีควรจะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูอย่างไร ต้องสร้างเครือข่ายการทำงานผ่านรายงานสืบเสาะ ผ่านการจัดประชุมหารือปัญหาอุปสรรค เพื่อให้การทำงานกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไปในทิศทางเดียวกันและเห็นความสำคัญในประเด็นร่วมกันว่า เด็กกลุ่ม L นั้นไม่ควรจะอยู่ในสถานควบคุม และต้องช่วยเหลือดูแลกันอย่างไรต่อไปเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

สรุปเนื้อหา การเสวนาในหัวข้อ “แนวทางการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” โดยได้รับเกียรติจากผู้ร่วมเสวนา ๔ ท่าน ได้แก่ ได้รับเกียรติจากนางสาวเนตรดาว มโนธรรมกิจ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง นายวันชัย รุจนวงศ์ อัยการอาวุโส สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงราชบุรี นายสหการณ์ เพ็ชรนรินทร์ อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และ นายทรงพล สุวรรณพงศ์ อัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเยาวชนและครอบครัว ๓ ผู้ดำเนินรายการ

“แนวทางการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” เป็นการเสวนาถึงทิศทางในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองเด็กที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยในปัจจุบัน และทิศทางหรือแนวโน้มของการดำเนินงานร่วมกันในอนาคต

กฎหมายเปิดโอกาสให้เราให้ออกาสกับเด็กและเยาวชน การจะทำให้ประสบความสำเร็จ ต้องทำให้คนในสังคมเปิดใจ เคลียร์ใจ หากสังคมไม่เคลียร์ใจ คนกลุ่มเหล่านี้ก็จะไม่สามารถกลับสู่สังคมได้อย่างปกติสุข และเป็นภาระเป็นหน้าที่ เป็นอุดมการณ์ของพวกเราทุกคนที่ทำงานกับเด็ก หากสิ่งที่เราทำอยู่ปัจจุบันนี้ เราถามใจตัวเองแล้วว่ามันคือประโยชน์สูงสุดของเด็ก สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่พวกเราทุกคนต้องทำให้เห็นด้วย

บทที่ ๕

สรุปและอภิปรายผลการดำเนินงาน

การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม มีกรอบแนวทางปฏิบัติ ที่สำคัญ ๒ ประการ ได้แก่ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ และข้อกำหนดในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC) โดยข้อกำหนดของอนุสัญญาฯ หนึ่งในวิธีการการคุ้มครองสิทธิคือการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน เพื่อเด็กและเยาวชนได้รับโอกาสในการปรับพฤติกรรมโดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมซึ่งจะเป็นตราบาป (Stigma) และมีความเสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบจากการถูกดำเนินคดีและสูญเสียอิสรภาพ และเพื่อเพิ่มประสิทธิผลด้านการลดการกระทำผิดซ้ำ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมที่มีภารกิจในการพิทักษ์คุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม รวมทั้งมีการส่งเสริมให้เกิดการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกและมาตรการอื่นๆ แทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนร่วมกับองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ได้ดำเนินโครงการ “การเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม” ระยะที่ ๑ และ ๒ ในปี ๒๕๕๙ – ๒๕๖๑ เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้รับการเห็นเหตติเพิ่มมากขึ้น ตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ในมาตรา ๘๖ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ จากการดำเนินโครงการที่ผ่านมาได้ สร้างความเข้าใจให้กับผู้ปฏิบัติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยได้จัดทำเป็นคู่มือการปฏิบัติงาน อบรมผู้ประสานการประชุมและลงพื้นที่รับทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมถึงการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ให้กับสาธารณชน ซึ่งผลการดำเนินโครงการพบว่า ผู้ปฏิบัติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานมากขึ้น และมีการเสนอใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเพื่อเป็นประเมินผลโครงการว่าสิ่งที่ดำเนินการไปแล้วมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ หรือมีข้อเสนอแนะอื่น เพื่อเป็นการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็กและเยาวชน จึงได้เกิดเป็นโครงการการเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ระยะที่ ๓ : การเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องและเพื่อหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง โดยมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

๔. การสำรวจประสิทธิภาพของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ในชั้นก่อนฟ้องของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๙ – (เดือนพฤษภาคม) ๒๕๖๒

๕. การศึกษาผลการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๘๖ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙-๒๕๖๑

๖. ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดการองค์ความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ใน ๕ พื้นที่ ได้แก่ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรุงเทพมหานคร สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดชลบุรี สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงราย สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น โดยมีผู้เข้าร่วมจากผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ ตำรวจ

พนักงานอัยการ ศาลเยาวชนและครอบครัว และเครือข่ายชุมชน รวมถึงผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียงจำนวน ๓๐ จังหวัด

๗. การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของพนักงานคุมประพฤติด้านการหันเหคดี และงานสัมมนาวิชาการว่าด้วยการหันเหคดีด้วยยุติธรรมสมานฉันท์ โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมทั้งสิ้น ๑๒๙ ราย ประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่มงานคดี และพนักงานคุมประพฤติ จากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ

โดยสามารถอภิปรายผลการดำเนินการได้ ดังนี้

๕.๑ ผลการศึกษาประสิทธิภาพการใช้อนุสัญญาพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง

จากการสำรวจประสิทธิภาพการใช้อนุสัญญาพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ – เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒ พบว่า จำนวนเด็กและเยาวชนที่ได้เสนอใช้อนุสัญญาพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๘๖ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. ๒๕๕๓ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ – เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒ ทั้งหมด ๕,๙๙๗ ราย เมื่อนำมาจำแนกตามขั้นตอนของการดำเนินการแล้วพบว่า มีเด็กและเยาวชน ที่สามารถจัดทำแผนบำบัดแก้ไขฟื้นฟูได้สำเร็จ จำนวน ๕,๙๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๘.๙๓ และเมื่อนำแผนฯ ของเด็กและเยาวชนดังกล่าว เสนอต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา พบว่า พนักงานอัยการเห็นชอบกับแผนฯ ของเด็กและเยาวชน ทั้งหมด ๕,๙๐๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๙.๕๖ ขั้นตอนต่อมาคือเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนครบถ้วน จำนวนทั้งสิ้น ๔,๕๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๘๔ ซึ่งอัยการเห็นชอบให้มีคำสั่งไม่ฟ้องเด็กและเยาวชนเหล่านั้น จำนวน ๓,๗๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๖๒

ซึ่งจากผลการศึกษา การใช้อนุสัญญาพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องกับเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมีเพิ่มมากขึ้นทุกปีตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ที่มีการใช้เพียง ร้อยละ ๑.๔๗ ของเด็กและเยาวชนที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปีทั้งหมด ต่อมาในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ เพิ่มขึ้นเป็น ๑๓.๐๙ และ ร้อยละ ๓๔.๑๕ ในปีงบประมาณ ๒๕๖๑ และยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในปีงบประมาณ ๒๕๖๒ (เดือนพฤษภาคม) อยู่ที่ร้อยละ ๓๙.๓๒ ซึ่งเพิ่มจากปีที่เริ่มแรกที่เริ่มโครงการถึง ๒๖.๒๖ ในส่วนกระบวนการจัดทำแผนฯ ประสบผลสำเร็จถึง ร้อยละ ๙๘.๙๓ เมื่อเสนอให้พนักงานอัยการพิจารณา พบว่า พนักงานอัยการพิจารณาเห็นชอบแผนฯ สูงถึง ร้อยละ ๙๙.๕๖ ภายหลังที่เยาวชนปฏิบัติตามแผนฯ มีผลการปฏิบัติตามแผนฯ สำเร็จ อยู่ที่ร้อยละ ๗๗.๘๔ ซึ่งในส่วนการปฏิบัติตามแผนฯ ของเด็กหรือเยาวชนมีปัจจัยที่เข้ามามีผลต่อการปฏิบัติตามแผนฯ ซึ่งหากจะเพิ่มประสิทธิภาพ จะต้องทำให้เด็กและเยาวชนสามารถปฏิบัติตามแผนฯ สำเร็จ โดยจะต้องหาปัจจัยการเพิ่มประสิทธิภาพในการช่วยให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนสำเร็จ

จากการศึกษาความสัมพันธ์ของระดับความเสี่ยงและความจำเป็นของเด็กและเยาวชนกับผลการปฏิบัติตามแผนฯ พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีปฏิบัติตามแผนสำเร็จส่วนใหญ่มีระดับความเสี่ยงและความจำเป็นอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๐๖^๔ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้สอบถามจากผู้ปฏิบัติงานและพบว่าเด็กที่มีความเสี่ยงและความจำเป็นต่ำจะปฏิบัติตามแผนสำเร็จมากกว่าความเสี่ยงระดับอื่น

และเมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระดับความเสี่ยงและความจำเป็นของเด็กและเยาวชนกับการกระทำผิดซ้ำ พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีระดับความเสี่ยงและความจำเป็นภาพรวมในระดับสูงมีผลการกระทำ ผิดซ้ำร้อยละ ๒๐ ซึ่งมากกว่าระดับความเสี่ยงและความจำเป็นต่ำและกลาง

โดยเมื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความเสี่ยงและความจำเป็นในแต่ละด้านของเด็กและเยาวชน พบอีกว่า ถึงแม้ความเสี่ยงและความจำเป็นของเด็กและเยาวชนในภาพรวมจะเป็นระดับต่ำหรือกลางแต่หากเด็กและ

^๔ อ้างอิงตารางที่ ๒๒

เยาวชนมีระดับความเสี่ยงด้านประวัติเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและระดับความเสี่ยงด้านประวัติเกี่ยวข้องกับกระทำผิดอยู่ในระดับสูง มีผลการกลับมากระทำผิดซ้ำถึงร้อยละ ๑๗.๓๙ และร้อยละ ๑๐๐ ตามลำดับ และผลการศึกษาในด้านความจำเป็นของเด็กและเยาวชน พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีความจำเป็นด้านครอบครัวของเด็กและเยาวชน ความจำเป็นด้านภูมิหลังทางการศึกษาและสังคม และความจำเป็นด้านประวัติการเกี่ยวข้องกับสารเสพติด อยู่ในระดับสูง มีผลการกระทำผิดซ้ำมากกว่าเด็กและเยาวชนในระดับต่ำและระดับกลาง^๕

ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างฐานความผิดกับผลการปฏิบัติตามแผนฯ ยังพบว่าเด็กและเยาวชนที่มีฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายปฏิบัติตามแผนสำเร็จมากที่สุด ถึงร้อยละ ๙๕.๖๓^๖ และฐานความผิดที่ปฏิบัติตามแผนฯ ไม่สำเร็จมากที่สุด คือ ฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษซึ่งก็สอดคล้องกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่ผู้ปฏิบัติงานให้ข้อมูลว่าเด็กและเยาวชนที่มีฐานความผิดเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษจะได้รับการเสนอเข้ามาตรวจพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องเป็นจำนวนมากกว่คดีอื่นๆและในการปฏิบัติตามแผนเด็กและเยาวชนกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิม มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเกิดการเสพติดซ้ำทำให้ปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนสำเร็จกับผลการกระทำผิดซ้ำของเด็ก พบว่า ฐานความผิดเกี่ยวกับเพศกลับมากระทำผิดซ้ำมากที่สุดถึงร้อยละ ๕๐ แต่เป็นฐานความผิดในคดีใหม่ ส่วนฐานความผิดยาเสพติดให้โทษกลับมากระทำผิดซ้ำในคดีเดิม กล่าวคือกลับมาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดสูงถึง ร้อยละ ๘๒.๓๐^๗ อีกทั้งในคดีฐานความผิดที่เกี่ยวข้องกับความสงบสุขและเสรีภาพฯ เกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย เกี่ยวกับอาวุธและวัตถุระเบิด และความผิดอื่นๆ พบว่าเด็กและเยาวชนกลับมากระทำผิดซ้ำในคดีใหม่ส่วนใหญ่เป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับการเก็บข้อมูลจากผู้ปฏิบัติที่ให้ข้อมูลว่าปัญหาเสพติด มีเพิ่มมากขึ้นในเด็กและเยาวชนทุกกลุ่มและในบางคดีที่เด็กหรือเยาวชนถูกดำเนินคดีมาในคดีที่ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเล็กน้อยเช่น ขับเสพ หรือครอบครอง เมื่อสืบเสาะประวัติและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนกลับพบว่ามามีประวัติเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาเป็นระยะเวลานาน มีการใช้สารเสพติดอย่างสม่ำเสมอและบางราย มีพฤติกรรมเป็นผู้ค้ามากกว่าผู้เสพ

ในส่วนของการความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาของแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูกับผลการปฏิบัติตามแผนฯ พบว่าระยะเวลาของแผนฯ ในช่วง ๑ - ๓ เดือน เด็กและเยาวชนสามารถปฏิบัติตามแผนได้มากที่สุดถึงร้อยละ ๙๗.๑๗^๘ ในทางกลับกันหากระยะเวลาของแผนนานขึ้นก็จะทำให้เด็กหรือเยาวชนโอกาสปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ โดยจากผลการศึกษาพบว่าเด็กและเยาวชนที่แผนมีระยะเวลา ๑๐ - ๑๒ เดือนปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จถึงร้อยละ ๑๓.๑๗ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานที่ให้ข้อมูลว่าระยะเวลาของแผนฯ มีผลต่อการปฏิบัติตามแผนของเด็กและเยาวชนซึ่งหากมีระยะเวลานานเด็กหรือเยาวชนก็จะมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างชั่วโมงการบริการสังคมกับผลการปฏิบัติตามแผนฯ จากผลการศึกษาพบว่าเด็กและเยาวชนที่มีชั่วโมงการทำงานบริการสังคม อยู่ที่ ๑-๑๐ ชั่วโมงจะปฏิบัติตามแผนได้สำเร็จมากกว่าเด็กและเยาวชนที่มีชั่วโมงบริการสังคม ๒๑-๓๐ ชั่วโมง^๙

ส่วนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาของแผนฯ กับการกระทำผิดซ้ำพบว่าระยะเวลาของแผนช่วง ๔-๖ เดือนเด็กทำผิดซ้ำมากที่สุด ร้อยละ ๗.๕๒ ส่วนระยะเวลาในช่วงอื่นๆมีผลกระทำผิดซ้ำใกล้เคียง

^๕ อ้างอิงตารางที่ ๕๘-๗๒

^๖ อ้างอิงตารางที่ ๒๓

^๗ อ้างอิงตารางที่ ๕๕

^๘ อ้างอิงตารางที่ ๒๔

^๙ อ้างอิงตารางที่ ๒๕

กัน อีกทั้งการศึกษาความสัมพันธ์ของชั่วโมงบริการสังคมกับการกระทำผิดซ้ำพบว่าเด็กและเยาวชนที่มีชั่วโมงบริการสังคม ๒๑ - ๓๐ ชั่วโมง กลับไปกระทำผิดซ้ำ ร้อยละ ๗.๓๕ มากกว่าจำนวนชั่วโมงอื่นๆ^{๑๐}

จากการสอบถามผู้ปฏิบัติงานพบว่า ปัจจัยในการกำหนดระยะเวลาของแผนฯ และให้มีชั่วโมงการทำงานบริการสังคม เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนได้กิจกรรมที่เกิดประโยชน์แก่ตัวเอง ชุมชนและสังคม ซึ่งระยะเวลาของแผนฯ และจำนวนชั่วโมงการทำงานบริการสังคมที่จะพิจารณาตามความความรุนแรงของคดีและประพฤติกรรม สภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนแต่ละราย ซึ่งหากเด็กหรือเยาวชนมีสภาพปัญหาที่ซับซ้อนก็อาจจะมีระยะเวลาของแผนฯ และชั่วโมงการทำงานบริการสังคมมากไปด้วย ซึ่งเด็กหรือเยาวชนกลุ่มนี้เดิมมีปัญหาที่ซับซ้อนอยู่แล้วจึงมีความเสี่ยงที่จะกลับมากระทำผิดซ้ำสูง แต่อย่างไรก็ตาม การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ต้องคำนึงถึงสภาพปัญหา และความเหมาะสมของเด็กและเยาวชนในแต่ละรายเป็นสำคัญ

๕.๒ ผลการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๘๖ ภายใน ๓ ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙-๒๕๖๑

จากการศึกษาพบว่า มาตรา ๘๖ มีผลการกระทำผิดซ้ำ สะสม ๓ ปี อยู่ที่ร้อยละ ๙.๕๒ มาตรา ๙๐ มีผลการกระทำผิดซ้ำ สะสม ๓ ปี ร้อยละ ๒๓.๒๑ มาตรา ๑๓๒ ร้อยละ ๒๔.๘๕ และเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาให้คุมประพฤติ มีผลการกระทำผิดซ้ำ ร้อยละ ๒๖.๘๖

ซึ่งจากผลการศึกษาการกระทำผิดซ้ำในแต่ละมาตรการที่ใช้กับเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทั้งในส่วน ของ มาตรา ๘๖ มาตรา ๙๐ และมาตรา ๑๓๒ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ และเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาให้คุมประพฤติ พบว่า มาตรา ๘๖ มีผลการกระทำผิดซ้ำน้อยที่สุด แต่ทั้งนี้ยังไม่สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปเปรียบเทียบกันได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากมาตรา ๘๖ วัดการกระทำผิดซ้ำหลังจากเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนสำเร็จ แต่ในมาตรา ๑๓๒ วัดผลการกระทำผิดซ้ำจากวันที่รับตัวเด็กเข้าสถานพินิจฯ และยังข้อจำกัดในเรื่องของข้อมูลวันสิ้นสุดกระบวนการในระบบสารสนเทศที่ไม่มีครบถ้วน ซึ่งหากมีข้อมูลวันที่เด็กและเยาวชนสิ้นสุดกระบวนการและนำมาวัดผลการกระทำผิดซ้ำหลังวันสิ้นสุดกระบวนการก็จะทำให้สามารถได้ข้อมูลผลการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรา ๑๓๒ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนในมาตรา ๙๐ ซึ่งเป็นมาตรการพิเศษที่อยู่ในความดูแลของศาลเยาวชนและครอบครัว และคดีที่ศาลสั่งคุมประพฤติ วัดผลการกระทำผิดซ้ำจากวันที่มีคำสั่ง หรือมีคำพิพากษา อีกทั้งมีข้อมูลของเด็กและเยาวชนในระบบสารสนเทศของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ไม่ครบถ้วน จึงทำให้ไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบผลการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนได้อย่างสมบูรณ์และอภิปรายผลได้

๕.๓ ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดการองค์ความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ในพื้นที่ ๕ พื้นที่ จากการศึกษพบว่า

๕.๔.๑. ข้อค้นพบ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

๑) การดำเนินการของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

กระบวนการคัดกรอง

การนัดสอบปากคำเด็กและเยาวชนและผู้ปกครอง ในการคัดกรองเด็กและเยาวชนเพื่อเสนอใช้มาตรการพิเศษฯ เจ้าหน้าที่มีเวลาเพียง ๑-๒ ครั้ง ในการสอบปากคำเด็กและเยาวชนก่อนจัดประชุม ทำให้ประเมินความประพฤติของเด็กและเยาวชนการควบคุมดูแลเด็กของผู้ปกครองได้ไม่เพียงพอแม้จะมีการใช้แบบ

^{๑๐} บ ๑ อ่างอิงตารางที่ ๕๖-๕๗

ประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นด้วยก็ตาม ซึ่งหากพบว่าเยาวชนที่มีปัญหาเป็นพิเศษฯ ในสถานพินิจฯ บางพื้นที่จะมีการประชุมนักวิชาชีพก่อนที่พนักงานคุมประพฤติเจ้าของสำนวนจะเสนอใช้มาตรการพิเศษฯ ต่อผู้อำนวยการ โดยการประชุมนักวิชาชีพจะประกอบด้วย พนักงานคุมประพฤติเจ้าของสำนวน นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อประเมินความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนและศักยภาพของผู้ปกครองในการควบคุมและติดตามดูแลเด็กและเยาวชนให้ปฏิบัติตามแผนฯ โดยหากมีความเห็นต่างกันในการใช้มาตรการพิเศษฯ จะมีการออกเสียงโหวตเพื่อหาข้อยุติ

การเจรจากับผู้เสียหาย

ผู้เสียหายไม่ยินยอม เนื่องจากยังไม่ให้อภัยและต้องการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน ให้ถึงที่สุด ซึ่งเป็นกรณีที่ยากต่อการไกล่เกลี่ย เพราะหากพนักงานคุมประพฤติไกล่เกลี่ยมากเกินไปอาจจะทำให้ผู้เสียหายมองว่าเกิดการลำเอียงและไม่ยุติธรรม ซึ่งในกรณีนี้ผู้เสียหายส่วนใหญ่จะผ่านการพูดคุยในชั้นของพนักงานสอบสวนเบื้องต้นแล้ว หากมาถึงชั้นสถานพินิจฯ ก็จะสามารถไกล่เกลี่ยกันได้ยากขึ้น รวมถึงระยะเวลาเสนอใช้ภายใน ๓๐ วันยังไม่สามารถบรรเทาความรู้สึกของผู้เสียหายให้ลดลงได้มากเท่าที่ควร

การพูดคุยกับผู้ปกครองของเยาวชน

ผู้ปกครองไม่ประสงค์จะให้ดำเนินการตามมาตรา ๘๖ เนื่องจากมีภาระในการประกอบอาชีพ มีภาระเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และปัญหาที่เราพบในปัจจุบันคือ หลังจากจัดทำแผนฯ แล้ว ศาลเยาวชนและครอบครัวจะเรียกเด็กหรือเยาวชน และผู้ปกครองไปสอบถามถึงกระบวนการจัดทำแผนฯ อีกครั้งว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ทำให้ผู้ปกครองเด็กและเยาวชนต้องเสียค่าใช้จ่ายในการมาดำเนินการหลายครั้ง ดังนั้นเมื่อเด็กและเยาวชนและผู้ปกครองได้ทราบขั้นตอนกระบวนการต่างๆ ดังกล่าว จึงไม่ประสงค์ให้เด็กหรือเยาวชนใช้มาตรการพิเศษฯ เนื่องจากการดำเนินคดีปกติมีขั้นตอนที่รวดเร็วกว่า

การดำเนินงานตามกระบวนการในแต่ละพื้นที่

ความยุ่งยากในกระบวนการที่มีหลายขั้นตอน ตั้งแต่การคัดกรอง การประชุมจัดทำแผน การไต่สวนของศาลฯ การดำเนินการตามแผน การติดตาม อีกทั้งในแต่ละขั้นตอนต้องจัดทำเอกสารประกอบจำนวนมาก เช่น ในการประชุมจัดทำแผนฯ ๑ คดี ต้องทำหนังสือเชิญผู้เข้าร่วม ทำเอกสารประกอบการประชุมให้ผู้เข้าร่วม หลังประชุมต้องจัดรายงานการประชุม หนังสือแสดงความยินยอม และหนังสือแจ้งผลการประชุมไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา ที่ปฏิบัติงานในกลุ่มประสานกิจกรรมชุมชน จะต้องดำเนินงานข้างต้น แต่ด้วยกลุ่มประสานกิจกรรมชุมชนในสถานพินิจฯ บางที่มีบุคลากรเพียง ๑- ๒ คน และมีข้อจำกัดในเรื่องเวลาเพราะมีภาระงานจำนวนมาก จึงส่งผลให้ในการคัดกรองเยาวชนเข้าใช้มาตรการพิเศษฯ หรือการติดตาม ช่วยเหลือสงเคราะห์เยาวชนให้ปฏิบัติตามแผนฯ ทำได้ไม่ครบถ้วนต่อเนื่อง เช่น การลงเยี่ยมบ้าน หรือพูดคุยกับผู้นำชุมชน ติดตามการเข้าศึกษาต่อ หรือหาสถานประกอบการให้กับเยาวชนประกอบอาชีพ และการให้คำปรึกษารายบุคคลกับเด็กและเยาวชน เป็นต้น

ขาดแคลนทรัพยากร

เนื่องจากการเพิ่มใช้มาตรการพิเศษฯ มากขึ้น การจัดประชุมจัดทำแผนฯ ในจังหวัดที่มีคดีจำนวนมาก เกิดปัญหาบุคลากร สถานที่และงบประมาณไม่เพียงพอที่จะจัดการประชุมแยกเป็นรายกรณี จึงต้องจัดประชุมพร้อมกันหลายคดี โดยนั่งประชุมรวมกันคราวเดียวหลายคดี ทำให้การแสดงออกในการสำนึกในการกระทำผิด และขอโทษผู้ปกครอง/ผู้เสียหายทางอ้อม (ชุมชน) แสดงออกได้ยาก ซึ่งการแสดงออกถึงการสำนึกผิดนั้น เป็นกระบวนการสำคัญของการประชุมกลุ่มครอบครัว และการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการหันเหคดี

การใช้มาตรการพิเศษในคดียาเสพติด

การให้เด็กหรือเยาวชนที่ทำผิดคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง เนื่องจากว่าเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี ในฐานะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น คดีขี้ยา เสพ ครอบครอง ซึ่งจะมีอัตราโทษไม่เกิน แต่เมื่อสืบเสาะ ได้ ๘๖ เข้าเกณฑ์ที่สามารถใช้มาตรา ปี ๕ และพบประวัติยุ่งเกี่ยวกับยา พบว่ามีพฤติกรรมเสียหายรุนแรง สภาพแวดล้อมแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนแล้ว แต่ข้อมูลที่ได้จากการสืบเสาะไม่มีพยานหลัก เสพติดที่ร้ายแรงกว่าข้อหาที่ถูกจับกุมมาฐานเพียงพอ หากจะใช้ มาตรา และปฏิบัติตามแผนฯไม่สำเร็จ จะทำความผิดซ้ำสูงเด็กหรือเยาวชนมีแนวโน้มที่กร ๘๖ ซึ่งยังคงเป็น ประเด็นถกเถียงกันของผู้ปฏิบัติงานในการเสนอใช้มาตรา ๘๖ ในคดียาเสพติด

๒) ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ความรู้เข้าใจความเข้าใจในกระบวนการของพนักงานสอบสวน

พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่พนักงานสอบสวนที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง เช่น การคัดฟ้อง ระยะเวลาการส่งสำนวนให้พนักงานอัยการ การคืนของกลาง การยุติการสอบสวน เป็นต้น เนื่องจากบางครั้งการทำความผิดมี ระยะเวลาที่สั้นทำให้ไม่สามารถลงลึกในรายละเอียดการทำความผิดได้ และมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนตำแหน่งของ พนักงานสอบสวนบ่อยครั้งทำให้ไม่เกิดความต่อเนื่อง ซึ่งพนักงานสอบสวนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเข้าประชุม จัดทำแผนฯ เนื่องจากพนักงานสอบสวนจะทราบถึงพฤติกรรมของเด็กในพื้นที่ และสามารถติดตามดูแลเด็กและ เยาวชนในระหว่างปฏิบัติตามแผนได้

แนวทางการดำเนินงานคดีมีนโยบายการปราบปราม

พนักงานอัยการบางพื้นที่ยังมีความกังวลในการเข้าร่วมจัดทำแผนฯ ในคดีที่มีนโยบายปราบปราม และเรื่องของกลางในคดีนั้น ซึ่งแนวทางของสำนักงานอัยการสูงสุดได้มีหนังสือเวียน แจ้งให้สำนักงานอัยการ ทั่วประเทศเข้าร่วมการประชุมทุกกรณี หากผู้อำนวยการสถานพินิจฯ มีหนังสือให้เข้าร่วมจัดประชุมมาตรา ๘๖ แต่การพิจารณาจะเห็นชอบกับแผนฯ หรือไม่อยู่ที่ดุลยพินิจของพนักงานอัยการ แต่มิให้อัยการ ห้ามสถานพินิจฯเสนอจัดประชุมในคดีที่มีนโยบายปราบปราม

การไต่สวนแผนฯและการคืนเงินประกันของศาลเยาวชนและครอบครัว

การไต่สวนแผนฯ ที่ต้องนำผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนไปสอบถามถึงกระบวนการจัดทำแผนฯ ไปยังศาลเยาวชนและครอบครัว ตามข้อกำหนดประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการ จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูชั้นก่อนฟ้องคดีนั้น มีแนวทางการไต่สวนของแต่ละศาลแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน เช่น บางพื้นที่ศาลฯเรียกให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนมาไต่สวน บางพื้นที่เรียกเฉพาะเด็กและผู้ปกครอง บางพื้นที่ อนุโลมไม่เรียกผู้เสียหาย เป็นต้น รวมถึงการคืนเงินประกันตัว ของศาลเยาวชนและครอบครัว ในวันไต่สวนแผนฯ ยังเป็นประเด็นที่อาจทำให้เด็กและเยาวชนบางราย เมื่อได้คืนเงินประกันก็บกพร่องในการปฏิบัติตามแผนฯ และไม่สามารถติดตามได้ตัวเยาวชนและผู้ปกครองได้

เครือข่ายชุมชนมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ

เครือข่ายในการติดตามการปฏิบัติตามแผนฯ ของเด็กและเยาวชนมีน้อย ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่มีคดี เด็กและเยาวชน ทำให้การส่งต่อเด็กหรือเยาวชนสู่ชุมชนทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร รวมถึงหน่วยงานในการให้เด็กหรือ เยาวชนไปทำบริการสังคม ซึ่งพบว่าเครือข่ายชุมชนเป็นปัจจัยที่จะทำให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนฯ ได้สำเร็จ

๕.๔.๒ ปัจจัยที่การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินการมาตรการพิเศษ

๑) ผู้บริหารหน่วยงานมีความเข้าใจในหลักการของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง และพร้อมที่จะให้โอกาสเด็กและเยาวชน

๒) กระบวนการการคัดกรองเด็กและเยาวชนที่ดี ที่ได้จากการการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนเชิงลึก สอบถามผู้ปกครอง ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กหรือเยาวชน เยี่ยมบ้าน สอบถามผู้นำชุมชน และพนักงานสอบสวนถึงพฤติการณ์คดี รวมถึงการประชุมร่วมกันของนักวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วย พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อประเมินความพร้อมของเด็กและเยาวชน ผู้ปกครอง และปัจจัยอื่นๆที่จะช่วยให้เด็กหรือเยาวชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และแลกเปลี่ยนข้อมูลของเด็กและเยาวชนทุกด้าน ก่อนเสนอใช้มาตรการพิเศษฯ ต่อผู้อำนวยการฯ

ในคดียาเสพติด หากพบว่าเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาเป็นระยะเวลานาน หรือมีพฤติกรรมเป็นผู้ค้า และควรมีการสอบข้อเท็จจริงเพิ่มขึ้น และไต่ตรองก่อนเสนอใช้มาตรา ๘๖ เนื่องจากเด็กหรือเยาวชนที่มีปัญหาเสพติดจะต้องมีการบำบัดควบคู่ไปด้วย ควรพิจารณาเงื่อนไขของแผนฯให้สอดคล้องกับความเสี่ยงและความจำเป็นของเด็กและเยาวชนด้านยาเสพติด รวมถึงจัดกิจกรรมการบำบัดกับเด็กกลุ่มนี้เป็นรายกรณี เพื่อเด็กจะได้รับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ถูกต้อง

๓) กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ต้องใช้เด็กเป็นศูนย์กลางในการจัดทำแผนฯ โดยจัดทำแผนบนพื้นฐานของศักยภาพและข้อมูลสภาพปัญหาความเสี่ยงและความจำเป็นของเด็กและเยาวชน มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและชดเชยเยียวยาผู้เสียหาย โดยต้องให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้ร่วมคิดเงื่อนไข โดยที่ประชุมดูเรื่องความเหมาะสม รวมถึงผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยา ไม่ควรจัดทำแผนฯ แบบเดียวกันเหมือนกันทุกคดี ควรจัดทำแผนฯ เป็นรายกรณี และแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ต้องเป็นแผนฯที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา และสามารถปฏิบัติได้จริง รวมทั้งมีต้องบุคลากรสนับสนุนการปฏิบัติตามแผนฯของเด็กและเยาวชน

๔) กระบวนการติดตามแผน ผู้ติดตามต้องพูดคุยทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง เด็กหรือเยาวชน ตั้งแต่ก่อนจัดทำแผนฯ ว่าจะต้องปฏิบัติตามแผนอย่างไรบ้าง และหากไม่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจะได้รับผลกระทบอย่างไรบ้าง และจะต้องถูกดำเนินคดีตามปกติ และการแจ้งผู้ปกครองว่าจะต้องช่วยเหลือติดตามเด็กและเยาวชนให้มารายงานตัว/ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ในคดีที่มีความเสี่ยงต่อการปฏิบัติตามแผนฯไม่สำเร็จ ควรมีการประคับประคองเด็กและเยาวชนในเบื้องต้น เช่น การให้คำปรึกษา การนำเยาวชนไปสมัครงาน สมัครเรียน และให้แรงเสริมทางบวกกับเด็ก เยาวชนและผู้ปกครอง

ในกรณีเด็กหรือเยาวชนที่มีประวัติติดยาเสพติด อาจจะมีมีพฤติกรรมกลับไปเสพยาเสพติดเนื่องจากภาวะสมองติดยาควรใช้เวลาในการปรับตัวและติดตามการเข้ารับบำบัดของเด็กและเยาวชน เช่น วางเงื่อนไขให้มารายงานตัวและมีผลตรวจปัสสาวะเป็นลบติดกัน ๕ ครั้งถึงจะผ่านการฟื้นฟู เพราะหากวางเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนห้ามยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอาจจะทำให้ปฏิบัติตามแผนฯได้ยาก เพราะภาวะสารเคมีในสมอง แต่ทั้งนี้ต้องทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง และหน่วยงานที่รับไปบำบัดต่อ และพูดคุยกับเด็กหรือเยาวชน ให้เกิดความตั้งใจในการเลิกใช้สารเสพติดและออกจากสิ่งแวดล้อมที่ไม่ข้องเกี่ยวกับยาเสพติด

ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนไม่มีปัญหาเป็นเด็กความเสี่ยงต่ำ มีความรับผิดชอบ และมีผู้ปกครองดูแล ควรวางเงื่อนไขของแผนฯ ให้ไม่กระทบการดำเนินชีวิตของเด็กหรือเยาวชน อาจจะเป็นแผนฯที่มีระยะเวลาสั้น และกิจกรรมที่สามารถทำได้โดยไม่กระทบการเรียนหรือการทำงานตามปกติ ส่วนการติดตามสามารถติดตามทางโทรศัพท์หรือทางไลน์

๕) จัดทำช่องทางสื่อสารกับเด็กและเยาวชนหลากหลายช่องทางเช่น จัดทำกลุ่มไลน์กับผู้ปกครอง หรือมีเบอร์ติดต่อผู้ปกครองและเด็ก รวมถึงเบอร์ผู้ประสานจากหน่วยงาน หรือเครือข่ายที่ช่วยเหลือในการ กำกับติดตาม เด็กหรือเยาวชนที่ทำงานบริการสังคมเพื่อสอบถามความคืบหน้า และพฤติกรรมของเยาวชน

๖) การหาเครือข่ายภาคประชาชน ผู้นำชุมชน เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือเด็กหรือเยาวชนตามสภาพ ปัญหาและความจำเป็นเฉพาะรายในด้านอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือแบ่งเบาภาระผู้ปกครอง เช่น การสมัครเรียน หรือ การสมัครงาน หาที่พักอาศัย

๗) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้เกิดความเข้าใจในการทำงานและมีการ แลกเปลี่ยนปัญหาอุปสรรคในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งหน่วยงานตำรวจ สำนักงานอัยการ และ ศาลเยาวชนและครอบครัว เช่น การประสานกับพนักงานสอบสวนให้เข้าร่วมประชุม และการรายงานความ คืบหน้าของคดีให้พนักงานสอบสวนทราบเป็นระยะ การประสานสอบถามพนักงานอัยการถึงความเหมาะสม ในคดีที่จะเสนอใช้มาตรการพิเศษหากเป็นคดีที่เป็นนโยบายการปราบปราม และการคืนของกลาง รวมถึงการ ประสานกับศาลเยาวชนและครอบครัวให้ทราบถึงปัญหาการดำเนินงาน การนำผู้เข้าร่วมประชุมไปสอบถาม แผนฯที่ศาลเยาวชนและครอบครัว

บรรณานุกรม

- สถาบันวิจัยและพัฒนา. โครงการการเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชน
ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ระยะที่ ๒. ๒๕๖๒ . กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
- สถาบันวิจัยและพัฒนา .คู่มือการปฏิบัติงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา. ๒๕๖๐.กรมพินิจและ
คุ้มครองเด็กและเยาวชน
- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน .คู่มือการใช้เครื่องมือจำแนก : แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินความเสี่ยง
และความจำเป็น.๒๕๕๕
- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. คู่มือการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานการประชุมกลุ่ม
ครอบครัวชุมชน.๒๕๔๗
- ศรดา สมพงษ์และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่องการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สำหรับเด็กและ
เยาวชนในชั้นศาล.๒๕๕๑.สนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม
- สำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓ อนุ
บัญญัติที่ออกตาม พ.ร.บ.ศาลาและอนุบัญญัติอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน. กรมพินิจและ
คุ้มครองเด็กและเยาวชน
- จิตรา วีรบุรินทร์.รายงานการวิจัยประเมินผลโครงการ เรื่อง การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดย
ใช้กระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวมาบังคับใช้ในประเทศไทย. สนับสนุนงบประมาณจาก
สำนักงานกองทุน สนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) .กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
- นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์.รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง ผลของการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนกับการคดีใช้
ทดแทน ฟื้นฟูความเสียหายให้กับผู้เสียหาย.๒๕๕๑.กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก . <https://www.unicef.org/thailand/th/what-is-crc>. สืบค้นเมื่อ ๒๓/๔/๒๕๖๓
- อายุและความรับผิดชอบทางอาญา. <https://www.veenutelawyer.com/content/๓๘๐๐>. สืบค้นเมื่อ
๒๓/๔/๒๕๖๓
- กระบวนการยุติธรรมกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน.www.lawonline.co.th สมพร
อมรชัยนพคุณ บทความกฎหมาย . สืบค้นเมื่อ ๒๓/๔/๒๕๖๓
- นายสกุลยช หอพิบูลสุข. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย (The Thai
Juvenile Justice). <http://www.csbc-law.com/thai-law-insights>. สืบค้นเมื่อ ๒๖/๔/๒๕๖๓